

525-ci qəzet

11 avqust 2012-ci il, şənbə, №144 (3700). Qiyməti 40 qəpik

www.525.az

Dini qruplaşmanın liderinə 11 il iş verildi

ABGÜL SÜLEYMANOV ÖLKƏDƏ İĞTİŞAŞLARIN TÖRƏDİLMƏSİNDE, İCTİMAİ TƏHLÜKƏSİZLİYİN POZULMASINA CƏHDDƏ VƏ İNSANLARIN İTAƏTSİZLİYƏ TƏHRİK ETMƏKDƏ ŞÜBHƏLİ BİLİNDİ

Dünən Bakı Ağır Cinayetlər Məhkəməsində "Cəfəri heyət" dini qruplaşmasının hebsde olan rəhbəri Abgül Süleymanovun cinayət işi üzrə məhkəmə prosesi başa çatıb. APA-nın məlumatına görə, hakim Mayıl Bayramovun sədrlik etdiyi prosesdə hökm oxunub. Hökmə əsasən, A. Süleymanov 11 il müddətinə azadlıqdan məhrum edilib.

Qeyd edək ki, A. Süleymanov Azərbaycan Milli Təhlükəsizlik Nazirliyi (MTN) və Baş Prokurorluq tərəfindən birgə həyata ke-

çirilmiş istintaq hərəkətləri və əməliyyat-axtarış tədbirləri nəticəsində hebs olunub. O, ölkədə iğtişaşların töredilməsində, ictimai təhlükəsizliyin pozulmasına cəhdə və insanların itaətsizliyə təhrik etməkdə şübhəli bilinir.

A. Süleymanov saxlanılan zaman üzərindən 23,7 qram narkotik vasitə olan həmişə aşkar edilərək götürürlüb. Həmçinin mənzilinə baxış zamanı odlu silah və sursat aşkarlanıb.

Bu gün hava necə olacaq?

Səh.2

Abel Məhərrəmov Koreya səfirini qəbul edib

Səh.3

Azərbaycanın İsveçrədəki səfiri Bern kantonu hökumətinin sədri ilə görüşüb

Səh.5

Ermənilər bir neçə istiqamətdə atəşkəsi pozublar

Səh.6

Xarici İşlər Nazirliyi beynəlxalq təşkilatlara müraciət edib

Səh.6

**Novruz
Məmmədov:
"Suriyalı
ermənilərin
Dağlıq
Qarabağa
köçürülməsi
real görünümür"**

Səh.7

Məleykə Abbaszadə: "Bu il 200 bal toplayanların sayı keçən il 220 bal yiğanlarının sayına uyğun olub"

QƏBUL İMTAHANLARININ NƏTİCƏLƏRİNƏ ƏSASƏN, ARTIQ 14162 NƏFƏR İXTİSAS SEÇİMİ ƏRİZƏSİNİ TƏSDİQ EDİB

Səh.2

**Sərdar Cəlaloğlu:
"Məqsədimiz seçki koalisiyası yaratmaqdır"**

"İFTAR SÜFRƏSİNƏ TOPLAŞAN PARTİYA SƏDRLƏRİ İLƏ MÜXALİFƏTİN DURUMUNU VƏ BUNDAN ÇIXIŞ YOLLARINI MÜZAKİRƏ ETDİK"

Səh.5

"Avropa Birliyi Azərbaycanın problemlərinə daha yaxından diqqət yetirməlidir"

GÜNTER ÖTTINGER: "BMT VƏ BİR ÇOX DİGƏR BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATLARIN BİRMƏNALI QƏTNAMƏLƏRİNDE GÖSTƏRİLİR Kİ, DAĞLIQ QARABAĞ REGIONU AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ AYRILMAZ TƏRKİB HİSSƏSİDİR"

Səh.6

"İnternet mediası o qədər artıb ki, peşəkar jurnalist tapmaq müşkül məsələyə çevrilib"

"Trend" informasiya agentliyinin Baş redaktorunun müavini, Azərbaycan redaksiyasının rəhbəri Emil Hüseynlinin "525-ci qəzet"ə müsahibəsi

Səh.22

"İrəli" Müslüm Maqomayevin 70 illiyini konsertlə qeyd edəcək

Görkəmli müğənni Müslüm Maqomayevin 70 illik yubileyinə həsr olunmuş xatirə konserti keçiriləcək. Konsert "İrəli" İctimai Birliyi və M.Maqomayev adına Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının birge təşkilatçılığı ilə baş tutacaq. Tədbir avqustun 18-de Filarmoniyanın nəzdində olan Kamera və Orqan Musiqi zalında keçiriləcək. Konsertdə "İrəli" Mədəniyyət Mərkəzi üzvləri olan gənc ifaçılar dünya musiqi mədəniyyəti tarixində parlaq iz qoymuş dahi sənətkarın mahnlarını ifa edəcəklər. Eyni zamanda M.Maqomayevin həyatından bəhs edən qısa film nümayiş olunacaq.

İctimai Birliyin sədri Rauf Mərdiyev bildirib ki, öz sənəti ilə milyonların sevgisini qazanan və Azərbaycanı dünyada tanınan əvəzolunmaz M.Maqomayevin xatirəsinə həsr olunan konsert programının təşkil olunması bizim üçün məsuliyyətli, eyni zamanda qürurverici hadisədir. "Məqsədimiz dahi sənətkarın ruhuna hörmət nümayışı ilə yanaşı, həm də M.Maqomayev irlisinin gənclər arasında təbliğ olunmasıdır". R.Mərdiyev əlavə edib ki, konsert programında 400 nəfər qonağın iştirakı gözlənilir: "Onu da qeyd edim ki, tədbirdə iştirak etmek istəyənlər Facebook səhifəsinə daxil ola bilərlər: (<http://www.facebook.com/events/118726734934955/>)".

S.QARAYEVA

Bu gün hava necə olacaq?

Avqustun 11-də ölkə ərazisində hava şəraitinin isti, günəşli keçəcəyi, cənub küləyinin əsəcəyi gözlənilir. Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi Milli Hidrometeoroloji Departamentindən APA-ya verilən məlumatata görə, sabah Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin əsasən yaqmursuz keçəcəyi gözlənilir. Arabır güclənən şimal-qərb küləyi əsəcək. Havanın temperaturu gecə 22-27, gündüz 32-37 dərəcə isti təşkil edəcək. Abşeronun çıxmırlarında dəniz suyunun temperaturu Sumqayıt, Novxanı, Pirşağı, Nardaran, Bilgəh, Zaqlubada 25-26, Buzovna, Mərdəkan, Şüvələnda 26-27, Türkən, Hövən, Şıx, Sahildə 28-29 dərəcə isti olacaq.

Azərbaycanın rayonlarında bu gün hava şəraitinin əsasən yaqmursuz keçəcəyi gözlənilir. Qərb küləyi əsəcək, ayrı-ayrı yerlərdə arabır güclənəcək. Havanın temperaturu gecə 21-26, gündüz 35-40, dağlarda gecə 13-18, gündüz 25-30 dərəcə isti olacaq.

Baş redaktor: Rəşad Məcid

Redaktor: Yaşar Əliyev

Baş redaktor müavini:

Yusif Rzayev, Seyfəddin Hüseynli

Redaktor müavini:

Aydın Bağırov, Mirhacib Məcid, İsgəndər Həsənov

Qəzet bazar və bazar ertəsində başqa hər gün çıxır

Ünvan: AZ1033,

Bakı, Ş.Mustafayev küçəsi-27/121

Telefon: 566-67-98, 566-93-40

Faks: 566-25-20

Internet ünvanı: www.525.az

E-mail: qezet525@mail.ru

Qəzet "Azərbaycan" nəşriyyatının mətbəəsində çap olunub.

Təsisçi: "525" şirkəti

İndeks: 0046, tiraj: 3525, sifariş: 2592

"TURAN", AzərTAc, "TREND", APA və "OLAYLAR"ın informasiyalarından istifadə olunub.

Dərc olunan reklamların mətninə görə redaksiya məsuliyyət daşıdır.

® işarəsi altında dərc olunan materiallara reklam xarakterlidir.

Qəzet 1992-ci il noyabrın 17-dən çıxır.

Məleyka Abbaszadə: "Bu il 200 bal toplayanların sayı keçən il 220 bal yiğanlarının sayına uyğun olub"

2012-2013-cü tədris ili üçün Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrinə keçirilmiş qəbul imtahanlarının nəticələrinə əsasən, artıq 14162 nəfəri ixtisas seçimi erizesini təsdiq edib.

Bu barədə Tələbə Qəbulu üzrə Dövlət Komissiyasının (TQDK) sədri Məleyke Abbaszadə dünən jurnalistlər üçün keçirdiyi mətbuat konfransında məlumat verib. TQDK sədrinin sözlərinə görə, onlardan 12313-ü Azərbaycan, 1849-u rus bölməsi üzərdir. Ərizəsini təsdiq etdirənlərdən 4968-i I, 3150-si II, 4646-si III, 1398-i IV qrup üzərdir. Abituriyentlərin ixtisas seçimi avqustun 7 başlayıb, ayın 16-dək davam edəcək. M.Abbaszadə bildirib ki, bu günədək Azərbaycanda 13829 abituriyent ümumi təhsil bazasında (9 illik) orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul imtahanlarında iştirak etmək üçün ərizəsini təsdiq etdirib: "Bu il 9 illik təhsil bazasında 47 orta təhsili müəssisəsində ayrılan plan yerlərinin sayı 10404-dür. Onlardan 4866 dövlət sifarişli üzrə, 5538 yer isə ödənişli əsaslıdır. Ərizə qəbulu avqustun 24-də başa çatacaq".

Komissiya sədri qeyd edib ki, 2012-2013-cü tədris ili üçün Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrinə qəbul olunan abituriyentlərin qeydiyyatı avqustun 20-də başlayacaq. İxtisas seçimini nəticələri avqustun 17-18-də açıqlanacaq. TQDK sədri bildirib ki, bu il qəbul imtahanlarında 200 bal toplayan abituriyentlərin sayı keçən il 220 bal yiğanlarının sayına uyğun olub. TQDK sədri bu vəziyyəti mənfi hal ki mi dəyrəkdirib: "Bu müsbət yox, mənfi fərqli. Buraxılış imtahanlarındakı nəticələrə əsasən bu il ali məktəblərə imtahanlarda abituriyentlərin nəticələrinin aşağı olacağını gözleyirdik. Ali məktəblərə qəbul imtahanlarında abituriyentlər aşağı nəticə gəsterdiyinə görə, bütün qruplarda keçid balları aşağı salınıb".

TQDK sədrinin sözlərinə əsasən, bu il Azərbaycanda 11 illik təhsil bazasından 54 orta ixtisas təhsili müəssisəsində 8727 plan yeri ayrılib. Onlardan 7174-ü Azərbaycan, 36 yer isə rus bölməsinin abituriyentəri üçün, 1517 plan yerinə isə Azərbaycan və rus bölməsinin abituriyentləri üçün birgə müsabiqə keçiriləcək. Orta ixtisas təhsili müəssisələrinə tam orta təhsil bazasında tələbə qəbulu Azərbaycanda ali təhsil müəssisələrinə ve tam orta təhsil bazasında orta ixtisas təhsili müəssisələrinə qəbul imtahanlarında toplanan ballar əsasında aparılır. İxtisas seçimi avqustun 19-dan 23-dək aparılacaq. M.Abbaszadə vurğulayıb ki, bu il Azərbaycanda ali məktəblərə qəbul imtahanlarında hər qrup üzrə maksimal bal toplamış 25

nəfərin adı Azərbaycan Respublikası Prezidentinin təqədüdünə layiq görülmək üçün təqdim olunacaq: "Qruplarda ballar fərqli olduğundan ola bilsin ki, bir qrupda digərindən daha az bal toplayan tələbə Prezident təqədüdü alacaq". M. Abbaszadə bildirib ki, qəbul imtahanlarında 600-dən yuxarı bal toplayan abituriyentlər avqustun 17-dən sonra TQDK-nin saytında və ya xud "Abituriyent" jurnalında mövcud olan ərizəni dolduraraq özəri barədə məlumat göndərməlidirlər. Komissiya sədri əlavə edib ki, bu il Azərbaycanda 29 minə yaxın IX sinif şagirdi payız imtahanı verəcək. Payız imtahanları isə sentyabrın 9-da keçiriləcək. Onun sözlərinə görə, payız imtahanlarında iştirak edəcək şəxslərin məlumat bazası dəqiqləşdiriləcək. Bazaın dəqiqləşdirilməsi prosesinə gələn həftədən başlanacaq.

I qrup üzrə ixtisas seçimində ümumi balı 150-dən, ixtiyarı bir imtahan fənni istisna olmaqla qalan hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 300 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 250-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 300 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimine buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 250-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 300 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövlət sifarişi əsasında ayrılmış yerlərin ixtisas seçimində ümumi balı 350-dən və hər bir imtahan fənni üzrə ayrıraqda topladığı nisbi balı 10-dan az olmayan abituriyentlər iştirak edə bilərlər. Ümumi balı 350 və daha çox olan abituriyentlərin ixtisas seçimində buraxılmaları üçün onların fənlər üzrə cavablarına nisbi bal məhdudiyyəti tətbiq olunmur. Dövl

ЗОЛОТОЙ ДЕПОЗИТ

Новая услуга от Международного Банка Азербайджана

Не доверяете бумажным деньгам?
Предпочитаете вкладывать деньги в золото?
В таком случае Золотой Депозит, объединяющий
в себе традиционное доверие золоту и
стабильность самого крупного банка страны,
создан именно для Вас!

Золото всегда в моде.

AZƏRBAYCAN
BEYNƏLXALQ BANKI

Tel.: *2265 или [012] 437 7900 / www.ibar.az

Abel Məhərrəmov Koreya səfirini qəbul edib

Dünen Bakı Dövlət Universitetinin (BDU) rektoru, akademik Abel Məhərrəmov Koreyanın ölkəmizdəki səfiri Li Ci Hanı qəbul edib. Sefirə universitet haqqında məlumat verən rektor onun beynəlxalq elaqələrindən, program və grant layihələrində iştirakından danışdı. Azərbaycan-Koreya münasibətlərindən bahs edən rektor 2007-ci ildən universitetdə Koreya dili və ədəbiyyatı ixtisasının tədris olunduğunu diqqətə çatdırıb. Həmin ixtisasda 38 nəfər tələbənin təhsil aldığındı deyən A. Məhərrəmov onlardan 8 nəfərinin bu il məzun olduğunu bildirib. O da məlum olub ki, 3 nəfər məzun Koreya universitetlerinin magistratura şöbələrinə daxil olub. Dərs yeri müəllimlərlə yanaşı, Koreyadan gələn 3 müəllim tərefindən tədris edilir.

Səfir Li Ci Ha da öz növbəsində Koreya-Azərbaycan münasibəti

bətlərindən məmənunluq ifadə edib, əlaqələrin təhsil sahəsini əhatə etməsini isə xüsusilə qeyd edib. Səfir bildirib ki, Koreyada 76 azərbaycanlı, Azərbaycanda isə 26 koreyalı tələbə təhsil alır.

Görüşdə universitetin Koreya

Mərkəzinin bərpa işlərindən də danişılıb. Məlum olub ki, mərkəzin bərpa işlərindən sonra açılışı yaxın günlərə planlaşdırılır.

Sonra səfir universitetlə tanış olub, elmi-tədqiqat laboratoriyalara naşırı basa çəkib.

Bakının rayonlarında uşaqlar üçün "Psixoloji xidmət mərkəzləri" yaradılacaq

Uşaqlarda yaranan bilən psixoloji problemləri vaxtında aradan qaldırmaq məqsədilə Bakının rayonları üzrə "Psixoloji xidmət mərkəzləri" təşkil ediləcək. Təhsil Nazirliyindən verilən məlumat göra, müasir dövrdə cəmiyyət heyatının bütün sahələrində gedən globallaşma prosesi, informasiya bolluğu gənc nəslin dünyagörüşünün formallaşmasına, onların şəxsiyyətinin inkişafına öz güclü təsirini göstərir. Bütün bunlar pedaqoji-psixoloji inkişafdan yan keçmir. Mənfi təsirlərə məruz qalan uşaqlarda öz müəllimlərinə, həmyaşlılarına, hətta valideynlərinə qarşı münasibətdə müəyyən psixoloji çətinliklər yaranır, qarşılaşdırıcıları problemləri müstəqil həll edə bilmədikdə onlarda ruh düşkünlüyü meydana çıxır. Paytaxtın təhsil müəssisələrində yaranan biləcək belə problem və çətinliklərin qarşısının alınması, onların vaxtında aşkar edilməsi və aradan qaldırılması üçün sağlam pedaqoji-psixoloji prosesin

düzungün qurulması və psixoloji xidmət işinin daha da yaxşılaşdırılması məqsədilə yaxın gələcəkdə bir sıra işlərin görülməsi planlaşdırılır. Şəhər üzrə praktik psixoloqlar haqqında diaqnostik məlumatın dəqiqləşdirilməsi, psixoloji xidmət üzrə ştatdankənar metodistlərin müəyyən olunması, rayonlar üzrə praktik psixoloqlar üçün "Psixoloji xidmət işinin səmərəli təşkili yolları" mövzusunda nəzəri-praktik treninglərin keçirilməsi, qabaqcıl təcrübəyə malik praktik psixoloqların müəyyən edilməsi görüləcək işlər sırasındadır.

Yaxın gələcəkdə bu istiqamətdə Bakının rayonları üzrə "Psixoloji xidmət mərkəzləri"nin yaradılması, "Məktəbdə psixoloji xidmət işinin təşkilinə verilən müasir tələblər, reallıq və qarşida duran vəzifələr" mövzusunda elmi-praktik konfransın təşkili, "Psixoloji xidmət mərkəzləri"nin İKT və inventarlarla təmin edilməsi nəzərdə tutulur.

S.QARAYEVA

Ermənistən Azərbaycanla dövlət sərhədində snayperlərin sayını artırıb

Ermənistən Azərbaycanla dövlət sərhədində snayperlərin sayını artırıb. Bu barədə APA-ya Azərbaycan ordusundakı hərbi mənbələrdən məlumat verilib. Azərbaycan tərəfinin müxtəlif kanallar vasitəsi ilə əldə etdiyi məlumatə görə, müdafiə naziri Seyran Ohanyanın emri ilə son heftə ərzində Ermənistən Silahlı Qüvvələrinin müxtəlif hərbi hissələrində dövlət sərhədindəki mövqelərə xeyli sayıda snayperlər trans-

fer olunub. Son günlərdə dövlət sərhədində ilk dəfə olaraq Azərbaycan mövqelərinə 12,5 mm çaplı snayper tüfənglərindən atəşlərin açılması faktları qeydə alınmışdır. Avqustun 7-də S. Ohanyan dövlət sərhədindəki hərbi birliklərin mövqelərində aparılan möhkəmləndirmə işləri ilə tanış olarkən ön xəttə yeni göndərilmiş snayperlər görüşüb, onlara qarşı tərəfi maksimum şəkildə neytrallaşdırmaq təlimati verib.

BMT-nin baş katibi Yerli Əhali Günü münasibatla dünya ictimaiyyatına müraciət edib

BMT-nin baş katibi Pan Gi Mun 9 avqust -Yerli Əhali Günü münasibatlı dünya ictimaiyyetinə muraciət ünvanlayıb: "Yerli əhalinin hüquqları haqqında BMT Bəyannaməsinin qəbul olunmasından bəri beş il ərzində icmalar və fərdlər öz həyat hekayələrini bölüşmək və səslərini hər tərəfə yaymaq üçün ənənəvi və yeni mətbuatdan istifadə etmək imkanından faydalansılar.

Bu ilki Beynəlxalq Yerli Əhali Günü mövzusu "Yerli Mətbuat Yerli Xalqların səsini gücləndirir" şəhərdir. Yerli əhalinin ümumi trendlərdə dəyişikliklər etmək, beynəlxalq diqqəti insan hüquqlarının pozulması məsələlərinin üzərinə çəkmək və global həmçəriliyə yaratmaq üçün icma radio və televiziyanın kino və sənədli filmlərin nümayişinə kimi, video sənəti və qəzetlərdən internet və sosial

mətbuata kimi müxtəlif güclü vəsitələrdən istifadə edirlər. Onlar, hemçinin yerli dəyərləri eks etdirmək və miflər və anlaşılmazlıqlara qarşı mübarizə aparmaq məqsədi ilə öz mətbuatlarını inkişaf etdirirlər. Yerli əhalinin səsi onların əsrlər boyu ədalətsizlik və ayri-seçkiliyə qarşı apardıqları mübarizə, mədəniyyət, dil, mənəviyyat və ənənələrinin qorumaq məqsədilə sərf etdikləri resurslar, o cümlədən öz hüquqlarını müdafiə etmələri haqqında həyat hekayələrini insanlara çatdırır. Onlar inkişaf modelləri üzərində yerli təcrübəni kənarlaşdırın bir alternativ perspektiv təklif edirlər. Onlar yoxsulluğun və zərərin mövcud olmadığı bir cəmiyyət üçün zəruri olan qarşılıqlı hörmət və mədəniyyətlərə razılaşmanı təşviq edirlər".

Baş katib müraciətində bu

Beynəlxalq Gündə, yerli əhali ilə əməkdaşlıq etmek, onların kültəvi informasiya vəsiti ləri də daxil olmaqla, Bəyannamənin tam həyata keçirilməsini təmin etmək işində BMT sisteminin tam dəstəyini vəd edib: "Mən, hemçinin yerli əhalinin perspektivləri, prioritetləri və arzularını ifadə etmək məqsədi ilə onlar üçün imkanlar yaratmaq və bu imkanları qorumaqları üçün Üzv Dövlətlərə və ümumi mətbuata səslənirəm.

Gəlin, körpü qurmaq və müxtəlifliyin qeyd edildiyi həqiqi mədəniyyətlərə rəsədi - müxtəlif mədəniyyətlərin yalnız yanaşı olduqları yox, həm də öz əlavələri və potensialına görə bir birini dəyərləndirdiyi bir dünyənin yaradılması üçün yerli və xərici, xüsusiələ də yeni vəsiti lərden ibarət mətbuatdan istifadə edək".

Hüquq müdafiəçiləri MTN-in təcridxanasında saxlanılan "Hizbulah" üzvü ilə görüşüb

İşgəncələrə Qarşı Azərbaycan Komitəsinin sədri Elçin Behbudov və hüquq müdafiəçisi Elçin Şirinov Milli Təhlükəsizlik Nazirliyinin (MTN) istintaq təcridxanasında monitoring keçiriblər. E. Behbudovun APA-ya verdiyi məlumatə görə, istintaq təcridxanasında ventilyasiya sistemi işləkdir, saxlanma şəraiti normaldir: "Orada saxlanılan Rəşad Babayevlə görüşdüm. Cinayət Məcəlləsinin 179-cu (mənimsəmə) maddəsi ilə ittihəm olunur. Özünü təqsirli bilir. Saxlanma şəraittindən ona qarşı mü-

nasibədən şikayəti yoxdur. Vəkillə təmin olunub. Həmçinin istintaq təcridxanasında Amid Nehmətova göründük. Cinayət Məcəlləsinin 234-cü (qanunsuz olaraq narkotik vəsiti lər əldə etmə, saxlama, satma, daşima, göndərmə) maddəsinə əsasən ittihəm olunur. Özünü təqsirli bilir. Saxlanma şəraittindən və ona qarşı münasibədən şikayəti yoxdur. Eyni zamanda Nardaran sakini Qasımov Rahim Müseyib oğlu ilə görüşdü. Cinayət Məcəlləsinin 274-cü (vətənə xəyanət) maddəsinə əsasən ittihəm

olunur. "Hizbulah" terror təşkilatının üzvü olub. İranda silahdan istifadə təlimi keçib. Özünü təqsirli bilir. Vəkillə təmin olun. Hazırda istintaq davam etdirilir".

E. Behbudov MTN istintaq təcridxanasında saxlanılan Daxili İşlər Nazirliyinin sabiq baş müvəkkili Hacı Məmmətovla da maraqlandığını bildirib: "Məndə olan məlumatə görə, onun səhəhində her hansı problem yoxdur. Dietik yeməklərdən istifadə edir. Heç kimlə görüşmü".

S.MÜRVƏTQIZI

Bahar Muradova: "Heç kim Azərbaycanla təzyiq dilində danışa bilməz"

"Azərbaycan bir dövlət olaraq öz müstəqil daxili və xərici siyasetini yeritməkdə israrlıdır". APA-nın xəbərinə görə, bu fikirləri jurnalistlərə açıqlamasında Milli Məclis (MM) sədrinin müavini Bahar Muradova deyib. O bildirib ki, Azərbaycan müxtəlif istiqamətlərdən olan bütün açıq-gizli təzyiq və təhdidlərə baxmayaraq, bundan sonra da bu siyasetini ardıcıl, dönməz şəkildə davam etdirəcək. B. Muradova onu da

qeyd edib ki, Azərbaycan həmçinin, heç bir təzyiqə fikir vermədən ona yönələn istənilən təzyiqin qarşısını almaq iqtidarı növbəti dəfə ortaya qoyacaq, nümayiş etdirəcək: "Bildiyiniz kimi, Azərbaycan cəmi bir neçə ay önce nüfuzlu "Eurovision-2012" beynəlxalq mahnı yarışmasına ev sahibliyi etdi. Ancaq bu yarışmaya başlığındı andan sonra qədər üzərinə düşən vəzifələri, öhdəlikləri layiqincə yerinə yetirməsi, bu çərçi-

vədə ölkəmizə yönelik münasibətlərə adekvat qiymət vermək bacarığını nümayiş etdirməsi, eləcə də, bu zəməndə Azərbaycandan daha başqa gözləntiləri olanların arzularını gözündə qoyması onu bir dərəcədə səbət etdi ki, heç kim Azərbaycanla təzyiq dilində danışa bilməz. Azərbaycan eyni zamanda nümayiş etdirdi ki, öz müstəqil siyasetini davam etdirməkdə daim israrlıdır və israrlı olacaq".

Rusiya İrana xəbərdarlıq edib

İRAN "S-300" RAKETLƏRİ İLƏ BAĞLI RUSİYAYA QARŞI MƏHKƏMƏ İDDİASINI GERİ GÖTÜRMƏSƏ, MOSKVA BU ÖLKƏNİN NÜVƏ PROQRAMINI İLƏ BAĞLI MÖVQEYİNİ DƏYİŞƏCƏK

Rusiya İrana xəbərdarlıq edib. APA-nın Moskva müxbirinin verdiyi məlumatə görə, Rusiya tərəfi İrandan satmaqdan imtina etdiyi "S-300" zenit-raket kompleksləri ilə bağlı beynəlxalq məhkəmədə qaldırıldığı iddiasını geri götürmədiyi təqdirdə İranın nüvə problemi ilə bağlı mövqeyini dəyişəcəyini bildirib.

Qeyd edək ki, Cenevre məhkəməsi Rusiyaya 3 milyard dollar məbləğində pul cəzası kəsib. İran hökuməti isə yalnız 900 milyon dollar təzminat istəyir. İran Rusiyanın

S-300 zenit-raket komplekslərini onlara təslim edəcəyi təqdirdə iddialarından vaz keçəcəklərini bildirib. Xatırladaq ki, Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin xüsusi nümayəndəsi Aleksandr Lukaşevič İrandan beynəlxalq məhkəmədə qaldırıldığı iddiasını geri götürməsini istəyib. O bildirib ki, məsələ ikitərəflə razılaşma yolu ilə həll oluna bilər.

Onu da qeyd edək ki, İrana 800 milyon dollarlıq "S-300" zenit-raket kompleksinin satılmasına dair müqavilə bir neçə il əvvəl imzalansa da, Tehran həmin sistemi ala bil-

Bakıda Beynəlxalq Gənclər Günü qeyd olunacaq

Azərbaycan Avropa Hərəkatı və ABŞ Tehsilli Azərbaycan Məzunları İctimai Birliyi Məllətlər Təşkilatının İctimai İnformasiya Departamenti və ABŞ-in Azərbaycandakı səfirliyinin dəstəyi ilə avqustun 12-də Beynəlxalq Gənclər Gününe həsr olunmuş "Azərbaycan Gənclər Təşkilatları arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi" adlı konfrans keçirəcək. Tədbirin əsas məqsədi uşaq və gənclərin üzləşdikləri problemlərin həlli istiqamətində fəaliyyət göstərən milli və beynəlxalq təşkilatlar arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsidir.

Qeyd edək ki, Beynəlxalq Gənclər Günü BMT Baş Assambleyasının 54/120 sayılı qətnaməsi ilə 1999 ildən bəri 12 avqust tarixində qeyd olunur. Beynəlxalq Gənclər Günü bu ilki mövzusu "Gənclər ilə əməkdaşlıq" edərək daha yaxşı dünya quraqdır.

Tədbirin rəsmi açılışında BMT-nin İctimai İnformasiya Departamentinin Azərbaycandakı nümayəndəsi Envera Selimovic, ABŞ Tehsilli Azərbaycan Məzunları İctimai Birliyinin sadıq Ay Hüsnə Piriyeva, Azərbaycan Respublikası Gənclər və idman Nazirliyinin nümayəndəsi Ramil Məmmədov və bir sıra digər qonaqlar çıxış edəcəklər. Konfrans Amerika-Azərbaycan Tehsil Mərkəzində keçiriləcək.

Rusiyadan alınmış helikopterlərin növbəti partiyası Azərbaycana gətirilib

Azərbaycanın Rusiyadan aldığı Mi-35M tipli helikopterlərin növbəti partiyası ölkəyə getirilib. APA-nın məlumatına görə, helikopterlər "Rosvertol" şirkətinin Rostov-Don şəhərindəki zavodundan yola salınıb. Bununla da Azərbaycanın 2010-cu ildə Rusiyaya sifariş verdiyi helikopterlərin yarısının çatdırılması təmin olunub. Qeyd edək ki, 2010-cu ildə Dövlət Sərhəd Xidməti ilə Rusiyanın "Rosoboroneksport" şirkəti arasında 24 ədəd Mi-35M tipli helikopterin alqışmasına dair müqavilə imzalanıb. Azərbaycanın sifarişi üzrə, ilk 4 ədəd Mi-35M helikopter isə 2011-ci il dekabrın 12-də Azərbaycana göndərilib. Rusiyadan alınmış helikopterlərin təqdimati cari ilin aprel ayında keçirilib.

Qeyd edək ki, Mi-35 helikopterləri Mi-24 helikopterlərinin zirehli tank texnikasının məhv edilməsi üçün nəzərdə tutulub və müasirleşdirilmiş versiyasıdır. Daha güclü mühərrikə malik bu helikopterlər həmçinin desant və yaralıların evakuasiyası, bölmələrin atəş dəstəyi ilə təmin olunması, qoşqu vəsiti silahlarının daşınması ni həyata keçirə bilir.

"Zoraklıq və istismara YOX deyək!" adlı tədbir keçirilib

"İnsan Alverinə Qarşı Mübarizə Təşkilatı" İctimai Birliyi QHT-lərə Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə dəstəyi ilə regionlarda maarifləndirmə məqsədilə layihə həyata keçirib. Birliyin mətbuat xidmətindən verilən məlumatə görə, layihə çərçivəsində Göyçay rayonunda "Zoraklıq və istismara YOX deyək!" tədbir təşkil olunub. Tədbirde QHT-lər, KİV, dövlət orqanlarının nümayəndləri və yerli əhali aktiv iştirak edib.

Qeyd edək ki, bu layihənin həyata keçirilməsində məqsəd cəmiyyətin ümumi inkişafına nail olmaq, mülki cəmiyyətin, hüquqi dövlətin formallaşmasına kömək etmək, insanlarda zoraklıq və istismar haqqında geniş səpəkli bilik və informasiyaların toplanmasına çalışmaq, onlarda zoraklıq və istismar ilə mübarizə mədəniyyətini formallaşdırmaq və zoraklıq, istismara qarşı mübarizə aparmaq üçün mümkün şərait yaratmaq, qanunvericilik aktlarını şərh edərək təbliğ etmək olub.

BƏXTİYAR

Rövşən Rzayev: "Qarabağı unutmasaq, onu geri qaytara biləcəyik"

"Otən əsrin 20-ci illərində Azərbaycanın tarixi torpaqları olan Göycə-Zəngəzur mahalı Azərbaycan əhalisinin, azərbaycanlıların fikri və rəyi nəzərə alınmadan zorla indiki Ermənistana birləşdirildi. Həmin vaxtdan etibarən keçmiş sovetlər quruluşunu dağılına kimi də torpaqlarımızın ilhaqı, Göycə-Zəngəzur bize unutdurulmağa çalışıldı və qismən də buna nail olundu". Bunu millət vəkili, "Azərbaycan Respublikasının Dağlıq Qarabağ bölgəsinin azərbaycanlı icması" İctimai Birliyinin idarə Heyətinin üzvü Rövşən Rzayev dilə getirib. Millət vəkilinin dediyinə görə, mənfur sovet-kommunist sisteminin yürüdüyü bu siyaset ucbatından yaranan unutqanlıq sonra daha bir acı nəticəsini ortaya qoydu, Azərbaycan digər ayrılmaz tərkib hissəsi olan Dağlıq Qarabağ və ona bitişik 7 rayon Azərbaycan torpaqları

hesabına yaradılmış Ermənistən tərəfindən işgal olundu və bütün səylərə baxmayaq, bu gün də işgal faktı qalmaqdır, dəvam etməkdədir: "Ona görə həsab edirəm ki, indiki gənclik, tələbə adını qazanmış abituriyentlər Qarabağı unutmamalı və unutdurmamalıdır. Onlar harada olmasından, harada təhsil almasından, harada işləməsindən, çalışmasından asılı olmayaraq, daim Qarabağla nəfəs almamalı, Qarabağ həqiqətlərini, ağrı-acılarını dünyaya çatdırımlıdırlar".

R.Rzayevin qeyd etdiyinə görə, sevindirici haldır ki, bu gün Azərbaycan dövləti güclü, dinamik inkişaf yolundadır və tutduğu yolla da növbəti inkişafa doğru inamla addımlamaqdır: "Azərbaycan dövləti və başda ölkə Prezidenti olmaqla dövlət rəhbərliyi ölkədə ordu quruculuğuna da ciddi diqqət yetirməkdədir. Bu gün xalqımız-

zin Azərbaycan torpaqlarını qorumaq, hətta, bu yolda canlarından belə keçmək üçün hazır olan igid oğulları, qəhrəmanları var. Vətəni qorumaq, torpaqlarımızı azad etmək də hər birimiz, eləcə də gəncliyimizin müqəddəs borcu, vəzifəsidir. Ancaq mən istəmirəm ki, gələcəyimiz olan gənclərimiz qanlı savaşlarda, müharibədə həlak, şəhid olsunlar. Mən istəyirəm ki, onlar daha çox intellektləri ilə Azərbaycana xidmət göstərsinlər, onu dünyada layiqincə təbliğ və təmsil edə bilsinlər, Azərbaycanın adını uca zirvələrə qaldırsınlar. Eyni zamanda istəyirəm ki, xüsusi, böyük məkədə, yetişməkdə olan gəncliyimiz Qarabağ həqiqətlərini dünyaya çatdırı bilsinlər, Qarabağı unutmasınlar. Əgər biz Qarabağı unutmasaq, onu tezliklə geri qaytara biləcəyik. Bu na heç bir şübhə olmasın".

Kamil HƏMZƏOĞLU

Sərdar Cəlaloğlu: "Məqsədimiz seçki koalisiyası yaratmaqdır"

"İFTAR SÜFRƏSİNƏ TOPLAŞAN PARTİYA SƏDRLƏRİ İLƏ MÜXALİFƏTİN DURUMUNU VƏ BUNDAN ÇIXIŞ YOLLARINI MÜZAKİRƏ ETDİK"

"Müxalifətə təmsil olunan səkkiz partiya rəhbərinin iştirakı ilə keçirilən yığıncığı yeni birliyin başlanğıcı kimi görmək istəyirəm. Müzakirələrde bu istiqaməti səhbət olub. Bu görünüşün səkkizlik formatında olub-olmayacağına isə gələcək göstərəcək. Hər haldə müxalifətin birliyinin yaradılması günün bir nömrəli məsələsidir". Bu açıqlamanı APA-ya Azərbaycan Demokrat Partiyasının (ADP) sədri Sərdar Cəlaloğlu verib. ADP sədri deyib ki, bir neçə gün önce iftar süfrəsinə toplاشan partiya sədrləri müxalifətin durumunu və bundan çıkış yollarını müzakire ediblər: "Bu toplantıda iştirak edən partiyaların bütün müxalifəti əhatə etdiyini iddia etmərəm və müxalifət adı uğrunda savaş açmaq niyyətim də yoxdur. Ancaq qəbul etməliyik ki, bu partiyalar

təşkilatlanmış, xalq tərəfindən tanınan və uzun illər təcrübəsi olan partiyalarıdır".

S. Cəlaloğlu qeyd edib ki, həmin görüşə Müsavat, Xalq Cəbhəsi, Milli İstiqlal, Ümid, Demokrat, Klassik Xalq Cəbhəsi, Liberal, Vətəndaş və İnkışaf partiyalarının sədrləri qatılıb: "Onların iştirakı ilə əməkdaşlığın formalasdırılması adıçıkınlıq partiyaların yaratdıqları birliliklərin fealiyyətini arxa plana atma bilməyəcək. Bu yığıncaqda niyyət prezident seçkiləri ilə bağlı seçki koalisiyasının yaradılmasıdır. Seçki koalisiyası ancaq seçki dövrü üçün nəzərdə tutulub. Sağlam mənətiq qalib gelərsə, koalisiyanın yaradılmasına nail olmaq mümkün olunacaq. Bəzən isə liderlər düzgün qərar verməyə çətinlik çəkirlər. Subyektiv amillər buna mane ola bilər.

Şərtlər, xalqın və beynəlxalq təşkilatların gözləntisi də bu koalisiyanın yaradılmasını diktə edir. Kimlərse hansısa məqsədlə bunu istəməyəcəkse, bu başqa məsələdir. Bu birliyin yaradılmasının əleyhinə səsləndirilə biləcək elə bir arqument yoxdur".

Qeyd edək ki, Azərbaycan Demokratik Partiyasının sədri Sərdar Cəlaloğlu otən gün səkkiz siyasi partiya sədrini iftar süfrəsinə dəvət edib. Restoranların birində baş tutan iftar süfrəsinə KXCP sədri Mirmahmud Mirəlioğlu, Müsavat başqanı İsa Qəmber, Ümid Partiyasının sədri İqbal Ağazadə, AMİP sədri Yusif Bağırzadə, AXCP sədri Əli Kərimli, Azərbaycan Liberal Partiyasının sədri Əvəz Temirxan, Vətəndaş və İnkışaf Partiyasının sədri Əli Əliyev qatılıb.

Azərbaycanın İsveçrədəki səfiri Bern kantonu hökumətinin sədri ilə görüşüb

Azərbaycanın İsveçrə Konfederasiyasındaki səfiri Əkərəm Zeynallı Bern kantonu hökumətinin sədri Andreas Rickenbacher ilə görüşüb. Səfirlilikdən qəzetiye verilən məlumatla görə, Azərbaycan ilə İsveçrə arasında siyasi, iqtisadi və humanitar sahələrdə uğurla inkişaf edən münasibətlər haqqında danışan səfir ölkəmizin İsveçrə kantonları ilə də əməkdaşlıqla maraqlı olduğunu bildirib.

Azərbaycan iqtisadiyyatının sürətli inkişafından danış-

şan diplomat ölkəmizdə xarici sərmayələrin qoyuluşu üçün münbit şəraitin mövcudluğuna diqqəti yönəldərək qeyri-neft sektorunda, xüsusi və kənd təsərrüfatı, turizm, informasiya texnologiyaları və alternativ enerji sahələrində əməkdaşlıq üçün geniş imkanları olduğunu vurğulayıb.

Azərbaycan ilə Bern kantonuna daxil olan şəhərlər arasında birbaşa əlaqələrin qurulması məqsədi ilə biznes dairələrinin nümayəndələrinin qarşılıqlı səfərlərinin və birgə biznes forumlarının təşkil

olunmasının məqsədəmüvafiqliyini vurğulayan Ə.Zeynallı A.Rikenbäheri iş adamlarından ibarət nümayəndə heyəti ilə birgə ölkəmizə səfərə dəvət edib. Sədr dəvəti qəbul edərək səfərin qısa zamanda reallaşacağını bildirib.

Görüşdə, həmçinin Azərbaycan şəhərləri ilə Bern kantonuna daxil olan şəhərlər arasında birbaşa əlaqələrin qurulması və onların qardaşlaşmış elan edilməsi haqqında fikir mübadiləsi aparılıb.

S.MÜRVƏTQIZI

"Geostrategiya" jurnalının növbəti nömrəsi çap olunub

Bu günlərdə aylıq ictimai-siyasi, elmi-kültəvi "Geostrategiya" jurnalının növbəti may-iyun nömrəsi işq üzü görüb. "Kaspı" Geosiyasi Araşdırma Mərkəzinin təsisçiliyi ilə çap edilen jurnalın baş redaktoru tarix elmləri doktoru, professor Əli Həsənovdur.

Jurnalın bu nömrəsində də Azərbaycanın tarixi, mədəniyyəti, ədəbiyyatı, iqtisadiyyatı, ictimai-siyasi həyatı, görkəmli şəxsiyyətləri ilə bağlı yazılar yer alıb. Jurnalda regionda və beynəlxalq aləmdə baş verən hadisələrə dair məqalələr çap edilib.

Baş redaktorun "Cənubi Qafqazın regional təhlükəsizlik sistemi və Ermənistan: qonşu ölkələrə qarşı ərazi iddiasının bu ölkəyə və etdiyi geosiyasi perspektivlər" məqaləsində Ermənistanın Cənubi Qafqazın ümumi geosiyası və geo-iqtisadi nizamını, regional təhlükəsizlik sisteminin dinamizmini davamlı olaraq pozması və təhdid etməsi, ermənilərin tarixən azərbaycanlılara qarşı soyqırımı və etnik təmizləmə həyata keçirmələri, yürütdüyü işgalçılıq siyaseti nəticəsində bu ölkənin bölgədə reallaşdırılan beynəlxalq və regional enerji, nəqliyyat-kommunikasiya layihələrindən kənarda qalaraq çətin sosial-iqtisadi vəziyyətə düşməsi və digər məsələlər geniş təhlil olunub. Professor Azərbaycanın təhlükəsizliyinin ermənilər və onların regional, beynəlxalq havadarları tərəfindən təhdid edilməsi, ərazilərinin əle keçirilməsi və azərbaycanlıların etnik təmizlənməyə məruz qalmaları, faktiki olaraq, son iki əsrədə davamlı olaraq baş verdiyini məqalədə vurgulayıb: "Ermənistanın geostrateji mövqeyi, işgalçılıq siyaseti və iqtisadi potensialının səviyyəsi bu ölkənin regiondakı proseslərdə müstəqil iştirakını mümkünsüz edir. Dünya birliyi artıq evvelki illərdə olduğu kimi, Ermənistanın işgalçi siyasetinə açıq-aşkar göz yummur. Əsas beynəlxalq təşkilatlar - BMT, ATƏT, Avropa İttifaqı, Avropa Şurası, İƏT, ayrı-ayrı nüfuzlu ölkələr Azərbaycan torpaqlarının işgal faktını təsdiq edib və beynəlxalq hüquq normallarına müvafiq olaraq Ermənistan işgalçi ölkə elan edib".

"Şəxsiyyətlər" rubrikasında filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Sona Vəliyevanın "Əzim Əzimzadə yoxsulluqdan şöhrətin zirvəsinədək yüksəldi" məqaləsi təqdim olunub. Müəllif Azərbaycan karikatura sənətinin ustası, Xalq rəssamı Əzim Əzimzadənin həyat və yaradıcılığı haqqında oxucuları geniş şəkildə məlumatlandırıb.

Jurnalın "Neft tariximiz" rubrikasında tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ərəstun Mehdiyevin və tarix elmləri doktoru, professor Süleyman Əliyarlının müəllifləri olduqları "Nobel mükafatı fondunun yaradılmasında Azərbaycan neftinin rolü" adlı məqalədə Azərbaycanın neft sənayesinin tarixindən, əsası ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş neft strateyiyanın uğurlu nəticələrindən söz açılıb.

Jurnalda ilahiyyat üzrə fəlsəfə doktoru Nailə Süleymanovanın "Azərbaycanda əxilik və əxilər", siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru Elçin Əhmədovun "Şuşa: Tarixi, siyasi, iqtisadi, strateji və mədəni əhəmiyyətə malik şəhər", fəlsəfə elmləri doktoru Əbülhəsən Abbasovun "Yeni (postneoklassik) epistemolojiya zərurəti", fəlsəfə elmləri doktoru Sakit Hüseynovun "Dini təhlükəsizlik milli təhlükəsizliyin tərkib hissəsi kim", tarix elmləri doktoru Əliağa Məmmədlinin "Azərbaycanda müasir etnomədəni proseslərin tədqiqi: nəticələr və perspektivlər", siyasi elmlər doktoru Vəsile Hacıyevin "Beynəlxalq münasibətlərin hüquq problemi" və digər məqalələri də dərc edilib.

S.MÜRVƏTQIZI

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi Sumqayıtda dəyirmi masa təşkil edib

Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi (AQUPDK) Azərbaycanın şəhər və rayonlarında "Məişət zorakılığının ailədaxili münasibətlərə təsiri", "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun təbliği istiqamətində tədbirlərə start verib. Bunu nüfuslu ilk olaraq Sumqayıtda dəyirmi masa təşkil olunub.

Dəyirmi masada Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyəti başçısının müavini Elçin Həbibullayev deyib ki, qanunun işləmə mexanizmi istiqamətində fikir mübadiləsinə ehtiyac var.

AQUPDK sədrinin müavini Aynur Sofiyeva məişət zorakılığının ailədaxili münasibətlərə, uşaqların təriyəsine mənfi təsirindən danışaraq eyni zamanda erken nikah, təhsildən yayınma, özünəqəsd kimi amillərin məhz məişət zorakılığının fəsadları olduğunu vurğulayıb. Tədbirdə "Məişət zorakılığının qarşısının alınması haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanunu və onun işləmə mexanizmi barədə təqdimat keçirilib. Tədbirdə məişət zorakılığı nəticəsində baş vermiş cinayətlərin qarşısının alınması üçün görülmüş işlər barədə məlumat verilib və müzakirələr aparılıb.

S.MÜRVƏTQIZI

700 bal toplayan 5 abituriyent millət vəkilləri və jurnalistlərlə bir araya gəldi

Dünen Parlament Jurnalistlər Birliyinin (PJB) təşkilatçılığı ilə Modern.az saytının ofisində 2012/2013-ci tədris ili üçün ali təhsil müəssisələrinə keçirilən qəbul imtahanlarında 700 bal toplayan 5 abituriyentin millət vəkilləri və jurnalistlərlə görüşü keçirilib. Tədbiri giriş sözü ilə açan PJB-nin sədri Elşad Eyvazlı rekord nəticə göstərən abituriyentləri təbrik edib və bildirib ki, bu, gələcək təhsil illerində həmin tələbələrdə arxayınçılıq yaratmağılardır. Onun sözlerine görə, sözügedən tələbələr, eləcə də, tələbə adını qazanmış digər abituriyentlər növbəti təhsil mərhələsinə ali məktəblərə qəbul zamanı qazandıqları nəticələrdən daha artıq nəticələrə nail olmağı qarşılaraına məqsəd qoymalı və buna nail olmağı bacarmalıdır. Daha sonra çıxış edən millət vekilleri – Sahibə Qafarova, Fuad Məradov, Rövşən Rzayev də öz növbələrində gələcək tələbələri təbrik ediblər.

Millət vekili S.Qafarova bir müəllim və ana kimi gələcək tələbələrə öz tövsiyələrini verib. O bildirib ki, 700 bal toplamış 5 gəncin həm Azərbaycanda, həmdə xaricdə təhsil almaq seçimləri

var: "Hesab edirəm ki, bu nəticələr məntiqli nəticələrdir. Çünkü Azərbaycan dövləti bunun üçün onlara şərait yaradır, təhsile böyük diqqət, qayğı göstərir. Eyni zamanda qeyd etmək istəyirəm ki, onlar dünyanın harasında olurlarsa olsunlar, Qarabağı heç vaxt unutmasınlar".

Digər millət vekili R. Rzayev isə onlara daim başqa ölkələrdə də Azərbaycanın ərazi bütövlüyünü təbliğ etməyi məsləhət görüb.

Millət vekili F. Muradov da çıxışında Prezident İlham Əliyevin təhsilimizə olan diqqət və qayğıından danışır. Millət vekili bildirib ki, əvvəlki illərlə müqayisədə bu gün gənclərə diqqət xeyli artıb: "Dövlətin sizdən istəyi odur ki, hər zaman belə təhsilli, savadlı gənclərimiz olsun. Mənim isə ən əsas xahişim odur ki, dövlətçi liyimizi, Azərbaycan vətəndaşlığınıınızı göz önünə alaşınız".

Qeyd edək ki, II qrup üzrə iki nəfər Qazax rayonun Ürkəməzli kənd sakini Orxan Səfərov, Türkiyə Diyanət Vəqfi Bakı Türk Liseyinin məzunu Nərgiz Məzahir-qızı, III qrup üzrə Sabunçu rayon 72 sayılı məktəb-liseyin məzunu Xeyrənsə Əliyeva, IV qrup üzrə

Türkiyə Diyanət Vəqfi Bakı Türk Liseyinin məzunu Kamran Həmidov və Kamil Sərdarlı 700 bal toplayaraq bu il ən yüksək nəticə göstəribilər.

Tədbirdə çıxış edən Türkiye Diyanət Vəqfi Bakı Türk Liseyinin müdürü Kadir Bektaşoğlu dəvət üçün təşəkkür edərək bildirib ki, o, öz tələbələrindən daha çox qazaxlı abituriyentin uğuruna sevinib. "Kənd məktəblərindən belə savadlı gənclərin çıxması sevinirici haldır. Keçən il Şəki rayonunda da belə bir hadisə olmuşdu. Təbi ki, 700 bal toplamaq çətin bir işdir. Amma ən əsası odur ki, dövlətin dəyərlərini qoruyub saxlayasan, dövlətə layiqli bir gənc olaraq yetişsən. Harada oxuyursa o xox, əsas odur ki, sonda öz dövlətinə xidmət edəsən"-deyə, o bildirib.

Tədbirin sonunda 700 bal toplayan hər bir abituriyentə hədiyyə və mükafatlar təqdim olunub. Orta Doğu Texniki Universitetinin (ODTU) xarici əlaqələr şöbəsinin nümayəndəsi Maksim Zayed də öz növbəsində gələcək tələbələri bu yüksək adı qazanmaları münasibəti ilə təbrik edib və onlara hədiyyələr verib.

KAMİL

Gövhər Baxşəliyeva: "Vahid milli ideya ətrafında six birləşməliyik"

"İnkişaf etmiş dövlətlərlə, beynəlxalq təşkilatlarla qurulan faydalı əməkdaşlıq, icra olunan layihələr, dövlət proqramları ölkədə həyata keçirilən modernlaşmə siyasetinin təzahüründür. Azərbaycan nəinki regionda, həmcinin MDB və Şərqi Avropa məkanında siyasi və iqtisadi cəhətdən inkişaf edən öncə dövlətə əvərilib".

Bunu mətbuatı açıqlamasında millət vekili, professor Gövhər Baxşəliyeva dileyə gətirib. Onun dediyinə görə, bu gün Azərbaycan dünya miqyasında iqtisadi artım sürətinə görə ən sıralarda gedərək islahatçı ölkə kimi tanınır.

Millət vekili eyni zamanda düşünün ki, ölkə başçısının sərəncamı ilə verilən məlum inkişaf Konsepsiyanın da əsas hədəfi ölkənin bütün istiqamətlərdə modernlaşməsi olmalıdır: "Azərbaycan elə bir ölkəyə əvərilən həyata keçirilən hər bir insan rahat yaşasın, işləsin, övladlarını böyütsün, arzularına çatsın, özünü bir şəxs kimi tam realize edə bilsin. Ölkədə elə bir siyasi sistem və insan hüquqları, sosial təminatı, iqtisadi inkişaf modeli yaradılmalıdır ki, onlar birlikdə vahid, daim inkişaf edən və eyni zamanda, sabit, sağlam dövlət idarəetmə mexanizmində zəmanət versinlər. Elə bir idarəetmə mexanizminə ki, daimi ədalətin keşiyində dursun və hər bir vətəndaşın ləyaqətinə müdafiə, dövlət-cəmiyyət münasibətlərində həqiqəti və qarşılıqlı etibarı təmin etsin. Odur ki, qarşıya qoyulan hədəflərə nail olmaq üçün də bütün xalqımız vahid milli ideya ətrafında six birləşməlidir. Tarixi şəraitin özü, xalqımızın yaxın keçmişdə üzləşdiyi ciddi problemlər və məruz qaldığı çətin sınaqlar bu ideyani bize dikte edir. Bu, ərazi bütövlüyüümüzün bərpası və ona aparan milli birlik və həmrəyliyin möhkəmləndirilməsidir".

KAMİL

Xarici İşlər Nazirliyi beynəlxalq təşkilatlara müraciət edib

Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyi (XİN) Ermenistan hökumətinin növbəti təxribatçı siyasetinə etiraz əlaməti olaraq bir sıra beynəlxalq təşkilatlara qarşısında məsələ qaldırıb. XİN-in mətbuat xidmətindən verilən məlumatə görə, buna səbəb Suriyada baş verən veziyyətə bağlı orada yaşayan ermənilərin qanunsuz olaraq Azərbaycanın işğal edilmiş ərazilərinə köçürülməsinə dair məlumatların yayılmasıdır.

XİN BMT-yə, ATƏT-ə, eləcə də qurumun Minsk qrupuna həmsədrlik edən ölkələrə öz narahatlığını ifadə edib. Nazirlikdən bildirilər ki, ATƏT-in Minsk qrupu Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində qeyri-qanuni məskunlaşma faktlarını araşdırmaq üçün dəfələrlə monitoring keçirib. Monitoringlər zamanı Dağlıq Qarabağ və işğal olunmuş digər Azərbaycan torpaqlarında ermənilər tərəfindən qeyri-qanuni məskunlaşma siyasetinin aparıldığı müəyyənləşdirilib. Azərbaycanın xarici siyaset idarəsi beynəlxalq ictimaiyyəti bu siyasetin davam etdirilməsinə imkan verməməyə çağırır.

S.MÜRVƏTQIZI

"Avropa Birliyi Azərbaycanın problemlərinə daha yaxından diqqət yetirməlidir"

GÜNTER ÖTTINGER: "BMT VƏ BİR ÇOX DİGƏR BEYNƏLXALQ TƏŞKİLATLARIN BİRMƏNALI QƏTNAMƏLƏRİNDE GÖSTƏRİLİR Kİ, DAĞLIQ QARABAĞ REGİONU AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ AYRILMAZ TƏRKİB HİSSƏSİDİR"

"Azərbaycan energetika məsələlərində iştirak edən əhəmiyyətli bir tərəfdir və Avropa Birliyi üçün mühüm tərəfdəstdir". Avropa Azərbaycan Cəmiyyətindən APA-ya verilən məlumatə görə, bu bəyanatla Avropa Birliyinin enerji məsələləri üzrə komissarı Günter H. Öttinger çıxış edib. Azərbaycanla bağlı bəyanat verən Öttinger bildirib ki, Avropa Birliyi Azərbaycanla əməkdaşlığı möhkəm zəmin və birgə aydın maraqlar üzərində qurub. Onun fikrincə, Azərbaycanın Avropa Birliyinin "Şərq tərəfdəşlığı" programında iştirakı tarixi bir mərhələdir: "Azərbaycan Cənub dəhlizi adlandırılara bəyannaməni imzalamaqla enerji nəql edilməsində mühüm rol oynadığını və öz fəaliyyəti ilə Avropa Birliyinə daha da yaxınlaşdığını təsdiq etmiş oldu. Xəzər dənizinin qərbi sahilində yerləşən ölkə özürün zəngin neft və qaz yataqları ilə Avropanın enerji ilə təmin olunmasına mühüm bazadır".

AB komissarı eyni zamanda Azərbaycan kimi enerji istehsal edən ölkələri daha güclü dəstəkləməyin Avropa Birliyinin marağında olduğunu qeyd edib. Günter Öttinger Dağlıq Qarabağ münəqşəsinin həllinin də bununla əlaqəli olduğunu düşürür: "Bu istiqamətdə daha çox iş görmək avropanılar vəzifəsidir. AB ölkələri üçün mühüm enerji tərəfdası olan Azərbaycanın problemlərinə Avropada daha çox diqqət yetirilməlidir. Nəhayət, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və bir çox başqa beynəlxalq təşkilatların birmənəli qətnamələrində göstərilir ki, Dağlıq Qarabağ regionu Azərbaycan Respublikasının ayrılmaz tərkib hissəsidir".

"Mühəribədən zərərçəkənlərin statistik qrupunun yaradılması" layihəsi təqdim edilib

Azərbaycan Vətən Müharibəsi Veteranları Birliyi (AVMB) avqustun 9-da "Mühəribədən zərərçəkənlərin statistik qrupunun yaradılması" adlı layihənin təqdimatını keçirib. AVMVB-in sədri Füzuli Rzaquliyev layihənin məqsəd və əhəmiyyətindən danışaraq layihənin Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına

Dövlət Dəstəyi Şurasının maliyyə dəstəyi ilə reallaşdırılacağını bildirib: "Məqsəd mühəribədən zərərçəkənlərin statistik qruplarının statistikasını aparmaq, statistik göstəricilərlə bağlı məlumatları müxtəlif dillərə tərcümə edərək diplomatik nümayəndəliklərə, xarici şirkətlərə, nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlara çatdırmaq və dövlətimizin bu təbəqədən olan insanlara şamil et-

diyi qanunvericilik aktlarından onların yerlərdə yararlanması monitorinqini keçirməkdir". Layihə çərçivəsində mühəribə vətərənlarının, əllişərin və şəhid ailələrinin vəziyyətinin öyrənilməsi onlarla bağlı problemlərin araşdırılması, ehtiyac və tələbərinin aşkarlanması üçün təşkilatın rayon şöbələrində müzakirələr keçirilib və ətraflı sosioloji-tədqiqat işi aparılıb. Tədbirdə çıxış edənlər layihəni yüksək qiymətləndirdilər.

S.MÜRVƏTQIZI

QAT: "Erməni musiqiçilərinin Bakıda konsertinə imkan verməyəcəyik"

Qarabağ Azadlıq Təşkilati (QAT) Ermənistan Dövlət Gənclər Orkestrinin Bakıda konsert verməsi ilə bağlı bəyanatla çıxış edib. QAT mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumatə görə, bəyanatda bildirilər ki, QAT-in mövqeyi birmənalıdır və istənilən səviyyədə, formatda Ermənistan və Azərbaycan cəmiyyətləri arasında təmasın eleyhinədir: "Bu, yalnız ermənilərin ma-

raqlarına xidmət edir. Çünkü bələ layihələr işğal faktının unutdurulmasına və Ermənistanın işğal olunmuş ərazilərdə möhkəmlənməsinə yönəlib. Beynəlxalq mərkəzlər də ermənipərəst mövqədən çıxış edərək, bu məqsədə xidmət edirlər. Ona görə də bələ layihələr təşkil olunur".

QAT bu layihənin Bakıda reallaşdırılmasına imkan vermə-

yəcəyini də qeyd edib: "Konsertin baş tutmaması üçün bütün vəsitiyələrdən istifadə edəcəyik. Bu konserte gələnlər də, işi təşkil edənlər də, peşman olacaqlar".

Qeyd edək ki, Ermənistan Dövlət Gənclər Orkestrinin 10 musiqiçisi "I, Culture Orchestra" layihəsi çərçivəsində Bakıda konsert programı ilə çıxış edəcəklər.

Ermənilər bir neçə istiqamətdə atəşkəsi pozublar

Azərbaycan torpaqlarının bir hissəsini işğal altına saxlayan Ermənistan Silahlı Qüvvələri qoşunların təmas xəttində atəşkəs rejimini pozmaqdır. də davam edir.

Müdafıə Nazirliyinin mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumatə görə, erməni silahlı bölmələri dünən və bu gecə Ermənistanın Noyenberyan rayonunun Berdavan kəndində, işğal olunmuş Füzuli rayonunun Aşağı Əbdürəhmənli, Aşağı Seyidəhmədli, Horadiz və Qorqan, Ağdam rayonunun Şıxlər, Cəbrayıl rayonunun Mehdili, Xocavənd rayonunun Kuropatkino kəndləri yaxınlığında və Goranboy rayonunun ərazisindəki adsız yüksəkliklərdə yerləşən mövqelərdən atəşkəs rejimini pozublar. Düşmən cavab atəşini ilə susdurulub.

Novruz Məmmədov: "Suriyalı ermənilərin Dağlıq Qarabağa köçürülməsi real görünümür"

"Ermənilər ümumiyyətlə, köçməyə adət ediblər. Onlar həmişə isti bir yer, daha dəqiq desək qucaq axtarırlar. Çünkü onlar müstəqil bir yerde, azad şəkildə yaşaya bilməzler, mütəqə kiminsə qoltuğunun altında sığınib yaşamanalıdır-lar".

By barədə Prezident Administrasiyasının beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdürü Novruz Məmmədov mətbuatda Suriyadan olan ermənilərin Azərbaycanın işgal olunmuş Dağlıq Qarabağ bölgəsinə köçürülaceyinə dair fikirlərə münasibət bildirərkən deyib.

PA rəsmisi deyib ki, ermənilər daima forpost olaraq hərəkət etməyi sevirler: "Buna isə köç nəticəsində gəlib çıxıblar. Digər tərəfdən, bu prosesləri ortaya atmaqla bir daha göstərirlər ki, onlar peşələrindən hələ də əl çəkməyiblər. İndiyə qədər Suriyada yaşayan ermənilər üçün hər şey yaxşı idi, o ölkənin vətəndaşı idilər, guya o ölkə üçün çalışır-dilar, amma vəziyyət pisləşən kimi qaćmağa üstünlük verirler. Çünkü köçməyi, qaćmağı onlar özləri üçün peşə bilirlər. Onlar bunu da edəcəklər, mütəqə axtarıb yeni bir "qucaq" tapacaqlar. Dünyanın elə bir ölkəsi, qitesi yoxdur ki, orada kiminsə qucağına sığınmasınlar. Rusiya, Fransa, Argentina, Suriya, müsəlman və ya xristian ölkəsi olsun onlar üçün heç bir fərqi yoxdur. Müsəlman ölkəsinə özlərini müsəlman, xristian ölkəsinə isə xristian kimi aparırlar".

N.Məmmədov Dağlıq Qarabağda

olan ermənilərin oranı tərk etdiklərini, hər il Ermənistandan 70-80 min insan xarici ölkələrə üz tutduğunu deyib.

Onun fikrincə, belə bir vəziyyətdə suriyali ermənilər buraya gəlməsi real görünümür: "Bunun üçün nə hüquqi mexanizm, nə siyasi mexanizm var, nə də maliyyə imkanları mövcud deyil və onlar belə yerlərdə yaşamağa adət etməyiblər. Ona görə də bu onların təxribat xarakteri bir addimdır. İsteyirlər bunu yoxlasınlar ve nəticən necə olacağını görsünlər. Heç bir halda beynəlxalq hüquq buna imkan vermir. Əgər belə bir addim atılırsa, biz də şübhəsiz buna öz qeti mövqeyimizi bildirəcəyik".

PA rəsmisi deyib ki, ermənilərin təkcə Azərbaycan ərazilərinə yox, Gürcüstan, İran, Türkiyəyə köçürülməsi nəzərdə tutulub, ancaq mərkəz kimi Cənubi Qafqaz nəzərdə tutulub: "Çünki bu gün ermənilərin sığınacağı başqa bir yeri yoxdur. O nöqtəyi-nəzərdən onlar özlərinin sayını bölgədə çoxaltmağa çalışırlar. Baxmayaraq ki, bu proses eks istiqamətdə gedir. Müstəqillik qazanandan bu yana Ermənistənən əhalisinin böyük hissəsi ölkəni tərk edir. "Torpaq, torpaq" desələr də ermənilərin əsində torpağa bağlılıqları yoxdur. Belə olmasayı onlar dünyanın müxtəlif ölkələrində Argentinadan tutmuş Cənubi Afrika ölkələri nəzərən toplu şəkildə yayılmazdır. Buna baxmayaraq bəzi avantürist rəhbərləri yənə bu iddialara el atırlar. Hələlik, mən düşünürəm ki, bu bir ideyadır. Gürcüs-

tan ərazisində köçürülbə məskunlaşmaları belə, onsuza da orada yaşayan ermənilər bu ölkə üçün yaxın və ya uzaq gələcəkdə böyük bir təhlükəyə çevriləcək. Bu özünü mütəqə göstərəcək".

O deyib ki, erməni xisliyi, təbiəti bu nu gizlədə bilməz: "Sadəcə olaraq onları vəziyyəti bu gün həddində artıq pisdir. Özlərini təcrid vəziyyətinə salıblar. Onların ən axmaq addımları rəhbərləri, himayədarları da olmaqla əsində Dağlıq Qarabağ münaqışının girişməleri oldu. Bu baş verməsəydi ermənilər

regionda çox böyük imtiyaz, imkanlarla inkişaf edə bilərdi. İndi onlar çox çətin bir vəziyyətdədir. Beynəlxalq hüquqda, dəstək də Azərbaycanın tərəfindədir. Baxmayaraq ki, Ermənistənə gərənməyən dəstək də çoxdur, amma onlar əl-qollarını aça bilmirlər. Bu gün o ərazilər ermənilərin köçü olmasa belə, nə vaxtsa, azaciq olsa da özlərinə gəsələr Cavaxetiya bölgəsində bu məsələ qaldırılacaq".

Azərbaycanın Suriya ermənilərinin Qarabağa yerləşdirilmesinin qarşısını almaq üçün hansı addımlar atacağına gəlinə, N.Məmmədov hesab edir ki, bugünkü beynəlxalq vəziyyət, beynəlxalq hüquqa münasibət onları təpqi altına sala bilər: "Düşünürəm ki, bunu etməzlər, çünkü bu, artıq onların işgalçi siyasetinin tam qabarlıq formada özü gəstirməsi olar. Yeni bu torpaqların sahibləri burada yoxdur, deməli onlar burada yaşaya bilmirlər ki, kənardan buraya adam köçürürsən. Bu, onların təcavüzkar siyasetini ortaya qoyar. Amma ermənilərdə avantürist rəhbərlər həmişə olub və onların bu cür sehv addımları erməni xalqının başının əziləsi ilə neticələnib, təzədən kənara çeki-liblər. Bu onların tarixində həmişə təkrarlanan bir prosesdir. Fikirləşirəm ki, bu rəhbərlər məsələ ilə bağlı yəqin ki, özbaşlarına addım atmazlar, havadaları ilə məsləhətləşərlər və bunu etməz-lər".

PƏRVANƏ

Fazıl Mustafa: "Ermənistənən Avrasiya İttifaqına daxil olması bu məsələni Azərbaycan üçün aktual etməyəcək"

"Avrasiya İttifaqının yaradılması layihəsi Rusyanın siyasi ambisiyalarının məhsuludur. Lakin bu ittifaqın güclü və nüfuzlu bloka çevrilecəyi ehtimalı yoxdur. Avrasiya İttifaqının formalasdırılması ideyasında məqsəd Qərblə qarşidurma göründüsü yaratmadan ibarətdir". Belə bir açıqlama ilə Azərbaycan-Rusya parlamentlərarası əlaqələr üzrə işi qrupunun üzvü, Milli Məclisin deputati Fazıl Mustafa çıxış edib. O deyib ki, Rusiya bu ideyanı onunla qonşu dövlətlərə təsir göstərmək yolu ilə reallaşdırmaq niyyətindədir: "Hər halda bu perspektivsiz ideyadır, çünki bu və ya digər ölkənin, eləcə də Ermənistənən Avrasiya İttifaqına daxil olmasası çərəsiz, qismən də məcburi mahiyət daşımış olacaq. Hesab edirəm ki, Avrasiya İttifaqına qoşulma bu ölkələrə nə iqtisadi, nə də siyasi üstünlükler gətirməyəcək. Çünkü Avrasiya İttifaqına daxil olmaq o demək deyil ki, bu ölkələr gələcəkdə Rusyanın təsiri altından çıxa biləcəklər". Ermənistənən Avrasiya İttifaqına daxil olacağı təqdirdə Cənubi Qafqazda hansı geosiyasi dəyişikliklər baş verə biləcəyi-ne gəlinə millət vəkili deyib ki, heç bir dəyişiklik olmayıcaq: "Çünki Ermənistən hətta bu ittifaqa daxil olmasa belə Rusya, ABŞ və Avropadan yenə də dəstək alacaq. Məsələ burasındadır ki, Ermənistən ərazisində Rusyanın hərbi bazasının olduğu ölkələrdən biridir. Lakin buna baxmayaraq ABŞ Ermənistənə köməkliyini davam etdirir. Bu o deməkdir ki, böyük dövlətlər üçün Ermənistənən bu və ya digər blokda təmsil olunması heç bir əhəmiyyət kəsb etmir. Ermənistən bir ölkə ki mi bu coğrafi zonada türk, müsəlman dünyasının birləşməsinə maneəçilik tövətmək üçün yaradılıb. Yəni Ermənistən Rusiya, ABŞ, Avropa və İran tərəfindən Türkiye'ye qarşı yaradılan maneə modelidir. Ona görə, Rusiya əgər hətta Ermə-

nistan Avrasiya İttifaqına daxil olmasa belə ona hərtərəlli yardım göstərməyi davam etdirəcək. Bu kimi yardımı Ermənistən ABŞ, Avropa və İrəndən almaqda davam edəcək". Millət vəkili deyib ki, Suriyada baş verən proseslər nümayiş etdiridi ki, Rusiya hətta öz sərhədlərindən uzaqda olan ölkələrə belə hərtərəlli yardım göstərə bilər: "Məlumdur ki, Bəşər Əsəd hökuməti Rusiyadan yardım almaqla hələ də hakimiyətdə qalmaqdə davam edir. Düzdür, Rusiya tərəfindən Suriyaya göstərilən yardım perspektivsizdir. Lakin hər halda bu köməklik Bəşər Əsədin hələ də öz hakimiyətini saxlamasına təsir göstərdi. Başqa sözə desək, Rusiya tərəfinin mümkün yardımı yalnız qısa müddəti məqsədlərə çatmağa xidmət edə bi-

lər. Bu baxımdan demək olar ki, Ermənistən və yaxud da digər bir ölkənin Avrasiya İttifaqına qoşulması regionda gəden proseslərə əhəmiyyətli təsir göstərə biləməz". F.Mustafa deyib ki, Ermənistənən Avrasiya İttifaqına daxil olması bu məsələni Azərbaycan üçün aktual etməyəcək: "Çünki Ermənistən hər halda Kollektiv Təhlükəsizlik Müqaviləsi Təşkilatının üzvüdür və bu baxımdan o Rusiya ilə six əlaqədədir. Ermənistən Rusiya ilə daha çox six əlaqədə olması üçün Avrasiya İttifaqına daxil olması tələb olunmur. Azərbaycana gəldikdə isə, rəsmi Bakı Avrasiya İttifaqına daxil olma məsələsini Rusiyanın Azərbaycan torpaqlarının işğalı faktını aradan qaldıracağı təqdirdə nəzərdən keçirə bilər. Əgər Rusiya torpaqların işğalı faktının aradan qaldırılmasına yardım göstərməsə, Azərbaycan zərurət yaranmayaqca Rusiya ilə six əməkdaşlığı maraq göstərməyəcək".

Ermənistənən Avrasiya İttifaqına daxil olması Dağlıq Qarabağ münaqışının nizamlanmasına necə təsir göstərəcəyi-ne toxunan milət vəkili deyib ki, Ermənistənən Avrasiya İttifaqına daxil olması Qarabağ münaqışının nizamlanmasına heç cürə təsir göstərməyəcək: "Çünki əgər Qarabağ münaqışının həlli təkçə Rusiyadan asılı olsayıdı, o bununla bağlı başqa variantlar tətbiq edərdi. Qeyd etmək lazımdır ki, ABŞ və digər ölkələrin də Qarabağ münaqışının öz maraqlı var. Ona görə, bu ölkələr öz iştirakları olmanın münaqışının həllinə yol verməyəcəklər. Rusiya bu dövlətlərin fikirləri ilə hesablaşmaq məcburiyyətdindədir".

Ona görə, Ermənistənən Rusiya tərəfindən yaradılan ittifaqlarda təmsil olunması ona Qarabağ münaqışının nizamlanmasına heç bir üstünlük gətirməyəcək".

PƏRVANƏ

Bahar Muradova:
"Heç bir təzyiqə fikir vermədən öz müstəqil siyasetimizi yeritməkdə israrlıyıq"

"Azərbaycan bir dövlət olaraq öz müstəqil daxili və xarici siyasetini yeritməkdə israrlıdır". Bunu mətbuatə açıqlamasında Milli Məclis (MM) sədrinin müavini Bahar Muradova dileyə gətirib. Onun dediyinə görə, ölkəmiz müxtəlif istiqamətlərdən olan bütün açıq – gizli təzyiq və təhdidlərə baxmayaraq, bundan sonra da bu siyasetini ardıcıl, dönməz şəkildə davam etdirəcək. B.Muradova onu da qeyd edib ki, Azərbaycan həmçinin, heç bir təzyiqə fikir vermədən ona yönələn istənilən təzyiqin qarşısını almaq iqtidarı növbəti dəfə ortaya qoyacaq, nümayiş etdirəcək: "Bildiyiniz ki mi, Azərbaycan cəmi bir neçə ay önce nüfuzlu "Eurovision-2012" beynəlxalq mahnı yarışmasına ev sahibliyi etdi. Ancaq bu yarışmaya başlandığı andan sonra qədər üzərinə düşən vəziyələri, öhdəlikləri layiqinə yeri-ne yetirməsi, bu çərçivədə ölkəmizə yönəlik münasibətlərə adekvat qiymət vermək bacarığını nümayiş etdirməsi, eləcə də, bu zəmində Azərbaycandan daha başqa gözləntiləri olanların arzularını gözündə qoyması onu bir daha sübut etdi ki, heç kim Azərbaycanla təzyiq dilində danışa bilməz. Azərbaycan eyni zamanda nümayiş etdi ki, öz müstəqil siyasetini davam etdirməkdə daim israrlıdır və israrlı olacaq".

KAMIL

İki dilin mənə dərinliklərinə dərindən bələdliyin bəhrəsi

Sivilizasiyalar tarihinde müxtəlif xalqların mədəniyyətləri arasında əlaqələrin genişlənməsi və dərinləşməsi prosesi lügətlerin meydana gəlməsi ilə yeni bir keyfiyyət mərhələsinə keçir. Əger insan cəmiyyətinin formallaşmasında yazını, onun ardınca isə kitabı inqilabi amillər sırasında nəzərdən keçirmək olarsa, kitab "tayfasının" da ən seçilmiş və elmi-mədəni inkişaf baxımından daha çox önem daşıyanı – yəqin ki, lügətlərdir. Bu baxımdan yanaşlıqda elmi-ədəbi həyatımızda hər bir lügətin nəşrini xüsusi hadise kimi qiymətləndirmək və həmin hadisəni deyərləndirmək lazım gəlir. Gənc tədqiqatçı Nigar Babaxanovaın tərtib etdiyi "Fransızca-azərbaycanca frazeoloji lügət" də bu yanaşma bucağından qətiyyən istisna təşkil etmir və bu sahəyə perspektivli bir lügətçinin gəlməsi müştuluğunu verməklə bizi sevindirir.

Bu qiymətli nəşrə gözəl bir ön söz yazmış görkəmli dilçi alim, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Nizami Cəfərov doğru olaraq qeyd edir ki: "Lügətlərin arasında frazeoloji lügətlərin həm tərtib və nəşr baxımdan, həm də oxucu və mütəxəssis marağının obyekti olmaq baxımdan xüsusi ehemiyəti vardır. Belə ki, hər bir xalqın milli-mənəvi psixologiyasına uyğun olan xüsusi frazeoloji vahidləri, idiomatik ifadələri vardır ki, çox zaman onların tamdəyərli ekvivalentini, xüsusən müxtəlif dünyagörüşünə malik olan xalqların daşıdığı müxtəlif sistemlərə məxsus olan diller arasında tapmaq çətin olur. Bu cür ifadələri seçmek, onların qarşılığını tapmaq və müqabil dilin daşıyıcısına anlaşılıq bir şəkildə çatdırmaq – lügət tərtibçisinən dən çok zəngin erudisiya və hər iki dilin incəliklərinə dərindən bələd olmağı tələb edir. Tarix boyu uzun əsrlər qarşılurma vəziyyətində yaşamış və fəaliyyət göstərmiş, dini və milli təəssübkeşlik nəticəsində bəzən aralarında keçilməz sədlər yaranmış Avropa və Şərqi xalqlarının frazeoloji vahidlər lügətini tərtib etmək isə, təbii ki, ikiqat çətindir və gənc bir mütəxəssisin bu işin öhdəsindən əsasən uğurla gelmesi bizi sevindirməyə bilməz."

Tərcümə sahəsində

də az-çox qurdalanmış bir filoloq kimi biz də Nizami müəllimin sevincinə qoşularaq, xüsusən milli müstəqilliymiz dövründə, artıq rus dilinin bizim üçün beynəlxalq ünsiyyət və tərcümə vəsитəsi kimi get-gedə öz müstəsna funksiyalarını itirməye başladığı bir zamanda, Azərbaycan dilinə bəşər mədəniyyəti incilərinin birbaşa orijinaləndirilməsinə böyük önəm verildiyi bir vaxtda iki dillər (o da olsun bəşər mədəniyyətinə böyük töhfələr vermiş dillər!) frazeoloji lügətlərin meydana gəlməsini mədəniyyətimizin Avropaya integrasiyası və qarşılıqlı zənginləşməsi yolunda mü hüüm vasitələrdən biri sayırıq.

Frazeoloji vahidlərin, paremilərin, ata sözlərinin əslində hər bir milli dilin kiçik bir möcüzəsi olması fikri ilə mübahisə edənlərin sayı yəqin ki, o qədər də çox olmaz. Bu möcüzəni başqa bir dildə bütün parlaqlığı və mənə zənginliyi ilə verməyin ne qədər çətin və bir çox hallarda mümkünsüz olduğunu da qəbul edən – təkcə mən deyiləm. Buna görə də, qarşımızdakı lügətə daxil edilmiş 1000-ə yaxın fransız frazeoloji vahidlərin Azərbaycan dilindəki qarşılığının axtarılması, təpiləsi və bu nəşrdə öz eksini tapmasının, fransız orijinalindən Azərbaycan dilinə tərcümə edənlər və başqa mütəxəssislər, eləcə də, sadəcə fransız dilinin incəliklərini öyrənənlər üçün qiymətli bir açar rolu oynayacağı heç bir şübhə doğurmur (hərçənd, Nigar xanımın fransız dilinə seçmə şəirlərini böyük uğurla tərcümə etdiyi dahi şairi-

mənə çalarlarına, nə də onların işlənmə sferasına dərindən bələd olmaq mümkünür. Hələ onu demirik ki, bədii və elmi ədəbiyyati dərindən mütalıa etmədən frazeoloji vahidlərin mənə çalarlarının zənginləşməsi dinamikasını, onların yeni-yeni mənalar kəsb etməsi yollarını da üzə çıxarmaq çətin olardı. Məhz bu baxımdan gənc lügətçinin istəfransız, istərsə də Azərbaycan dilində zəngin mütalıəsi olduğunu etiraf etmək lazımdır. Əlbəttə, bununla bağlı bir qeydimizi də müəllifin nəzərinə çatdırmaq istərdik ki, özünün bu məziiyyətdən yarananaraq gələcəkdə lügətin illüstrativ materialla təchiz edilməsini həyata keçirə bilər ki, bu da onun qiymətini qat-qat artırıb.

Ancaq təbii ki, hələlik bu mərhələdə bunsuz da lügət kifayət qədər önem kəsb edir və fransız ədəbi-mədəni fikri ilə Azərbaycan ədəbi-mədəni fikrinin daha da yaxınlaşmasında öz rolunu oynamaq əzmindədir.

Təmatik prinsiplə tərtib edilmiş lügət 24 bölmədən ibarətdir ki, hər bölmə də daha dar təmatikanı və konkret mətbətləri əhatə edən bir neçə paraqrafa bölünür. Ayndır ki, frazeoloji vahidlər daha çox insana aid hal-hərəkət, vəziyyət, psixoloji durum bildirdiyinə görə lügətdəki bölmələr də buna uyğun müəyyən edilib. Məsələn, insanın fiziki göstəriciləri, gigiyenasi, insan ömrü, qidalanması, işi və istirahəti, davranış və əxlaqi, uğuru və uğursuzluğu, həyatdağı müxtəlif problemlər, insan münasibətləri, nitqi, intellektual qabiliyyətləri, mənəvi dünyası, maddi vəziyyəti və s. ilə bağlı frazeoloji vahidləri buna örnək göstirmək olar. Yalnız son üç bölmə insanı əhatə edən təbii mühitlə bağlı ifadələrə həsr olunub. Onu da nəzəre almaq lazımdır ki, insan həyatı ilə bağlı bəzi mövzular o qədər genişdir ki, onları bir neçə bölmədə qruplaşdırmaq lazımdır. Məsələn, davranış və əxlaq normaları ilə bağlı frazeoloji vahidlərə 3, insan münasibətləri ilə bağlı frazeoloji vahidlərə isə tam 4 bölmə ayırmak lazımdır ki, bu da onların insan həyatında oynadığı mətəsna rol ilə əlaqədardır.

Əlbəttə, frazeoloji vahidlər lügəti yazan bir adam üçün hər iki dildə geniş mütalə sahibi olmaq vacib şərtlərdən biridir. Bunsuz ne qarşılığı verilen ifadələrin zəngin

Teymur KƏRİMLİ,
AMEA-nın müxbir üzvü

Türkiyədə Anarın daha bir kitabı nəşr olunub

Ankarada TÜRKSOY Anarın "Sızsız" adlı kitabını nəşr etdirib. Kitabı Türkiye türkçəsinə professor doktor Fatma Özkan uyğunlaşdırıb. TÜRKSOY-un Baş katibi Düsen Kaseinovun kitaba yazdığı "Giriş sözündə deyilir:

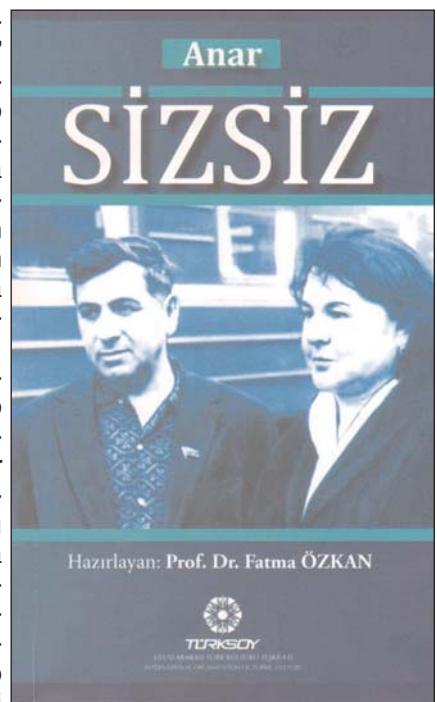
"Türk cumhuriyətlərində fikir və sənət sahəsində yətişmiş çağdaş yazar və şairlər keçmişimizi və zamanımızı çeşidli temalarla əsərlərində ustalıqla işləmişlər, müştərək mədəni gələcəyimizin üfüqlərinə dair ümidi işarələri

vermişlər. Bunlardan biri də Azərbaycan türkərinin fikir və sənət sahəsində haqlı bir şöhrətə çatmış ədəbi ağsaqqalı Anardır. Hekayə, roman, ssenari yazarlığı ilə bir çox sahədə əsərlər yaradan Anar "Sızsız" adlı bu kitabıyla şair anası və atasıyla bağlı ailə xatirələrini səmimi və axıcı bir əslubda ifadə etmişdir. "Sızsız" başqa sözle ən zor və çərəsiz vəziyyətlərdə, hətta basqı rejimi altında bir-birinə sevgisi heç azalmayan seçkin bir türk ailəsinin xatirə romanıdır. Anar bu əsəriyle sevindir, kədər, xəstəlik, vəfat kimi bəşəri temalar dan çıxış edərək ideal və örnək aile nümunəsini yaratmışdır. "Sızsız"da geriye dönüşlərə yaşıanmış bir zamanın dəyərləndirilməsi, böyük səmimiyyət və qüvvətli intellektual səviyyə diqqəti çəkməkdədir. Bu özəlliyyiylə "Sızsız" zəngin bir ömrün icmalidir. TÜRKSOY olaraq "Sızsız"ı diqqətli bir çalışmayla Türkiye türkçəsinə uyğunlaşdırıban professor doktor Fatma Özkan təşəkkür edir. Xüsusi ürəkdən, səmimi şəkildə müdrik yazarımız Anar bəyin sağlam bir ömürlə Türk sənət və fikir dönyasının üfüqlərinə genişləndirməsini diləyirik.

Kitabın "Müqəddime"sinə onu hazırlayan Fatma Özkan yazır. Müqəddimədə deyilir: "Türk fikir və sənət dönyasının XX yüzildə yetişirdiyi və XXI yüzildə də fəaliyyətini davam edən ədiblərdən biri də Anardır. Anar sənətçi şəxsiyyətiyle bərabər biliyi, təvazökarlığı və örnək bir insan olmasına diqqəti çəkir. O, sadəcə Türkiyə ilə Azərbaycan arasındaki əlaqələrin gücləndirilməsində deyil, Türk cumhuriyyətləri və toplulqlarının siyasi və mədəni əlaqələrinin inkişafında da müüməliyyətlər göstərən öncül bir fikir və dövlət adamlıdır. Anar sənət fəaliyyətlərində və özəl həyatında gündəlik hesab və faydalara arxasında düşməyen, dəsidigi dəyərlərin əxlaqını yaşıyan qürurlu bir Oğuz bəyi davranışını sərgiləyir. Şübəsiz bu sənətçi təbiəti və əxlaqi ona xan və bəy soyuna mənsub olan ana və atasından əsrlər keçmişdir. O, Sovetlər Birliyi dənində rejimin cızdığı hüdudları aşış bəlli qəliblərin dəşinə çıxan sənətiyle gənc yaşılarından haqlı bir şöhrətə çatmışdır. Azərbaycan ədəbiyyatının müstəsna şəxsiyyətlərindən biri olan Anar eyni zamanla Türk dönyasının sənət və ədəbiyyat sahəsində parlaq ulduzlarındandır.

Anarın "Sızsız" və "Həyatım ağrıyır" adlı iki əsərini Türkiye türkçəsinə uyğunlaşdıraraq çapa hazırladıq. Bütün səmimiyyətiyle ifadə eləməliyik ki, Anarın əsərlərini oxumaq öz özüyündə bir zövqdür. Diliylə, quruluşuya, bütöv bir dövrə işiq tutmasıyla, ədəbi dolgunluğuya ədəbiyyat tarixinə keçmiş ən dəyərli əsərlər arasında anılmağa layiq olan "Sızsız" və "Həyatım ağrıyır" Türkiye türkçəsinə uyğunlaşdıraraq bu zövqü türk oxucularıyla paylaşmaq istədim".

Kitaba Rəsul Rzaya və Nigar Rəfibəyliyə həsr olunmuş "Sızsız" xatire romanı, Ənvər Məmmədxanlıya həsr edilmiş "Həyatım ağrıyır" xatire povesti daxil edilib, xeyli sayda fotolar əlavə olunub.

Xəbərsiz ötməyən zamanın sehri

Əflatun AMASOV

"Zaman xəbərsiz ötdü..." jurnalist, şair, publisist, dəyərli elm xadimi və ziyalımız Sona xanım Vəliyevanın oxucularla təəssüratlarını bölüşdürüb sayca üçüncü kitabıdır. Kitab "Qanun" nəşriyatında işıq üzü görüb, 568 səhifədir. Həcmində, mövzu dairəsinin əhatəliliyinə görə əvvəkiklərlə müqayisəyə gelməzdir. Özümüzən bixəbər sərnişinləri olduğumuz zaman qatarı onları da bu toplunun qoynunda gənəmizə, bizlər çatdırır. "Cəhrayı rəngli dünyam" a, "Arazbarı" ya yazdığım və qəzətlərdə dər olunmuş rəyləri də. İndi kitabın ikinci və üçüncü bölmələrində həmin nümunələrə rast gələndə daxilimdə o qatarın retro istiqamətinə yönəldilməsi istəyi baş qaldırır. Nə edəsən ki, bu, yalnız xəyalların qanadında mümkündür. Və nə edəsən ki, "Həyat davam edir" ifadəsi "ömür keçdi, gün keçdi"nin mütəffiqi, dəstəkçisidir.

İsteyirsən on illər boyu qələmə sarı – yaradıcılığın elə anları, məziyyətləri var ki, tayı-bərabəri yoxdur. Şairlər, yazıçılar belə məqamlara görə özlərini ilham pərisine borclu sayırlar. Biz jurnalistlərə gəldikdə məsələ qəlizləşir, istinadımız nədənse qısqanlıq doğurur. Yəqin başqalarına nisbətdə çox yazmağımızdır. Məgər azmi olub qiflibənd mövzulara açar tapmağımıza hansısa gözə görünməz qüvvə nagahan kömək edib?

Tam səmimiyyətlə deyirəm: Sona xanımın 5 il əvvəki kitabına da, 2011-ci ildə nəşr olunmuş poetik nümunələrinə də rəylərim eyni yaşantıların məhsuludur. Bunlar tanınmış şair, yazıçı, jurnalist, alim və tədqiqatçılarının yazıları ilə birge ikinci, üçüncü fəsillərdə yer alıb. İstəməzdəm fikir ve rəyime əvəzqaytarrı kimi yanaşısın. Onsuz da əvvəkilərə bənzəməyəcək, tam fərqli təhlil və məntiqə rastlaşacaqsınız. Sona xanımın poeziya dünyası ilə bərabər jurnalist, tədqiqatçı obrazına, barəsində yazılınlara da nəzər salacağam.

Bəri başdan deyim ki, qarşısında qətiyyən 5 fəslin hər biri haqqında söz demək öhdəliyim yoxdur. Çünkü buna varmaq, sadəcə natamamlıqdan uzaq olmaq, bütöv obrazı xas cəhətləri səciyyələndirmək zərurətindən qaynaqlanır. Sona xanımın sadəliyinə, təvazökarlığına bələd olanlara yaxşı məlumdur ki, dövri mətbuatda onun barəsində indiyədək heç bir portret xarakterli materiala rast gəlməzsən. Yazınlarda da şair və tədqiqatçının yaradıcılığı, konkret fəaliyyət istiqamətləri ile kontekstdə götürülüb. Mövzu əhatəliliyinə baxmayaraq üçüncü kitaba ön sözün müəllifi, Azərbaycan Mətbuat Şurasının bu yaxınlarında Ali Media Müdafatına layiq görülmüş "Kaspi" qəzetiinin baş redaktoru Natig Məmmədli də sərlövhə seçimində ("Ümidlər və arzular şairəsi") onun şirin,

rəvan, düşündürücü misralarının təsirində çıxa bilməyib. Mən özüm də poeziya həvəskaryam. Yüksek mənə yüksəkənə malik şeirlər asanlıqla hafizəmə həkk olunur. Onların sırasında Sona xanımın da yaradıcılıq nümunələri var. Səbəbi o şeirlərin mahiyətində, dərđlə, qəməl, həyatda canlı-cansız nə varsa öz dilində danışmaq məharətiindədir.

Sona xanımın poeziyası oxucusunu belə deyim, insafsızcasına təsir altında saxlayır. Onu düşündürür, duyğulandırır, kədərləndirir, sevindirir, retro hissələrinə qərq edir, nikbinliyə səsləyir. Sevimli şairimiz Fikret Sadiq demişkən, "öz doğma mövzularını sonalaya-sonalaya axtarır tapır, sözlərin ən zəriflərini seçir". "Dünya ocaq, axtaran çox, tapan az" misrasından təsirlənən şairin "əsl peyğəmbər şeirlər özüdür" fikrində də bir məntiq mövcuddur. Məgər Tanrıının insanlara ərməğan etdiyi "Qurani-Kərim" bəşəriyyətin en müdrik, axarlı poetik nümunəsi deyilmidi?

Sona xanımın ilk kitabı barədə nəşrde 16 rəy toplanıb. Cəhrayı rəngin mehrinin, sehrinin cazibəsindən isə kənara çıxmək olmur. Bunu poeziyamızın Rüstəm Behrudi kimi tanınmış siması da etiraf edir, Fərqanə Mehdiyevatək gənc istedadları da. Rəngin fəlsəfəsinə "Xəzər" televiziyasına müsahibəsində özü aydınlıq getirir: "Cəhrayı rəng çox saf rəngdir. Rəssamlar da etiraf edirlər ki, bu rəngi çox çətinliklə almaq olur. Dünyanı cəhrayı rəngdə görmək üçün doğulduğun mühit, qohumlar, ata-ana, baba-nənə mühüm rol oynayır. Bu rəng elə formalışır ki, sonradan mümkün deyil ki, o rəngi başqa bir rəng əvəz etsin... Çünkü bu, ruh məsələsidir və ruhu da biz yox, İlahi müəyyənmişdir".

Cəhrayı dünya həzin, üzgün ləvhələri ilə nə qədər desən var. Şairlərin isə bəxti onda gətirməyib ki, ağlamaq hissindən məhrumduurlar. Sona xanımın təbirincə, insan ağlayanda boşalır, təskinlik tapır. Yaxşı ki, şairlər ağlamırlar. Göz yaşları elə gözə görünməz soldır ki, özü ilə daxilindəkili aparır. Gör, nə qədər misraları, duyğulu sətirləri yuyardı. Bu, Tanrıının şaire bəxş etdiyi qəm yükü, əzabdır. Həm də taleyinə biçilən yol yoldaşı.

**Bu da bir taledir – tək ağlayasan,
Özün öz yaranı tek bağlayasan.
Yola qardaş olub, sirdəş olasan,
Yol üstə yolların aşığı çinar.**

Sona xanımın dəndlərimizə bütövlük prizmasından yanaşması ad çəkmədən ünvanlarını tanıdır. Şəhərli ola bilməyən qız Arazboyunun boşalmاقda, qapıları-bacaları açıq, amma odsuz-tüstüsüz kəndlərinin müasir faciəsinə içinişin sizildədir. Oralar ölkəmizin sərhəd boyu yaşayış yerləri olduğundan məqam daha düşündürүcüdür. Yerin-yurdun sahiblərinin nə vaxtsa ocaqlarına döneceklerinə eminəm. Bir köç də Gürçüstandan – azərbaycanlıların yaşadıqları kəndlərdən uzanır. Düşünürəm-dashınram, ağrı-acıları yaşayıram o evlərdə yadların məskunlaşdıqlarını görəndə. "Eline, kəndinə dön" şüarı bizə də bir köynək qədər yaxın, doğmadır. Bu çağırış Sona xanımın şerlərindən nəşət alır.

Şairin şeirlərinin səciyyəvi cəhətləri sırasında mənə dolğunluğunu, yaddaqallığı xüsusi qeyd etmək istərdim. Fikret Sadiq deyir ki, Sona xanım təkcə "Sarı çiçək-sarı gəlin" i yazdırdı da bəs idi. Bir başqaları digərlərinin adlarına

çəkir. Sıralasaq "Qaragile", "Arazbarı" ön cərgədə dayanar. "Arazbarı"nın dönen-dönə oxumuşam. Şeirin təsiri ilə eyni adlı muğamın güşələrinə, ona üz tutan bütün sənətkarların ifaçılıq xüsusiyyətlərinə də yaxından bələdəm. "Qaragile" ilə "Arazbarı"nın ona görə qoşalaşdırıram ki, bunlar bir ağacın arzu, ümidi, həsrət və nikbinlik adlı budaqlarıdır. İki-sinin də yarpaqları solğundur, nicatları digər ikisindədir. Arzu və nikbinliyin bar-bəhrəsindən onlara da, bütün dünəya azərbaycanlılarına da təşkinlik, sevinc, vüqar payı düşəcək. Ona görə də həmin nümunələri birlik, vüsal nəgmə-

qiq və təbliğ etmək istəyi onu möhtəşəm mövzuya – Azərbaycanlı ideyasi-şəhəsına üz tutmağa sövq edib. Nəticədə şair, jurnalist, publisistin ictimai nüfuzuna tədqiqatçı-alim, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru adları da əlavə divident gətirib.

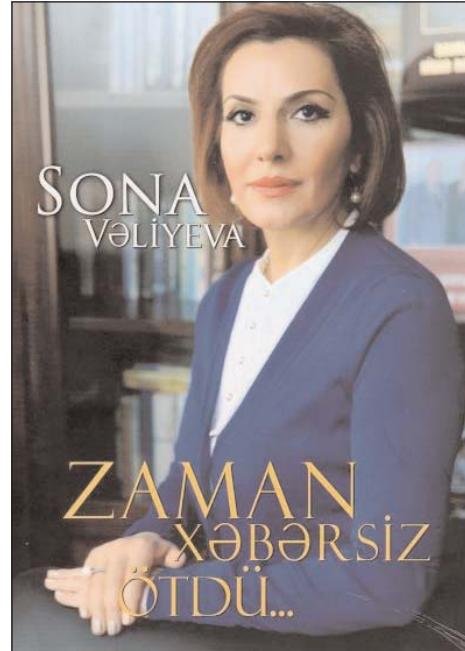
Dissertasiya müdafiə edənlərin xətrinə dəyməsin. Cəmiyyət bu cür xəbərləri eşitməyə öyrəşib. Adiləşmənin səbəbi eksəriyyətin mahiyətində axtarılmalıdır. Çoxları bir kafedra, fakultə hüdudları çərçivəsində ilişib qalır. Orijinalliq, vətən, xalq cəmiyyət üçün faydalılıq hər halda hemişə öz diqtəsini etməkdədir.

Kitabın beşinci bölümündəki "Azərbaycanlı ideologiyasının təşəkkülü və tarixi inkişaf yolu" alimin elmi-tədqiqat əsəridir. Cəmi 81 səhi-fədir. Sürətə oxusan, bir çox mətləblərin mahiyətindən uzaq düşəcəksən. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, filologiya elmləri doktoru Nizami Cəfərovun qisa, konkret ön sözü də köməyinə çatmayacaq. Diqqətli mütləci dən sonra görəcəksən ki, arxivlərdə keçən günlərin, ayların necə zehn, təfəkkür məhsuludur. Bununla da görkəmli alimimiz N.Cəfərovla bərabər həmin qayğılı anların müşahidəcisi "Azərbaycanlı ideologiyası və onun təbliğatçısı" məqələsinin müəllifi, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Qərənfil Döyüminqizinin da fikirlərinə şərīk olacaqsan.

Azərbaycanlı ideyasına dair ya-zılan materiallar yüzlərlədir. Bölmə, səpələnmə belə taleyi yaşayan hər bir xalqın iztirablı yeri olduğundan aktual mövzuya maraq bitib-tükənən deyil. Xoş məramın təcəssümçüsü kimi yolu daim gözləniləndir. Sona xanım isə əsrlərdən bəri mövcud baxışları, fikirləri ümumiləşdirməklə, təhlil süzgəcindən keçirməklə inandırıcı, dolğun nəticələr çıxarmaq bacarığı ilə başqalarından seçilir. Müəllif bu istiqamətdə yeni ciğir salmaqla cəmiyyətin intizarına son qoyub, göz-lətiləri doğruldub. Bunun reallaşdırılması isə hər vaxt gözlənilən niyyət idi. Şeirləri ilə bərabər publisistikası da təkanverici təsir bağışlayırdı. Birincini bir kənarə qoyub "Publisistik etüdləri" vərəqləyək.

"Sona xanım "Kaspi" haqqında" guşəsində ifadəsinə tapanları ötən il "Üç əsrin qəzeti" kitabının təqdimat mərasimində onun dilindən eşitmış. Onda mənə tam təfərrürati ilə məlum olub ki, S.Vəliyeva qəzet təsisini zamanı bu qədər adlar bolluğunda niyə məhz 1897-ci ildə nəşrə başlamış "Kaspi"ni seçib. Dəfələrlə səmimi etiraf edib ki, bu nəşrin bir təsisçisi var. O isə sadəcə Məmmədəğa Şaxtaxtlı, Həsən bəy Zərdabi, Əhməd bəy Ağayev, Üzeyir Hacıbəyov kimi korifeylerin ruhlarının nigarənciliqdan xilasınamın "Kaspi"yə ikinci həyat verib. Sona xanımın məruzəsində yadda qalan cəhətlərdən ən ümdəsi bu mətbə nəşrin 300 sayının H.Zərdabinin redaktorluğu ilə çıxması faktı idi. Həsən bəyin yubileyi ilidir, tədbirlər sıralanır. Həmin faktı demək olar, bütün toplantılda qabartmaqdan zövq alıram. Həsən bəyi əyalətin üzüçü həyatının etalətindən xilas edənlər xalqımıza, ictimai fikrimizə sonsuz dərəcədə gözəl xidmət göstərmişdilər. 1991-ci ildən oxucularla gündəlik görüşə gelən bu günün "Kaspi"si də əsl ziyanlı tribunasıdır, sələfinin etibarlı davamçısıdır.

(Ardı 17-ci səh.)

ləri saymaq daha dürüst olardı.

"Qaragile" mənə hər dəfə misilsiz xanəndəmiz Rübəbə Muradovanın üzgüñ, kədərlər çohrəsini xatırladır. Əvvələr elə bilirdim aşiq-məşəq nəgməsidir. İfaçının kimliyinə, mahnının fəlsəfəsinə varanda gümanımda yanıldığımı dərk etdim. Ciyində silah həmvətənlərinə pənah gətirən fədai nəgməkar "gəlmışəm otağına oyadam səni" misraları ilə Cənublu-Şimallı bacı-qardaşlarına xatırladır ki, bizim ümumi azadlığımız, vüsalımız vəhdətdən keçir. Sən də bir vaxtlar azadlıq şərbətini dadmışın. Səttarxana, Şeyx Məhəmməd Xiyabaniyə, Seyid Cəfər Pişəvəriyə istiqlal nəgmələrini öyrətdiyindən ilk növbədə özün nümune olmalısan. Müstəqillik bayrağını yenidən başın üzərində dalğalandırmışan. Sona xanımı da riqqətə gətirən ecazkar səsin daşıyıcısı olduğunu idedadır – Azərbaycanlıdır. Cənub, həsrət mövzularına döñ-döñe üz tutması sade baxışların yetkinləşməsi, ideya şəklində formalışması, elmi təfəkkürümüzə layiq tədqiqat əsərinin təqdimati ilə müşahidə edilməsi ilk növbədə bir çəşmədən nəşət alır – ona vətənpərvərlik dərsi keçmiş boy-a-başa çatdığı yurddan, ata-baba ocağından.

Gözünü dünyaya açanda el-obadan bir qədər aralı Vətəni ikiyə bölən sərhəd tellərini, poeziyamızın az qala bütün günahları boynuna biçdiyi məlum-mələl axan Arazi görüb. Mütləiesi, müşahidələri, atasının mənali piçiltili səhbətləri ona bir xalqın faciəsinin mənəvi köklərini tanıdib.

**Hələ çox dərdlinin dərmanı gizli,
Hələ çox açarlar ağ div əlində.
Bir xalqın taleyi uduzulan gün
Bağlı qapı oldu Xüdəferin də.**

Beləcə, yaranan şeirlər müsibətlərinin köklərinə varmaq, çıxış yolunun nədən ibarət olduğunu öyrənmək, təd-

“Yazmaq mənim üçün bütün məşğuliyatlardan cəlbedicidir”

VAHİD MƏMMƏDLİ: “DÜNYA NƏŞRİYYATLARI MƏNDƏN ƏSƏR İSTƏYİR – DÜNYANIN HƏR HANSI BİR ÖLKƏSİNDE ÇAP OLUNMAQ PROBLEMİM YOXDUR”

Mən əslində, ondan rayon prokuroru kimi müsahibə götürmək istəyirdim. Lakin yazıçı kimi fikirləri daha maraqlı göründü mənə. Söhbət yazıçı, fəlsəfə doktoru Vahid Məmmədlidən gedir. Vahid Məmmədlili ilə ətraflı tanışlıqdan sonra nədənsə i.Brodskinin kəlamını xatırladım: “Mən həmişə XIX əsrin yazıçılarına qıbtə etmişəm. O kəslərə ki, geriyə baxa bilir, öz həyatlarının, öz inkişaflarının dövrlərini də gözdən keçirə bilirdilər”. Fikrimcə, bu deyimi XXI əsrin böyük yazıçısı Vahid Məmmədlili də şamil etmək olar. Qarabağın məşhur bəylerindən biri Haqverdi bəy Kərimbəyovun nəticəsi olan Vahid Məmmədlili əslən Bərdə rayonunun Kərimbəyli kəndindən, müqəddəs Köyəlli Baba nəslindəndir. 1965-ci ildə Azərbaycanın Qazax şəhərində anadan olub. 1992-ci ildə Rusyanın Tver Dövlət Universitetinin hüquq fakultesini fərqlənmə diplomu ilə bitirib. Azərbaycan Respublikası Baş Prokurorluğunun prokurorluqda istintaqa nəzarət idarəsinin prokuroru vəzifəsində çalışıb. Beynəlxalq Prokurorlar Assosiasiyanının üzvüdür. Hazırda Yardımlı rayon prokurorudur.

Vahid Məmmədlili Avropanın və Rusyanın ən böyük nəşriyyatı sayılan “Eksmo” nəşriyyatının müəlliflərindən biri olmaqla, Rusiyada və Azərbaycanda bestsellerə çevrilən bədii ədəbiyyat nümunələrinin müəllifi kimi tanınır. Rusyanın ilk qansız döyük romanının – “Tunc Allahın yükü”, Azərbaycanda isə fentezi janrında yazılmış ilk əsər olan “Atropatena dastanı” trilogiyasının da müəllifidir. 19 kitabın müəllifi V.Məmmədlinin əsərləri Rusiyada, Türkiyədə, İngiltərədə, Fransada, Avstriyada, Almaniyada, Yunanistanda, Cəxiyada, Hindistanda, Misirdə və digər ölkələrdə çap olunub.

– Yazmaq sizin üçün nədir?

– Vaxtimi boş şeylər deyil, gözəl əsərlər yazmağa həsr edəndə daxilən rəhatlıq tapıram. Mən yaradıcılıqla həmişə ciddi şəkildə məşğul olmuşam, yazmaq mənim üçün bütün məşğuliyətlərdən cəlbedicidir. Həm də yaradıcılıqla məşğul olan adam gərək onun zirvəsinə qalxmayı da bacarsın. Hesab edirem ki, mən də məşğul olduğum yaradıcılıq sahəsində mümkün olanları müəyyən qədər əldə etmişəm. Gənclik illərində ara-sıra şeirlər yazsam da, əsərlərim 2007-ci ildən çap olunur. İlk romanım olan “Tunc məlek” əsərini yazanda qarşıma bir məqsəd qoymuşdum, bu əsər Rusiyada bestseller olmalıdır. Belə də oldu. Əsər 2008-ci ildə “Rus bestselleri” seriyasında “Cəllad tələsməyi sevmir” adı ilə nəşr olundu. Ümumiyyədə isə bu əsər tekce Rusiyada 2007-ci ildən bu günə kimi dörd dəfə nəşr olunub.

Son dövrlərdə yazdığım “Atropatena” trioliya-eposu, “Buddanın qayıdı”, “Milanda ölüm”, “Bakı-2031” “Müqəddəs Məryəm Ananın Efəsə köç etməsi” povestləri, “Qırmızı böyürtkən”, “Lacivər kostyum”, “Mən qatarları sevirəm” hekayələrim və digər əsərlərim dünyadan bir çox ölkələrində oxucular tərəfindən maraqla qarşılanıb.

– “Atropatena dastanı” əsəriniz hesab edirəm ki, Alban dövrünün əsl dastanıdır. Siz dastan müəllifiniz. Bu hər yazıçıya qismət olmur. Burda postmodernizmin də elementləri üstünlük təşkil edir. Yazıçı Yunis Oğuz bu əsəri son dövrdə ədəbiyyatınızın ən böyük qələbəsi hesab edir. Siz Albaniyanın da, Atropatin da azərbaycanlıların ulu əc-

dadları olduğunu bütün dünyaya bəyan edirsiniz. Mənca belə bir xoşbəxtlik hər yazıçıya qismət olmur. Əsərinizin bu qədər gərəkli olacağına və uğur qazanacağına inanırdınız?

– Ümumiyyətə hər bir insan ya cəmiyyət üçün, ya da özü üçün gərəkli olan işdən yapışmalıdır. Uğura isə neinki inanırdım, hətta əmin idim. Çünkü mən bu əseri uzun araşdırılardan sonra yazmağa başladım...

– Azərbaycan yazıçılarından kimləri oxuyursunuz?

– Əgər sıralama aparsaq, Anar, Maqsud İbrahimbəyov, Elçin Hüseynbəyli, Yunus Oğuz və Aslan Quliyevin adlarını çəkə bilərəm. Onların əsərlərini daha maraqla oxuyuram. Gənc postmodernistlərdən xoşuma gələnləri var.

– Yaradıcılıq mühiti və kitab çapı ilə bağlı nə deyə bilərsiniz?

– Açığlı, bu sahədəki vəziyyət mənim xoşuma gəlmir. Həm də ən acığım gələn şey odur ki, bəzi müəlliflər 400-500 tirajla kitab çap etdirib sonra qapı-qapı düşüb onları kiməsə bağışlamağa və ya satmağa vaxt sərf edirlər. Amma yazıçı, əslində, kitab çapı ilə məşğul olmamalıdır. Bu mənənda, kitabımın çapı məni heç vaxt düşündürməyib. Öz kitabımı həmişə mağazadan alıram. Bizdə oxucu problemimin olduğu barədə daim gileyənlərlər. Bunu aradan qaldırımağın bir yolu var, o da yaxşı yazmaqdır.

– Prokuror-yazıçı... Bu təzadi necə qəbul edirsınız?

– Mən burada hər hansı təzad-filan görmürəm. Əslində, bir prokuror olaraq hadisələri peşəkar yazıçı gözü ilə dəyərləndirməyim qanunun alılıyinin birə on

qat üstün tutulmasına gətirib çıxarı. Qanunları pozanlara qarşı daha amansız olursan, hüquqları pozulanları isə hüquqlarını daha ədalətli bərpa etməyə çalışırsan.

– Prokuror kimi qəhrəmanlarınızdan ittiham elədiyiniz olubmu?

– Belə şəyələr olur. Bəzən görürsen ki, apardığım cinayət işlərinin iştirakçıları əsərimin qəhrəmanlarından biri və ya bir çoxu müəyyən bir əsərin yaranmasına səbəb olur.

– Yaziçi Vahid Məmmədlili prokuror Vahid Məmmədlidən razıdır mı?

– Əlbəttə ki, razıdır. Mənim prokuror olmayım yazıçılığıma və ya yazıçılığım prokuror olmayıma hər hansı maneçilik törətməyib.

– Seçim qarşısında qalsayıınız, prokurorluğa, yoxsa yazıçılığa üstünlük vererdiniz?

– Prokurorluğu üstün tutardım. Çünkü mən bu sənəti yazıçılıqdan xeyli əvvəl seçmişəm. Hesab edirəm ki, yazıçılıq pəşə deyil. Bu Allahın sevdiyi insanlara bəxş etdiyi mənəvi bir missiyadır. Əlbəttə ki, söhbət əsl yazıçılardan gedir. Şöhrət esiri olub kitab müəllifi olmaq xatirinə söz yığnağı ilə əlləşən, et tökən və aşağı səviyyəli yazarlardan söhbət getmir.

– Yaratığınız əsərlərinizi övladınız sayırsınız?

– Bütün yaradıcı adamlar öz əsərlərini övladları kimi baxır, o cümlədən də mən.

– Yaradıcılığınızın hansı mərtəbəsindəsiniz?

– Yazıçı kimi özümü lazımlı olan yerdə hiss edirəm, belə demək mümkünsə, zirvəyə çatmışam. Dünya nəşriyyatları məndən əsər isteyir. Mənim dünyadan hər hansı bir ölkəsində çap olunmaq problemim yoxdur.

– Şöhrət sizin üçün nədir?

– Şöhrət dalınca heç vaxt qaçmamışam. Şöhrət üçün yازanlardan, bir neçə kitab çap etdirib gecə-gündüz bağışranlardan da xoşum gelmir. Mənca Füzuli, Nizami, Nəsimi kimi babalarımız şöhrətin əsl zirvəsindədirəl. Mənə və müasirlərim olan digər qələm sahiblərinə isə zaman öz qiymətini verməlidir.

– Sizi hamı ədəbiyyatımıza yeni nəfəs gətirmiş bir yazar kimi tanır. Bir yazıçı olaraq ilk dəfə azərbaycanlı qəhrəmanı Azərbaycan mühitindən ayırib dünya miqyasına çıxardınız. Tunc mələyi sevənlər Azərbaycanı sevirlər. Eyni zamanda, tarixən “Dəda Qorqud” və “Koroğlu”dan da qədim olan “Atropatena dastanı” yeganə müasir dastan nümunəsidir. Burada Albaniya və Atropatena dövrünün hadisələri öz əksini tapib. Maraqlı magiyalar və sehrlər, yeni nağıl və fantastik qəhrəmanlarla, macəra, detektiv və döyük səhnələri ilə zəngindir. Bu qədər yeniliklə imza atmaq xeyli vaxt və istedad tələb edir. Yaziçi Vahid Məmmədlidən daha hansı yenilikləri gözləyə bilərik?

– Əger lazımi şərait yaradılsa, dünya ekranlarına çıxarıla biləcək və həqiqi mənada milyonların qəlbənə yol tapacaq filmlər üçün ssenarilər də yazmaq olar. Vaxtılı görkəmli rejissorumuz V.Mustafayev mənələ birgə filmlər çəkmək üçün xaricdə Prodüser Mərkəzi yaratmayı təklif etmişdi. Əlbəttə ki, V.Mustafayev bu filmlərin böyük uğur qazanacağından əmin idi. Vaxtı çatanda bununla da ciddi məşğul olmaq olar.

– ...Bəs görən, Vətənə səfərini yaxını qoyub da Tunc Mələk niyə belə uzaqlardan başlamış, üstəlik də gerçək savaşlar yox, fentezi qanadlarında? Bunu Vahid Məmmədlidən sormağ gəlir də, amma ürək eləmirəm".

– Bəlkə T.Əlişanoğlunun “Tunc Mələyin Azərbaycan səfəri” adlı yazısında Sizə ünvanladığınız bu sualına cavab verəsiniz?

– Mən Tunc Mələyin azərbaycanlı olmasını bütün əsərlərimdə qeyd eləmişəm. Qəhrəmanımı dünya oxucusuna məhz azərbaycanlı kimi tanıdlıb sevdirməkdə məqsədim yalnız Azərbaycanı dünyaya tanıtmaqdan ibarət olub. Əslində, Tunc Mələyin yüksək intellektə, incə zövqə malik olması, xarici və daxili aləminin mükəmməlliyi, mərd, xeyrəxah və insanpərvər olması dünya oxucusuna azərbaycanlıların məhz bu xüsusiyyətlərə malik olmasını sərgiləməkdir.

Onun məhz bu üstünlüklerini nəzərə alaraq yazmışdım: bu dünyada heç kim mələk deyil. Hərənin də öz qoruyucu mələyi var. Başqaları üçün özlərini fəda edənlər mələklərdən də üstündürler...

Tunc Mələk həm də dünyadan tanınmış detektiv əsərlərinin qəhrəmanları olan Şerlok Holmes, Puare, Komissar Meqre, Ceyms Bond, Rusiyada Erast Fandorin, Dronqo kimi qəhrəmanların sırasında duran ilk azərbaycanlıdır.

Yadimdadır, o zaman Rusiya nəşriyyatı əsərimin qəhrəmanı Tunc Mələyin heç olmasa, anasının rus olmasını qeyd etməyi məndən xahiş edirdi. Mən onlarla razılışab dedim: “Kaş ki, dünyada olan bütün qəhrəmanların heç olmasa ataları azərbaycanlı olsun”.

– “İlham pərisi” gələndə nə edirsiniz?

– Bu, ovqatla bağlıdır. Yazıçı yaxşı ovqata köklənəndə yaxşı əsərlər də yaradır. Sizin dediyiniz “İlham pərisi” gələndə mən bir romanı 15 güne də yaza bilərem. Xanoğlan ƏHMƏDOV

Gülzar ISMAYIL

Harda qarşıma çıxdı o bir neçə cümlə, yadına sala bilmirəm. Amma deyəsən qəzətlərin birində idi. Bir oxucu yazırkı ki, "2000-ci illərin əvvəllərində gözəl bir yay günü tramvayla gedirdim. Dayanacaqların birində bir gənc qızla oğlan tramvaya minib qarşı oturacaqda oturdular. Qız üzünü günəşin pəncərədən içəri saçılan şəfəqlərinə doğru çevirib vurğunluqla yanındakı sevgilisine: "Bir bax, göydən yera günəş yağır" dedi. Oğlanın cavabı quru və ötəriydi: "Elə deyilməz e...yağış yağır, qar yağır, günəş isə parlayır". Mən sonralar uzun müdətə o gənclərin barəsində düşündüm ki, görəsən onlar bir-birinə yar olub xoşbəxt ola bildirlərmi?"

Bu kiçik epizod məni də düşünməyə vadar etdi. Yar...yəni hər insanın yarısı...Bəlkə də o sənisi aradan keçən buncu illərə baxma-yaraq günəşli bir yay günü tramvaya rastlaşlığı təsadüfi hadisəni hələ də xatırlamağa məcbur edən bu əzəli mövzuya olan maraqdır?! Eyni günəşə fərqli baxan bu iki insanın həyatlarını paylaşmaq şansına malik olub-olmayacaqları düşündürdü dədiyim oxucunu. İki insan eyni şeyə baxsa da, eyni şeyi eyni şəkildə görməzlər çox zaman. Oxuya bilməzlər bir-birinin baxışlarını, duymazlar hiss etdiklərini. Doğru zamanda doğru insanı, səninçün Yaradanın hardasa, haralardasa ruh verib yaratdığı yarını tapmaqdır bəlkə də əsas məsələ. Bütün qorxularının, qüssə və qayğıların bitdiyi limanı tapmaq, qasırga və tufanlardan yorulub bitib tükənmiş bir gəmi kimi...Yarını tapmaq-yarını tapmaqmıdır, onunla eyni şeyi görməkdir? Bəzən susaraq danışmağı bacarmaq, ya da yarım cümlədən yarın dediklərini göydə tutmaq, bir-birini anlamaq, sevdiyinin arzularını özünə arzu seçmək, onun istəyi ilə yaşamaq, onun ayağına dəyəcək bir daşı öz ürəyində zərbə olaraq hiss etmek, dünyyanın gözəlliklərini onun gözərləri ilə görməkdir bəlkə də. Finlər həyat yoldaşına rəsmi dildə puoliso deyirlər, yəni yar. Bu söz puoli, yəni yarım sözündən yaranmadır. Yaradan tək bizi yox, bütün canlıları cüt yaradıb:erkek və dişi.Dünyaya gələn hər erkek əslində bəlkə də sebebini belə düşünmədən dişisini, dişi isə təbib olaraq erkəyini axtarır. Yaradanın ilahi müdrikiliyi burda da qarşımıza çıxır. Yaradan istəsəydi insanı elə tək yaradırdı. Ona gərəkən hər şeyi də vərərdi. Amma Yaradan insanı tək deyil, cüt yaradı, biri digerini tamamlaşın, özündə olan natamamlığı tama çatdırırsın deye. Qadında olan emosionallıq, həssaslıq, mülayimlik kişidə yoxdur. Onun yerinə kişidə

YARINIZ YARINIZDIRMI?

soyuqqanlılıq, hissələrə deyil, soyuq məntiqə əsaslanan mühakimə yürütmək, risqə getmək, münaqişələrə meyllilik mövcuddur. Qadın insan nəşlinin birbaşa davamçısı olduğundan gələcək nəsillərə görə kişi ilə müqayisədə daha çox məsuliyyət daşıyır. Təsadüfi deyil ki, bir çox münaqişələr qadın üstündə başlasa da(Troya müharibəsi yada düşür) aqressiv davranışları ilə müharibələri kişilər başlaşdır:

**Bir qadın uğruna qazanılar
Dünyanın en böyük qələbəsi
Sonra o biri qələbələr,
Gələr...**

Bezən müharibələrin başlanmasına bais olan qadın kişilərin başlatdığı bütün savaşların acı və faciəvi nəticələrinə qatlanmalı olur. Nəticə etibarilə ana kimi oğulsuz, arvad kimi ərsiz, övlad kimi atasız qalar...

**Qış gələr, o qışları yada salar, ay ana,
Üşüdər xəyalımı, təzələyər dərdimi.
Bir sualdan asılıb qalmışam otuz ildir,
Ömrünən sonunacan dayanıb kişiyyana
Dul qalıb yaşamağa atam tab edərdimi?**

Atamın cavabı birdi-atam tab et-məzdi-deyir. Amma adından ad al-diğim nənəm tab edib atamı böyütmüş, yetimliyin, ehtiyacın əlindən almışdı.Bətnindən yer üzüne canlı varlıqlar getirən analar ölməzdir, atam demiş, onların həyatda özlerini təsdiq də ehtiyacı yoxdur, kişi-lər isə bu boşluğu doldurmaq üçün özlerini həyatda təsdiqləməyə can atırlar...Risqdən qorxmayan kişi öz qətiyyəti ilə qadından fərqlənir. Be-ləcə qadında olmayan bu çatışmazlığı tamamlamış olur. Düzdür risq və təhlükəni sevmək çox vaxt kişiyyə baha başa gəlir. Nəqliyyat vasitəsi-ni bəzən həddindən artıq ehtiyatla idarə edən qadın bəlkə özü də istemədən çox zaman digər kişi sürücülər üçün qəza vəziyyəti yaradır. Qadının səbrələ gözlədiyi situasiyalarda kişi sürücü əcəvlik göstərməyi bacarrı. Təessüf ki, çox zaman ehtiyati əldən vermək kişi üçün acı-naçılı nəticələrə və gənc yaşda həyatını itirməyə də gətirib çıxarı. Müharibələr, qəzalar, zərərli vərdişlər(siqaret, spirtli içkilərə və narkotik maddələrə aludə olma), bir də içindəki dərdini, kədərini, üzüntüsünü qadın kimi ağlayaraq göz yasları ilə ovutmaq, yüngülləşdirmək xasiyyətinə sahib olmaması kişinin ömrünü qisaldır. Nəticədə cəmiyyətin demoqrafik tərkibində natarazlıq yaranır. Kişi-lərin sayı azalınca subay, ərsiz, dul qadınların sayı çoxalır. Dədiyimiz müzakirə edilmesi lazımlı olan çox böyük problemdir, ancaq bu, başqa bir yazının mövzusu-dur.

Yazımızda əzəli və əbədi, heç bir zaman aktuallığını itirməyəcək bir mövzuya toxunmaq istərdik. Adəmələ Həvvadan bu yana var olan hər bir kişi və hər bir qadın üçün sevgi nə qədər yeri, təkrarsız və unulmazdırsa o sevginin eks-sədasını tapacaq yarını axtarması da heç zaman bitməyəcək bir axtarış olaraq qalacaq. Deyirlər, dünyaya doğulan hər bir insanın hardasa eyni anda yarı doğulur:

**Bəlkə sevilərdin, sevərdin ya da
Neyin xəbərcisi dağa yağan qar?..
Hər kəsin bir tayı var bu dünyada,
Bəlkə gec doğular, amma doğular..**

O insan böyük özünü dərk etdiyi yaşda qarşısına çıxan hər insanın simasında Yaradanın onun

üçün gönderdiyi o yarı axtarır- görə-sən bu odurmu, gözlediyim, mənim-le bundan sonrakı həyatımı paylaşa biləcəyim yarımındırı, deyə düşü-nür. Ancaq yəqin ki, çox nadir in-sanlar məhz o insanı, yarını tapa bilir. Əgər belə olmasayı boşanma-lar olmazdı, insanlar peşman olub yollarını ayırmazdı və nağıllardakı kimi evlənib sonra da ömürlerinin sonuna kimi şad-xürrəm yaşayardı-lar. Yaradan Adəmələ Həvvaya insan nəşlini artırmağı həvalə edib. Alın təri ilə, zəhmətlə çalışıb çörək qazanmağı, aile saxlamağı Adəm ata-miza, böyük acılar ve ağrılar içində övlad doğmağı isə Həvvə anamıza tapşırıb(bəlkə şeytana ilk uyaraq Adəmələ də yoldan çıxartıldığı üçün onun yükünü daha ağır edib Yarada-n, hikmət və edalət Onundur).

**İnsan ağacının kökü dərində,
Yüz yol boşalsa da, dolsa da dünya.
İkicə adam var bu yer üzündə
İkicə adam var, Adəmələ Həvvə!**

İnsan nəşlini artırmaq kimi ağır bir yük çəkə bilmələri üçün Yarada-n qadınla kişiyyə sevgini və sevgidən ala biləcəyi həzzi bəxş edib. Amma sözsüz ki, iki insanı bir-biri-nə bəyəndirən istək, maraq, ehtiras başqadır, SEVGİ isə başqa. Biz in-sanlar çoxumuz gözümüzə ilk ba-xışda xoş, gözəl, nəcib, kübar rə-ftarlı görünən bir insana istək duyar-aq, ondan xoşlanaraq, onu Yarada-nın bizim üçün yaratdığı yar bilərək həyatımıza ortaq edirik. Amma illər keçince onun həqiqi yar olub olma-diği bəlli olur.Taylı tayı, yarı yarını tapmayanda qadın və kişi birləşib haçansa onları bir-birinə yaxınlaşdırın, sevdirən SEVGİNİ məhv etməyə çalışırlarsa, bax, faciə onda başlayır.

İnsana sevgini bəxş edən Yaradan o sevgini bəsləyə biləcəyi yarı başqalarından seçib fərqləndirmək üçün üçüncü gözü bəxş edib əslində, amma insan o gözü, yəni ürəyi ilə baxmağı bacarmır, dinləmir ürəyinin dilini. Əslində dinləsə ürəyi ona seçiminin doğru-mu, yoxsa yanlışmı olduğunu de-yecək. Məhəmməd peygəmbərin gözəl bir kələmi var:"Həyatınızda ki mühüm bir qərarı qəbul etmədən önce ürəyinizin səsini dinləyin,əger o hüzur və sükünet içindədirse, deməli doğru yoldasınız, qəbul edəcəyiniz qərar doğrudur. Yox əger ürəyiniz narahatdırsa, tərəddüdlər, şübhələr içindədirse yanlış yoldaşsınız demək".On bir ayın sultani olan mübarək Ramazan ayını yaşayırıq. Atdığımız hər addımımızın, etdiyimiz hər bir əməlimizin bünövrəsində, qayəsində sevgi olmasına çalışaq. Se-vən insan heç bir zaman bədxah, xəbis, lovğa, pis ola bilməz. Bacarmaz sadəcə olaraq. Çünkü qəlb-inə, ürəyinə hakim olan, ruhunu yaşadan sevgi onun çöhrəsindən nur kimi yayılacaq ətrafa, getdiyi hər yeri aydınlaşdıracaq. Yer üzündə bütün insanlar sevgiye aça bilsə-lərdi ürəklərinin qapılарını, dünnya-da nə savaşlar olardı, nə insan qanı axıdılardı, nə də cinayətlər töre-dilərdi.Mövlənanın bir kələmində deyildiyi kimi, "yaradılanı sevirik Yaradanın ötrü". Əslində biz bir-birimizi yox, sevdiyimiz insanda Yaradanın imzasını sevirik. Ona görə ürəkləriniz sevgi ilə döyünsün, Yaradan könül gözünüzü sevgi nuru ilə aydınlatınsın.

Naxçıvan Dövlət Universitetində Beynəlxalq Gənclər günü qeyd olunub

Naxçıvan Dövlət Universitetində 12 avqust – Beynəlxalq Gənclər günü münasibəti-lə Naxçıvan Muxtar Respublikası Gənclər və idman Nazirliyi ilə birgə "Gənclər cəmiyyətin aparıcı qüvvəsi və yeniləşmənin əsas təsəbbüskarlarıdır" adlı konfrans keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan universitetin elmi işlər üzrə prorektoru, riyaziyyat üzrə felsəfə doktoru Anar Kazimov gəncləri əla-mətdar bayram münasibətə təbrik edərək bu günün tarixi və əhəmiyyətindən danışıb. Qeyd olunub ki, Beynəlxalq gənclər günü 1998-ci il avqustun 8-dən 12-dək Lissabon-da gənclərlə iş üzrə nazirlərin iştirakı ilə keçirilən beynəlxalq konfransda elan olunub. Elana görə hər il avqustun 12-nin dünyada Gənclər günü kimi qeyd olunması qərara alınıb.

Azərbaycanda gənclərlə bağlı dövlət si-yasətini aparmaq üçün 1994-cü ildən Gənclər və idman Nazirliyi yaradılıb. 1996-ci il-dən başlayaraq, Azərbaycan gənclərinin fo-rumları keçirilir. Vurğulanıb ki, dövlətimiz tə-refindən gənclər yüksək qayğı ilə əhatə olunub və həmçinin Naxçıvan Dövlət Uni-versitetində də gənclərin hərəkəflə formalaş-ması istiqamətində mühüm işlər həyata keçirilir.

Sonra YAP Ərazi ilk təşkilatının sədri, pedaqogika üzrə felsəfə doktoru, dosent Kamal Camalovun, Naxçıvan MR Gənclər və idman Nazirliyi aparatının gənclərlə iş şöbəsinin müdürü Canməmməd Canməmmədovun, NDU Tələbə Elmi Cəmiyyətinin sədri, Sosial idarəetmə və Hüquq fakültəsinin II kurs tələbəsi, Prezident təqəüdçüsü Ramazan Abdullayevin çıxışları dinlənilib.

Məruzələrdə qeyd olunub ki, Azərbay-canda gənclər siyasəti ümummilli lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Belə ki, məhz ulu öndərin ölkəyə rəhbərliyi illərində gənclərlə bağlı məsələlər irəli sərülüb, Azərbay-can gənclərinin xaricdə təhsil almağı təmin olunmuş, gənclərin təşkilatlanması əsas məqsəd kimi qarşıya qoyulub. Ümummilli li-derin 1995-ci ildə irəli sürdürü Naxçıvan Fo-rumu ilə bağlı təşəbbüsündən sonra 1996-ci ildən başlayaraq Azərbaycan gənclərinin fo-rumları keçirilib. Forumlarda Heydər Əliye-vin program xarakterli nitqlərində gənclərin qarşısında duran vəzifələr müəyyənləşdirilib, gənclər nəslin hərəkəflə inkişafı, problem-lərinin həlli sahəsində tədbirələrin görülməsi əlaqədar təşkilatların qarşısında mühüm və-zifə kimi qoyulub. Vurğulanıb ki, bu gün Azərbaycanın dövlət müstəqilliyyinin və su-verenliyinin qorunub möhkəmləndirilməsi, ərazi bütövlüyünün təmin edilməsi, o cümlə-dən işğal olunmuş torpaqlarımızın azad olunması, ölkə iqtisadiyyatının sürətlə inkişaf etdirilməsi, əhalinin sosial problemlərinin həlli, Azərbaycanın dünya birliyində öz layiqli yerini tutması yolunda gənclərimizin üzərinə böyük məsuliyyət düşür.

Şamaxı sahibkarlarına güzəştli kreditlər verilib

Dünən Sahibkarlığa Kümək Milli Fondu (SKMF) "Sahibkarlığın inkişafına dövlət dəstəyi" mövzusunda növbəti tədbirini Şamaxı rayonunun Sabir qəsəbəsində keçirib. Fonddan verilen məlumatə görə, tədbirdə Şamaxı və ətraf rayonlarda fəaliyyət göstərən 140-a yaxın sahibkar iştirak edib.

Tədbirdən əvvəl əsas hissəsi SKMF-nin güzəştli krediti hesabına maliyyələşdirilmiş Qobustan rayonunda "İlk Aqrokom" MMC-nin taxil anbarı kompleksinin fəaliyyətinə baxış keçirilib. Artıq taxil anbarına fermerlərdən buğda qəbuluna da başlanılıb.

Tədbir çərçivəsində Şamaxı rayonunun, o cümlədən Sabir qəsəbəsinin iqtisadi potensialına uyğun olaraq, güzəştli kreditlər hesabına maliyyələşdirilməsi məqsədə uyğun hesab olunan müasir heyvandarlıq kompleksinin, ət kəsimi müəssisəsinin, soyuducu anbar kompleksinin, kiçik və orta həcmli üzümçülük təsərrüfatlarının yaradılması üzrə nümunəvi investisiya layihələrinin təqdimatı keçirilib, kiçik həcmli investisiya layihələrinin ümumi dəyerinin 100 faizdək hissəsinin dövlətin güzəştli kreditləri hesabına maliyyələşdiriləcəyi bildirilib, sahibkarlara nümunəvi layihələr və digər metodiki materiallar paylaşılib.

Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Asif Məmmədov ölkə başçısının

ölkə regionlarının sosial-iqtisadi inkişafına göstərdiyi diqqət və qayğı nəticəsində Azərbaycanın digər bölgələri kimi Şamaxı rayonunun da sürelə inkişaf etdiyini, yeni istehsal və xidmət müəssisələrinin, sosial infrastruktur obyektlərinin yaradıldığı, əhalinin məşğulluq səviyyəsinin yüksəldiyini qeyd edib.

Iqtisadi İnkişaf Nazirliyinin Sahibkarlığın inkişafı siyasəti şöbəsinin müdir müavini Hüseyn Paşayev və Dağlıq

Şirvan regional bölməsinin müdürü Azər Qasımov çıxışlarında sahibkarlığın inkişafına dövlət dəstəyi mexanizmləri və həyata keçirilən tədbirlər, Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonunda sahibkarlığın inkişafı istiqamətində görülmüş və görüləcək işlər barədə məlumat veriblər.

SKMF-nin icraçı direktoru Şirzad Abdullayev çıxışında bildirib ki, bu ilin ötən dövrü ərzində sahibkarlıq subyektlərinin 1610 sahibkara 147 milyon manat güzəştli kredit verilib. Bu kreditlər

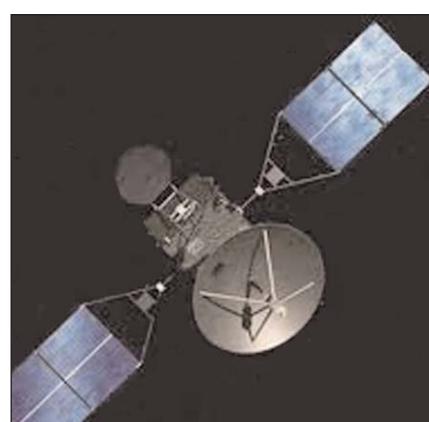
hesabına 6500-dən çox yeni iş yerinin yaradılması nəzərdə tutulur. Qeyd edilib ki, son illər ərzində Dağlıq Şirvan iqtisadi rayonu üzrə 740 sahibkarlıq subyektiñin investisiya layihəsinin maliyyələşdirilməsinə 24 milyon manatadək, o cümlədən müasir texnologiyalara əsaslanan 9 layihənin maliyyələşdirilməsinə 6 milyon manatdan çox güzəştli kredit verilib. Bu müəssisələrdən 5-i istifadəyə verilib, 4 müəssisənin isə bu il istifadəyə verilməsi nəzərdə tutulur. Həmçinin qeyd edilib ki, Prezident İlham Əliyevin 15 dekabr 2011-ci il tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "2012-2020-ci illərdə Azərbaycan Respublikasında üzümçülüyü inkişafına dair Dövlət Proqramı"nın həyata keçirilməsi istiqamətində SKMF tərəfindən sahibkarlıq subyektlərinin intensiv üzümçülük təsərrüfatlarının yaradılmasına dair investisiya layihəlerinin maliyyələşdirilməsi davam etdirilir. Dövlət Proqramına uyğun olaraq, Fond vasitəsilə 18 sahibkarın investisiya layihəsinin maliyyələşdirilməsinə 7,5 milyon manat güzəştli kredit verilib.

Tədbir çərçivəsində müvəkkil kredit təşkilatları vasitəsilə Şamaxı və ətraf rayonlarda fəaliyyət göstərən 52 sahibkarlıq subyektiñe 2,6 milyon manatadək güzəştli kredit verilib. Bu kreditlər hesabına 100-dən çox yeni iş yerinin yaradılması nəzərdə tutulur.

"Azərspace-1" peykinin sigortalanması üzrə müqavilə imzalanıb

Azərbaycanın ilk telekommunikasiya peyki olan "Azərspace-1" in orbitə çıxarılması və peykin orbitdə birillik istismar dövrü üzrə sigorta olunması məqsədi ilə Böyük Britaniyanın "Marsh" sigorta brokerinin vasitesi ilə peykin sigortalanması üzrə müqavilə iyul ayında imzalanaraq qüvvəyə minib. Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyindən verilən məlumatə görə, əlamətdar haldır ki, "Marsh" sigorta brokerinin iştirakı ilə 1999-cu ildən bu günədək kosmik sigorta bazarında qeydə alınan ən aşağı və əlverişli sigorta tarifinin əldə edilməsinə nail olunub. Bunun əsas səbəbi Azərbaycanın ilk telekommunikasiya peykinin orbitə buraxılması ilə əlaqədar aparılan uzunmüddətli araşdırma və danışqlar neticəsində Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyindən ugurlu peyk və buraxılış vasitəsinin seçilməsi, peykin və raketdaşıyıcısının istehsalı üçün ABŞ-in "Orbital Sciences" və Fransanın "Arianespce" kimi etibarlı şirkətlərlə əməkdaşlıq edilməsidir.

"Azərkosmos" ASC-nin insan ehtiyatları, texniki sahə üzrə müte-xəssislərin mütəmadi olaraq xarici ixtisasartırma kurs və təlimlərində iştirakının təmin edilməsi, o cümlədən xarici ölkələrin təcrübəsindən məqsədyönlü və səmərəli şəkildə istifadə kimi bir sıra digər amillər də əlverişli sigorta tarifinin əldə edilməsinə müsbət təsir göstərib. Bu istiqamətdə beynəlxalq kosmik sigorta xidmətləri bazarına dair ətraflı araşdırımlar aparılmış və "Azərspace-1" peyk layihəsinin sigortalanması üçün aparıcı beynəlxalq reyting şirkəti olan "Standard&Poors"un qiymətləndirmə sistemi ilə A və AA yüksək etibar-

ılıq dərəcəsinə malik olan şirkətlərə üstünlük verilib.

"Azərspace-1" telekommunikasiya peykinin orbitə çıxarılması və peykin orbitdə birillik istismar dövrünü əhatə edən sigorta müqaviləsinə əsasən, baş verə biləcək bütün qəza hallarında "Azərkosmos" ASC sigorta ödənişləri hesabına "Azərspace-1" layihəsinə davam etdirmək imkanına sahib olacaq.

İlk telekommunikasiya peykinin sigortalanmasının təmin edilməsi və bu məqsədlə sigorta şirkətlərinin seçilməsi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2009-cu il 17 avqust tarixli 443 nömrəli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında kosmik sənayenin yaradılması və inkişafı üzrə Dövlət Proqramı"nda nəzərdə tutulub.

Hazırda sözügedən telekommunikasiya peykinin nəzərdə tutulan tarixdə orbitə çıxarılması istiqamətində lazımi tədbirlər həyata keçirilir. Belə ki, "Azərspace-1" telekommunikasiya peykinin 2012-ci ilin sonunda, 2013-cü ilin əvvəlində Cənubi Amerikada Fransa Qvianasında yerleşən Kuru kosmodromundan geostasionar orbitə çıxarılması planlaşdırılır.

"Azərsu" Yeni Günəşlidə pilot layihənin icrasına başlayıb

"Azərsu" Açıq Səhmdar Cəmiyyəti (ASC) istehlakçıların içməli su təchizatının yaxşılaşdırılması istiqamətində kompleks tədbirləri davam etdirir. ASC-nin mətbuat xidməti və ictimaiyyətə əlaqələr şöbəsindən verilən məlumatə görə, abunəçilərin fasiləsiz içməli su ilə təmin edilməsi məqsədi ilə yeni layihələr həyata keçirilir. Bu məqsədlə Baki şəhəri Suraxanı rayonu Yeni Günəşli yaşayış massivində yeni pilot layihənin icrasına başlanılıb.

Pilot layihə coxmərtəbə

li yaşayış binalarının fasiləsiz rejimdə içməli su ilə təchizatının yaxşılaşdırılması istiqamətindən kompleks tədbirləri davam etdirir. ASC-nin mətbuat xidməti və ictimaiyyətə əlaqələr şöbəsindən verilən məlumatə görə, abunəçilərin fasiləsiz içməli su ilə təmin edilməsi məqsədi ilə yeni layihələr həyata keçirilir. Bu məqsədlə müxtəlif diametrlə borularla 1280 metr uzunluğunda paylayıcı su xətləri çəkilecek. Binadaxili su xətləri polietilen borularla yenilənərək su saygıcıları ilə birge piləkən qəfəslərinə çəkarılacaq.

Pilot layihə üzrə tikinti-

quaşdırma işləri tam başa çatdıqdan sonra 4200-dək sakinin su təchizatı əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşacaq. Uzun illər içməli suyu fasiləli rejimdə su alan sakinlər dayanıqlı su ilə təmin olunacaq. Yeni layihə çərçivəsində magistral və binadaxili su xətlərinin yenilənməsi qəza hallarının və su itkilərinin qarşısı almanın qarşısında suya qənaət etməyə imkan verəcək. Saygıcıların pilləkən qəfəslərinə çıxarılacaq.

Buzovna-Mərdəkan-Qala avtomobil yolunun tikintisi ilin sonunda yekunlaşacaq

Yeni tikintisinə başlanılan Buzovna-Mərdəkan-Qala avtomobil yolunun ümumi uzunluğu 12,6 km, 2 gedis-2 gəliş olmaqla 4 hərəkət zolağından ibarət olacaq. "Azəryolsevis"den verilən məlumatə görə, yol boyu tikinti altına dü-

şən çoxlu sayıda manəelər – bağ sahələri, yaşayış evləri mövcuddur. Hazırda həmin manəelərin və eyni zamanda qaz, su, elektrik, rabitə xətlərinin köçürülməsi işləri gedir. Layihə üzrə işlər 2 hissə üzrə aparılır. Birinci hissənin

uzunluğu 7 km, ikinci hissə isə 5,6 km təşkil edir.

Bu ilin payız aylarında yolun 4,2 km-lıq hissəsinin başa çatdırılması planlaşdırılır. Ümumilikdə isə yolun 2012-ci ildə istismara verilecəyi gözlənilir.

Gənc həkimlər Almaniyada ixtisasartırma kurslarına cəlb olunacaq

Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 19 oktyabr 2006-ci il tarixli sərəncamı ilə təsdiq ləğv edilmiş "2007-2015-ci illərdə Azərbaycan gənclərinin xarici ölkələrdə təhsili üzrə Dövlət Proqramı" çərçivəsində səhiyyənin prioritet sahələri üzrə tibb mütə-

xessislərinin bilik və bacarıqlarının artırılması məqsədi ilə 2012-ci il ərzində Almaniyadan aparıcı klinikkalarına ixtisasartırma kurslarına göndərilməsi nəzərdə tutulub. Səhiyyə Nazirliyindən verilən məlumatə görə, bu məqsədlə kardiologiya, cərrahiyə,

anesteziologiya və intensiv terapiya, qastroenterologiya, travmatologiya və ortopediya, urologiya və usaq urologiyası, neonatologiya və pediatriya, vizual diaqnostika, mama-ginekologiya və psixiatriya ixtisasları üzrə ixtisasartırma kursları təşkil olunacaq.

“Azərbaycanın təhsil tarixi”:

Azərbaycanın təhsil naziri, tanınmış ziyali, ictimai xadim, professor Misir Mərdanovun “Azərbaycanın təhsil tarixi” çoxcildiyi Azərbaycan təhsilinin çetin və şərəfli inkişaf yoluunu əks etdirən salnamə kimi seviyyələndirilə bilər. Azərbaycan təhsilinin tarixi ilk dəfədir ki, bu cür əhatəli və sistemli şəkildə oxuculara təqdim olunur. Görkəmli maarif fədailərinin, müttəfəkkirlerin və pedaqoqların həyatı, onların xalqın maariflənməsi yolunda qeyri-bərabər mübarizədə göstərdikləri dözüm, cəsarət haqqında qısa öcerklər bu fundamental əsəri daha maraqlı və oxunaqlı edir. Bu baxımdan çoxcildiyi həm də təhsil tarixinin publisistik dillə qələmə alınmış ensiklopediyası da adlandırmış olar.

Cəxcildiyyin ikinci fəsl Azərbaycanda internat tipli təhsil müəssisələrinin, xüsusi məktəblərin təşəkkülü və inkişafına həsr olunub. M.Mərdanov bildirib ki, Azərbaycanda internat məktəblərinin tarixi, əslində, 20-ci illərdən başlayır. Azərbaycan SSR Xalq Maarif Komissarlığının 1926-ci il 6 yanvar tarixli Kollegiya qərarı ilə qəbul edilmiş “Kəndlə gənclər məktəbləri haqqında” əsasnaməyə görə məktəblərin nəzdində kəndlərdən gələn uşaqlar üçün internat tipli yataqxanalar təşkil edilməsi nəzərdə tutuldu. Sonralar bu tipli məktəblərin təcrübəsi əsasında internat məktəblər yarandı. Azərbaycanda məktəb şəbəkəsi 30-cu illərin əvvəllərində sürətlə genişləndi və ümumi icbari ibtidai təhsile keçid başa çatdı. SSRİ Nazirlər Sovetinin qəbul etdiyi “ibtidai və orta məktəblərin quruluşu haqqında” qərar görə, məktəb sistemi formalasdırıldı və yeni tip məktəblərin yaradılması nəzərdə tutuldu. Qərardan bir qədər sonra yetim və valideyin himayəsindən məhrum olmuş, habelə sağlamlıq imkanları məhdud olan uşaqlar üçün uşaq evləri, internat və xüsusi məktəblər yaradıldı. Bu da həmin kateqoriyadan olan uşaqların təhsilə cəlb olunmasını təmin etdi. Bütün bunlar təhsil almaq üçün cəmiyyətin hər bir üzvünə bərabər imkanların yaradılmasının təzahürü idi.

50-ci illərdə bir sıra ümumtəhsil internat məktəblərinin bazasında təmayülli internat məktəblərinin təşkiline başlanıldı. Bunlar tamamilə yeni tip ümumtəhsil məktəbləri idi. Respublikanın müxtəlif bölgələrində gelişmiş, xüsusi istedada malik olan sekizinci sinfi bitirmiş uşaqlar bu internatlara müsabiqə yolu ilə qəbul edildilər. Ehtiyacı olanlar yataqxana ilə təmin olunurdular. Uşaqlara dövlət hesabına yemek verilirdi. Bu məktəblərin maddi-texniki bazası adı orta məktəblərlə müqayisədə daha möhkəm idi, başqa sözə, bu məktəblər yeni tikilmiş xüsusi binalarda yerləşirdi, laboratoriyalar, avadanlıqlar, əyani vəsaitlərlə daha yaxşı təmin olunurdu. Təhsil dərinləşdirilmiş programla həyata keçirildiyindən bu məktəblərde işləyən müəllimlər qarşısında daha yüksək tələblər qoyulurdu: “Respublikada ilk ümumtəhsil internat məktəbləri 1957-ci ildə Bakı şəhərində, Şəki və Qusar rayonlarında təşkil olundu. Azərbaycan KP MK və Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin konkret yardımı sayesində qısa bir müddətdə Azərbaycanda ümumtəhsil internat məktəblərinin şəbəkəsi yaradılmışdır. 15 sentyabr 1956-ci ildə Sovet İKP MK və SSRİ Nazirlər Soveti “Internat məktəblərinin yaradılması haqqında” xüsusi qərar qəbul etdi. 1957-ci ildən başlayaraq internatlar üçün 210, 300, 450 şagird yerlik tədris korpusu, yataqxana və digər köməkçi binaların tikilməsi barədə SSRİ Dövlət Tikinti Komitəsinə tapşırıq verildi: “Sovet İKP MK və SSRİ Nazirlər Sovetinin müvafiq qərarına uyğun olaraq, Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsi və Azərbaycan SSRİ Nazirlər Soveti 1957-ci il iyulun 3-də “Azərbaycan SSR-de internat məktəblərin açılması haqqında” qərar qəbul etdi.

Respublikamızda ilk ümumtəhsil internat məktəbləri elə həmin ildə Bakı şəhərində, Şəki və Qusar rayonlarında təşkil olundu. Azərbaycan KP MK və Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin konkret yardımı sayesində qısa bir müddətdə Azərbaycanda ümumtəhsil internat məktəblərinin şəbəkəsi yaradıldı. 50-ci illərin axırlarında respublikada 37 internat məktəbi fəaliyyət göstərirdi ki, orada da 8973 şagird təhsil alındı. Bu sahədə təcrübənin az olmasına baxmayaraq, Bakıdakı 8 və 10 nömrəli, Ordubad, Ağdam, Xankəndi, Şuşa və digər internat məktəblərinin pedaqoji işçiləri nümunəvi uşaq kollektivləri yaratmağa nail oldular. Uşaqların təhsil və tərbiyəsinə yaradıcılıqla yanaşaraq, onların əməli fəaliyyətə hazırlamaq işində uğurlar qazandılar. Həmin illərdə internat məktəblərin təşkiline o qədər aludəcilik yaranmışdı ki, hətta bəzi rayonlarda birdən-birə 3 internat mətbət açılmışdır. Sovet İKP-nin 21-ci qurultayında ümumtəhsil internat məktəblərinin uşaqların təlim-tərbiyəsində oynadığı müsbət rol yüksək qiymətləndirilirdi, bu sahədə qazanılmış uğurlar təqdir olundu. Internat məktəblərin şəbəkəsinə yaradıcılıqla yanaşaraq, onları əməli və fəaliyyətə hazırlamaq işində uğurlar qazandılar. Həmin illərdə internat məktəblərin təşkiline o qədər aludəcilik yaranmışdı ki, hətta bəzi rayonlarda birdən-birə 3 internat mətbət açılmışdır. Sovet İKP-nin XXI qurultayında internat məktəblərinin uşaqların təlim-tərbiyəsində oynadığı müsbət rol yüksək qiymətləndirilirdi, bu sahədə qazanılmış uğurlar təqdir olundu. Internat məktəblərin şəbəkəsinin genişləndirilməsi haqqında yeni qərar qəbul edildi. Bu qərarın icrası ilə əlaqədar Sovet İKP MK və SSRİ Nazirlər Soveti “1959-1965-ci illərdə internat məktəblərin inkişafı üzrə tədbirlər haqqında” xüsusi qərar qəbul edildi. Qərarda SSRİ Dövlət Plan Komitəsinə, müttəfiq respublikaların Nazirlər Sovetinde 1959-1965-ci illərdə internat məktəblər üçün binaların tikilməsi məqsədilə kapital quruluşunu artırmaq və internat məktəblərinin ya-

IV YAZI

internat məktəblərin inkişafı üzrə tədbirlər haqqında” xüsusi qərar qəbul etdi. Qərarda SSRİ Dövlət Plan Komitəsinə, müttəfiq respublikaların Nazirlər Sovetinde 1959-1965-ci illərdə internat məktəblər üçün binaların tikilməsi məqsədilə kapital quruluşunu artırmaq və internat məktəblərinin ya-

taqxanalarını ən zəruri avadanlıqla təchiz etmək tapşırıldı. Qərarların yerinə yetirilməsi Azərbaycanda internet məktəblər üçün yeni binaların tikilməsinə, onların şəbəkəsinin genişlənməsinə, şagird kontingentinin artmasına, peşəkar müəllim heyət ilə təmin olunmasına şərait yaratdı. Artıq 1966-ci ildə respublikamızda 21 min şagirdi əhatə edən 56 internat məktəb fəaliyyət göstərirdi. Kənd yerlərində internat məktəblərin şəbəkəsinin genişləndirmək istiqamətində də müəyyən addımlar atıldı. 60-ci illərin axırlarına kimi hər bir rayonda ən azı bir internat məktəb açılması nəzərdə tutulmuşdu. Lakin 60-ci illərin sonu, 70-ci illərin əvvəllərində günümüzədilmiş məktəb və qrupların şəbəkəsinin genişləndirilməsi ilə əlaqədar olaraq ümumtəhsil internat məktəblərə axın azalmağa başladı. Günüuzadılmış məktəb və qruplar valideynlər üçün daha əlverişli idi. Bu tipli məktəblərdə uşaqlar dərsdən sonra müəllimlərin nəzarəti altında sabahkı dərslərə hazırlanır, nahar və istirahət edirdilər. Günün sonunda isə valideynlər uşaqlarını evlərinə aparırdılar. Uşaqların hər gün öz valideynləri ilə bir yerde olmaları onların təhsil-tərbiyəsində və inkişafında çox mühüm rol oynayırdı. Aqillər demiş, bir yaxşı ana yüz müəllimə bərabərdir.

70-80-ci illərdə Azərbaycanda ümumi icbari orta təhsili həyata keçirmək məqsədilə yaradılan məktəbyanı internatlar şəbəkəsi fəaliyyət göstərirdi. 1979-cu ilin əvvəllərində 6 min şagirdi əhatə edən 215 belə internat var idi. 1980-ci ilin əvvəllərində şagirdlərin məktəbə daşınmasındaki problemlər tədricən aradan qaldırıldıqından, belə məktəblərin sayı da azalmağa başladı.

80-ci illərdə respublikadakı ümumtəhsil internat məktəblərinin şəbəkəsində və şagird kontingentində ciddi dəyişiklik olmadı. 1990-ci ildə ölkədə 19,4 min şagirdi əhatə edən 50 ümumtəhsil internat məktəbi fəaliyyət göstərirdi. Bəzi internat məktəblər öz təcrübəsi ilə nəinki respublikamızda, hətta SSRİ məkanında da sayılıb seçilirdi. Onların elmə, mədəniyyətə və ictimai həyatın ayrı-ayrı sahələrinə öz dəyərlə töhfələrini verən neçə-neçə məzunları vardır”.

Kitabda ölkədə yaradılan ilk uşaq evləri haqda da etrafı melumatlar yer alıb. Vurğulanıb ki, Azərbaycanda yetim və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar üçün uşaq evləri 40-ci illərdə Bakı şəhərində və respublikanın ayrı-ayrı rayonlarında təşkil edilmişdir. İlk vaxtlar həmin müəssisələrə 2-ci Dünya müharibəsində almanın tərəfindən işğala məruz qalan respublikalardan yetim və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar getirilmişdi. Təkcə o faktı

Nazir qeyd edib ki, Sovet İttifaqında ümumtəhsil internat məktəbləri Sovet İKP-nin XX qurultayının (14-25 fevral 1956-ci il) qərarına müvafiq olundu. Azərbaycan KP MK və Azərbaycan SSR Nazirlər Sovetinin konkret yardımı sayesində qısa bir müddətdə Azərbaycanda ümumtəhsil internat məktəblərinin yaradılması haqqında yeni qərar qəbul edildi. Bu qərarın icrası ilə əlaqədar Sovet İKP MK və SSRİ Nazirlər Soveti “1959-1965-ci illərdə internat məktəblərin inkişafı üzrə tədbirlər haqqında” xüsusi qərar qəbul etdi. Qərarda SSRİ Dövlət Plan Komitəsinə, müttəfiq respublikaların Nazirlər Sovetinde 1959-1965-ci illərdə internat məktəblər üçün binaların tikilməsi məqsədilə kapital quruluşunu artırmaq və internat məktəblərinin ya-

taqxanalarını ən zəruri avadanlıqla təchiz etmək tapşırıldı. Qərarların yerinə yetirilməsi Azərbaycanda internet məktəblər üçün yeni binaların tikilməsinə, onların şəbəkəsinin genişlənməsinə, şagird kontingentinin artmasına, peşəkar müəllim heyət ilə təmin olunmasına şərait yaratdı. Artıq 1966-ci ildə respublikamızda 21 min şagirdi əhatə edən 56 internat məktəb fəaliyyət göstərirdi. Kənd yerlərində internat məktəblərin şəbəkəsinin genişləndirmək istiqamətində də müəyyən addımlar atıldı. 60-ci illərin axırlarına kimi hər bir rayonda ən azı bir internat məktəb açılması nəzərdə tutulmuşdu. Lakin 60-ci illərin sonu, 70-ci illərin əvvəllərində günümüzədilmiş məktəb və qrupların şəbəkəsinin genişləndirilməsi ilə əlaqədar olaraq ümumtəhsil internat məktəblərə axın azalmağa başladı. Günüuzadılmış məktəb və qruplar valideynlər üçün daha əlverişli idi. Bu tipli məktəblərdə uşaqlar dərsdən sonra müəllimlərin nəzarəti altında sabahkı dərslərə hazırlanır, nahar və istirahət edirdilər. Günün sonunda isə valideynlər uşaqlarını evlərinə aparırdılar. Uşaqların hər gün öz valideynləri ilə bir yerde olmaları onların təhsil-tərbiyəsində və inkişafında çox mühüm rol oynayırdı. Aqillər demiş, bir yaxşı ana yüz müəllimə bərabərdir.

70-80-ci illərdə Azərbaycanda ümumi icbari orta təhsili həyata keçirmək məqsədilə yaradılan məktəbyanı internatlar şəbəkəsi fəaliyyət göstərirdi. 1979-cu ilin əvvəllərində 6 min şagirdi əhatə edən 215 belə internat var idi. 1980-ci ilin əvvəllərində şagirdlərin məktəbə daşınmasındaki problemlər tədricən aradan qaldırıldıqından, belə məktəblərin sayı da azalmağa başladı.

80-ci illərdə respublikadakı ümumtəhsil internat məktəblərinin şəbəkəsində və şagird kontingentində ciddi dəyişiklik olmadı. 1990-ci ildə ölkədə 19,4 min şagirdi əhatə edən 50 ümumtəhsil internat məktəbi fəaliyyət göstərirdi. Bəzi internat məktəblər öz təcrübəsi ilə nəinki respublikamızda, hətta SSRİ məkanında da sayılıb seçilirdi. Onların elmə, mədəniyyətə və ictimai həyatın ayrı-ayrı sahələrinə öz dəyərlə töhfələrini verən neçə-neçə məzunları vardır”.

Kitabda ölkədə yaradılan ilk uşaq evləri haqda da etrafı melumatlar yer alıb. Vurğulanıb ki, Azərbaycanda yetim və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar üçün uşaq evləri 40-ci illərdə Bakı şəhərində və respublikanın ayrı-ayrı rayonlarında təşkil edilmişdir. İlk vaxtlar həmin müəssisələrə 2-ci Dünya müharibəsində almanın tərəfindən işğala məruz qalan respublikalardan yetim və valideyn himayəsindən məhrum olmuş uşaqlar getirilmişdi. Təkcə o faktı

milli təhsil haqqında fundamental əsər

qeyd etmək lazımdır ki, Bakı şəhərinin 2 nömrəli uşaq evinde 1946-ci ilde 129 uşaq saxlanıldı ki, onlardan da 91 nəfəri RSFSR, Belorusiya və Ukraynadan getirilənlər idi. 1943-cü ilde Bakı şəhərində 24, respublikanın digər rayonlarında isə 27 uşaq evi fəaliyyət göstərirdi: "Sovet hakimiyəti illərində respublikada sağlamlıq imkanları məhdud olan uşaqlar üçün 6 xüsusi məktəb fəaliyyət göstərmışdı. Xüsusi qayğıya ehtiyacı olan uşaqların təhsili və tərbiyəsi, minimum program əsasında həyata hazırlanması dövlətin həmişə diqqət göstərdiyi məslələrdən olmuş, onların cəmiyyətə inteqrasiyası üçün şərait yaradılmışdır".

Üçüncü fəsli Azərbaycanda texniki peşə təhsilinin inkişafına həsr edilib. Qeyd edilib ki, XX əsrin 20-ci illərində əhalinin əksər hissəsinin savadsızlığı və ilkin peşə biliklərinə malik olmaması sənaye müəssisələrinin fəaliyyətinə mənfi təsir göstərirdi. Bu problemlə həll etmək məqsədilə respublikada texniki peşə təhsilinin yenidən təşkili, xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələrinin ixtisaslı fəhlə kadrular ile təmin edilməsi, fəhlələr arasında texniki savadsızlığının aradan qaldırılması istiqamətində mühüm addımlar atıldı. İlk addım Azərbaycan İnqilab Komitəsinin 5 avqust 1920-ci il tarixli dekreti ilə Xalq Maarif Komissarlığı tərkibində Baş Texniki Peşə Təhsili Komitəsinin yaradılması oldu. V.A.Lomov Baş Texniki Peşə Təhsili Komitəsinin sədri vəzifəsinə təyin edildi. Dekretde xalq təsərrüfatının müxtəlif sahələrini, xüsusilə sənayeni ixtisaslı fəhlə kadrular ile təmin etmək məqsədilə Baş Texniki Peşə Təhsili Komitəsi qarşısında aşağıdakı vəzifələr qoyulmuşdu: ali texniki, peşə-texniki təhsili müəssisələrinin idare edilməsi, yaşılıların və 14 yaşdan yuxarı yeniyetmələrin təhsilin bütün tipləri üzrə sərbəst təhsil almalarının təşkil edilməsi, texniki peşə təhsili müəssisələri və kursların təşkili, əməyin müxtəlif sahələri üzrə qısamüddətli peşə kurslarının təşkil edilməsi, teniki peşə təhsili məsələlərinə dair təbliğat və maarifləndirmə işinin gücləndirilməsi, idarə və müəssisələrin texniki peşə təhsili sahəsində kadr hazırlığı üzrə tələbatının öyrənilməsi və əlaqələndirilməsi, "Vahid əmək məktəbləri"nə əmək prosesinin təşkilində yardım edilməsi və sair.

Baş Texniki Peşə Təhsili Komitəsinin tərkibində Elmi-Texniki Şura fəaliyyət göstərirdi. Şuşa ixtisaslı fəhlələr hazırlamaq məqsədilə keçmiş sənət məktəblərinin nəzdində kursların açılması, bu məktəblərin Azərbaycan bölmələri üçün tədris proqramlarının hazırlanması, məktəblərin teftiş edilməsi, qəza xalq maarifi şöbələrinin nəzdində texniki peşə təhsili bölmələrinin təşkil edilməsi məsələlərinə baxır və onları həl edirdi. Respublikada yeniyetmə və gənclərin texniki peşə təhsili sisteminə fəal cəlb olunmasını stimullaşdırmaq məqsədilə Azərbaycan İnqilab Komitəsi tərəfindən "Azərbaycan SSR texniki peşə məktəb və kurslarında oxuyan tələbələrin (şagirdlərin) hərbi səfərberlikdən azad edilməsi haqqında" 30 sentyabr 1920-ci il tarixli xüsusi dekret verirdi. Həmin dekretlə texniki peşə təhsili

müəssisələri və kurslarında təhsil alan bütün tələbələr (şagirdlər) və kursantlar hərbi çağırışdan azad edildi. Bu dekretdən az sonra Azərbaycan İnqilab Komitəsi tərəfindən "Texniki peşə təhsili mükələfiyyəti haqqında" 17 dekabr 1920-ci il tarixli dekret verildi. Dekrete əsasən 18 yaşından 40 yaşına qədər bütün fəhlələr icbari qaydada texniki peşə təhsilinə cəlb edilməli idilər. Bununla ələqədər 14 yaşdan yuxarı yeniyetmələr texniki peşə təhsili müəssisələrində təhsilə cəlb edilir, 40 yaşından yuxarı fəhlələr isə müxtəlif sahələr üzrə peşə kurslarına göndərilirlər. Bütün bu hüquqi-normativ aktlar Azərbaycan SSR-də yeni sovet texniki peşə təhsili sisteminin yaradılmasında mühüm rol oynadı.

Sovet hakimiyətinin ilk illərində qarşıya çıxan əsas çətinliklərdən biri, mövcud sənaye müəssisələrinin fəaliyyət dairəsini genişləndirmək üçün ixtisaslı fəhlə kadrlarının çatışmaması idi. Məsələn, Azərbaycan SSR-də neft sənayesində ixtisaslı fəhlə kadrular çatışmadığından neft hasilatını artırmaq çətin idi. O zaman neft sənayesindəki ixtisaslı fəhlələr, bu sahədə çalışanların ümumi sayının cəmi 13, 8 faizini təşkil edirdi. Buna görə də Bakının bütün neft rayonlarında ixtisaslı fəhlə kadrlarının hazırlanması üçün qısamüddətli kurslar təşkil olundu, fərdi və briqada şagirdliyi qaydasında ixtisaslı fəhlələr hazırlanması prosesi genişləndirildi: "XX əsrin 20-ci illərində Azərbaycan orta ixtisas təhsilinin yenidən qurulmasına ilk növbədə milli müəllim kadrların hazırlanması ilə başlandı. Çünkü ümumtəhsil məktəbləri şəbəkəsinin sürətlə genişlənməsi, təhsilə cəlb olunan şagirdlərin sayının artması, gənişmiyəsi milli müəllim kadrlarının hazırlanmasını tələb edirdi. Azərbaycan dilində dərs deməyi bacaran müəllimlərə böyük ehtiyac var idi. Müəllim kadrlarının hazırlığı sahəsindəki mövcud çatışmazlığı aradan qaldırmak məqsədilə ilk növbədə qısamüddətli – iki və üçaylıq pedaqoji kursların təşkilinə başladı. 1920-ci ilin yanında Bakı, Cuxuryurd, Corat, Qusar, Lənkəran, Hacıkənd, Nuxa (Şəki), Şuşa və Zaqatala şəhərlərində qısamüddətli pedaqoji kurslar təşkil edildi. Bu kurslarda 1120 nəfər müəllim hazırlanıb respublikanın ibtidai məktəblərinə dərs deməye göndərildi. 1920-ci il sentyabrın axırlarında "Kommunist" qəzeti verdiyi müsahibəsində xalq maarif komissarı Daşa Bünyadzadə bu münasibətlə deyirdi: "...Biz indiyə qədər yalnız proqramlar, kommunal həyatına aşina olaraq müəllimlər hazırlamaqla, insan tərbiyəsi üçün, doğru insanlar yetişdirmək planları ilə uğraşmaqdıq. İndi isə bir tərəfdən müəllimlər yetişdirmək, bir tərəfdən də yetişmiş müəllimləri məktəblərin başına keçirməyə başladıq. Azərbaycanın doqquz şəhərində pedaqoji kurslar açılmışdı. Müsəlman müəllimləri yetişdirmək üçün Maarif Komissarlığı xüsusi kurslar açıb və yenə də açacaqdır". 1920-ci ilin 16 oktyabrında Azərbaycan SSR Xalq Maarif Komissarlığı Kolligi yaxşı Bakı və qəzalarda yeni pedaqoji kurslar açmaq haqqında qərar verdi. Qərara görə Bakı şəhərində

qadın pedaqoji kursları, Sabunçu rayonunda, Şuşada, Qazaxda, Nuxada (Şəkidə), Gəncədə kişi pedaqoji kursları yaradıldı. 1920-1923-cü illərdə 2365 müəllim qısamüddətli kurslar vasitəsilə təkmilləşmə keçdi. Onlardan 179 nəfəri qadın idi. 1923-cü illərdə respublikanın bir çox şəhərlərində – Şuşada, Qubada, Gəncədə, Qazaxda, Nuxada (Şəkidə), Göyçayda, Salyanda, Lənkəranda da pedaqoji kurslar fəaliyyətə başladı. 1924-cü ilin aprel-may aylarında pedaqoji kursların açılması ilə bağlı yeni elan verildi. Qəbul edilmiş ərazilərdə bəlli olurdu ki, əhali arasında pedaqoji təhsil almağa meyil qüvvətlidir. Bu ərizələrin birində yazılmışdı: "Arzum budur ki, müəllimlər üçün açılmış yay pedaqoji kursunun dinləyicisi olum, xahiş edirəm ərizəm rədd etməyəsiniz".

Məktəblərin milli müəllim kadrları ilə təmin edilməsində yay aylarında təşkil olunan bu kursların böyük rolü oldu. Həmin dövrə I pille məktəblərdə işləyən müəllimlərin 90%-ni həmin kursların məzunları təşkil edirdi. Amma təəssüf ki, müəllim kadrları hazırlığında kəmiyyət dəyişikliyi keyfiyyət dəyişikliyinə keçmədi.

"Yay kursları"nda təhsil alanların əksəriyyətinin səviyyəsi I pille məktəblərin tələbinə cavab vermir. Kurslarda hər il eyni fənlər və mövzular təkrar olunurdu. Orada dərs deyən müəllimlərin özlərinin pedaqoji hazırlığı zəif olduğundan təhsil alanların bilik səviyyəsi yüksəlmirdi. Ona görə də ciddi ehtiyacdən yaranan bu kurslar çox keçmədi ki, öz fəaliyyətini dəyandırdı.

Kitabda vurgulanıb ki, 1920-ci ilin yanında Nuxalda (Şəkidə) Müəllimlər seminariyası təşkil olundu. Həmin ilin noyabrında görkəmli pedaqoq Reşid bəy Əfəndiyevin təşəbbüsü ilə bu seminariyanın qadın şöbəsi yaradıldı. 1921-ci ildə həmin şöbə ayrıca seminariyaya çevrildi. 1920-21-ci tədris ilində Azərbaycanda təlim anna dilində aparılan 4 müəllim seminariyası fəaliyyət göstərirdi. Bunlar Azərbaycan tarixində tədrisin mili dildə aparıldığı ilk orta ixtisas pedaqoji təhsil müəssisələri idi. 1921-ci il oktyabrın 9-da Xalq Maarif Komissarlığının Kollegiyası ilk dəfə olaraq "Müəllimlər Seminariyası haqqında" Əsasnamədə seminariyada təhsil müddətinin dörd il olması, tələbələrin təlim və təbiyəsinin təşkili qaydaları müəyyən edildi, qəbulun demokratik prinsiplər əsasında aparılması xüsusi qeyd olundu.

Cəxcildliyin 5-ci fəsli Azərbaycanda ali məktəblərin inkişaf tarixinə həsr olunub. Bildirilib ki, 1920-ci il aprelin 28-də Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin süqutu, bolşeviklərin hakimiyətə gəlməsi ilə respublikanın, o cümlədən Bakı Universitetinin də tarixində mürəkkəb bir dövr başlandı. İlk addımlarını atan universitetin elmi fəaliyyəti, təlim-tərbiyə işi sinfilik və partiyalılıq prinsipi ilə ölçülən üzərində qurulub. 5-ci fəsilde Azərbaycan Neft və Kimya İnstitutu, Azərbaycan Dövlət Konservatoriyası, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutu, Azərbaycan Dövlət Kənd Təsərrüfatı İnstitutu, pedaqoji kadrların ixtisasartırma, yenidən hazırlanma, elmi-pedaqoji tədqiqat instit-

tutları barədə geniş məlumatlar yer alıb. Həmçinin Azərbaycanda ali siyasi və ali hərbi təhsilin təşəkkülü və inkişafı barədə də məlumatlar verilib.

Kitabın 6-ci fəsində isə Azərbaycanda pedaqoji mətbuatın, elmi-pedaqoji kitabxananın, xalq maarifi muzeyinin təşəkkülü və inkişafı barədə səhəbət açılıb. Yazılıb ki, Azərbaycanda uzunömürlü pedaqoji mətbuat orqanı keçən əsrin 20-ci illərində yaranıb. Həmin dövrə Azərbaycanda yəni məktəb təhsilinin təşkili, onun məzmunu, təlim üsulları və digər mərəfələr üzrə ciddi tədbirlər həyata keçirilməyə başlanıb. Məktəblərdə təlim-tərbiyə işinin təşkilinə rəhbərlik etmək, müəllimləri, təbiyəçiləri yenii pedaqoji metodlara tanış etmək, məktəb haqqında rəsmi dövlət sənədlərini müəllimlərə çatdırmaq üçün pedaqoji mətbuatın yaradılması zərureti yarandı. Azərbaycan XMK-si bütün çətinliklərə baxmayaraq, pedaqoji xarakterli mətbuat orqanlarının yaradılması təşəbbüsü reallaşdırıldı. 1920-ci ilin oktyabrında Azərbaycan XMK "Xalq maarifi" jurnalının nəşrinə başladı. Təəssüf ki, jurnalın ancaq bir nömrəsi çap edildi. 1923-cü ilin yanvarında yazıçı Tağı Şahbazının redaktorluğu ilə nəşrə başlayan "Maarif və mədəniyyət" jurnalı pedaqoji mətbuatda canlanması səbəb oldu. "Maarif və mədəniyyət" jurnalı Azərbaycan XMK-nin təşəbbüsü, daha doğrusu, kollegianın 1922-ci il oktyabr ayının 14-də keçirilmiş iclasın nərəri ilə yaradıldı, 1923-1927-ci illərdə Azərbaycan XMK-nin orqanı oldu. 1928-ci ilin yanvar ayından "Maarif və mədəniyyət" jurnalının adı dəyişdirilib "İnqilab və mədəniyyət" adlandırıldı və o, Azərbaycan Yazıçılar Cəmiyyətinin orqanına çevrildi. Bütün məzmunu və mündəricəsi ilə pedaqoji mahiyyət daşıyan elmi-pedaqoji və metodik jurnal "Yeni məktəb" olmuşdur. Jurnalın ilk sayı 1924-cü ilin aprelində nəşr edilmişdir. Jurnal Azərbaycan XMK-nin elmi-metodik şurasının aydın orqanı idi. Bu Şura məktəblərə elmi-metodik rəhbərlik etməli, tədris proqramları və planları hazırlanmalı, tədris kitabları və metodik rəhbərlik nəşri ilə məşğul olmalı idi: "Azərbaycanda pedaqoji elmlərin inkişafında, təhsilin nəzəri və praktik problemlərinin həllində "Azərbaycan müəllimi" qəzetinin də xüsusi mövqeyi vardır. "Azərbaycan müəllimi" qəzetinin nəşri xalq maarifimiz 20-90-ci illər inkişaf tarixi ilə qırılmaz sürətde bağlıdır. "Azərbaycan müəllimi" qəzeti təhsil sistemi işçilərinin etibarlı köməkçisi kimi müəllimlərin yeni məktəb quruculuğu işinə, böyüyən nəslin təbiyəsinin həyata keçirilməsinə cəlb edilməsində mühüm rol oynayıb, ümumi icbarı yeddilik, səkkizilik, 70-80-ci illərdə isə ümumi orta təhsilin həyata keçirilməsində fəal iştirak etmişdir. Müəllimlərə nəzəri, metodik və praktik cəhətdən faydalı materiallar vermiş, pedaqoji ictimaiyyətin qüvvəsini məktəb və maarifin tərəqqisine, vahid əmək, politexnik məktəbin tələblərini həyata keçirməyə istiqamətləndirə bilmüşdir".

Sevinc QARAYEVA

Keçən əsrin 80-90-cı illərində yeniden tügən edən Qarabağ hadisələri başlanan dövrde yazıçı Mustafa Çəmənlinin qələmə aldığı "Xallı gürzə" romanı oxucular tərefindən maraqla qarşılanmışdı. Romanada XVIII əsrin ortalarında müstəqil Azərbaycan xanlıqlarından biri kimi yaranmış Qarabağ xanlığının tarixi, dövrün ictimai-siyasi durumu, Rusiya dövlətinin yeni yaranmaqdə olan bu xanlıqları işgal edib böyük imperianın tərkibinə daxil elemək planları tarixi faktlar əsasında qələmə alınmışdı.

"Xallı gürzə" Rusiya dövlətinin rəmzi kimi təsvir olunmuşdu. Romanada müxtəlif əsrlərdə təqiblərən qəcəraq xanlığın ərazisində siğınacaq tapmış 5-6 erməni kəndində yaşamaq imkanı əldə etmiş ermənilərin çirkin hərəkətləri, Rusiya həkim dairələrinin himayəsi ilə tarixi türk yurdu, Azərbaycan ərazisi olan Qarabağda kiçik də olsa, erməni dövləti yaratmaq planının ilk mərhəbbəti artdı. Şah özü də xeyirxah əməlləri ilə təskinlik tapırdı.

20 illik fasılədən sonra M. Çəmənli təxəlli mövzuda ikinci əsəri "Ölüm mələyi" romanı ilə oxucuların görüşünə gəldi.

Romanada Şah İsmayılin yaratdığı qüdrətli Səfəvi dövlətində onun qurucusunun ölümündən sonra səltənətin idarə edən oğlu I Şah Təhmasibin 50 ildən artıq dövrünün mühüm hadisələri süjet xəttinin əsasını təşkil edir.

Şah İsmayıllı gənc olsa da, bu güne qədər məğlubiyyət nə olduğunu bilməmişdi. Bir-birinin ardınca əla keçirdiyi dövlətlərin sayı artmış, ərazisi genişlənmişdi. Onun şahlıq qururunun qırıldığı Çaldırın döyüşünə hələ altı ay qalmışdı. Sultan Səlimlə məktublaşmalar isə davam edirdi.

Şah İsmayıllı Çaldırın döyüşündə məğlub olduqdan sonra çox ciddi narahatçılıq keçirib cəmi 10 il yaşadı. Bu müdətədə onun üzü gülmədi, kefi açılmadı. Məşhur akad Tarle Napoleonə həsr etdiyi qıymətli əsərində yazır ki, Napoleon Vaterloo döyüşündəki məğlubiyyətinin acısını uzun müddət unuda bilmədi, onun qəlbini didib-parçalayan Vaterloo oldu. Şah İsmayıllı da Çaldırını unuda bilmirdi. Bu dərədə 10 ildən sonra onun gənc yaşlarında dünyasını dəyişməsinə səbəb olundu. Bu vaxt Təhmasib on bir yaşı keçmişdi.

I Şah Təhmasib öz ehtiyatsızlığından ağır xəstəliyə mübtəla olmuşdu. Şahı narahat edən onun döyüş meydanında yox, öz ehtiyatsızlığından yatağa düşməsi idi. Şah artıq bir ay idı ki, ölümle çarpışındı.

Roman xəstə şahın hakimiyyətə gəldiyi gündən keçidiyi ömrə yolu, gördüyü işlərin xəyalında canlanması ilə başlayır.

Romanın süjeti tarixi romanların ənənəvi quruluşundan fərqlənir. Belə ki, müharibələr, döyüş səhnələri deyil, qələmə alınan dövrün dinc həyatı, əsasən sarayın daxili ziddiyətləri süjetdə əsas yer tutur. Müəllif romanı qələmə alarkən çoxlu tarixi mənbələrdən, o dövrün tərkiblərindən geniş istifadə etmiş, hadisələrin tarixi həqiqətə uyğun canlandırılmışına nail olmuşdur.

Şah Təhmasib 53 il, 6 ay, 26 gün şahıq etmiş, hakimiyyətinin illərində Səfəvi dövlətinin ərazisini genişləndirmiş, Gürcüstanın qərb hissəsini öz ərazisine qatmış, Şirvanşahlar dövlətinin varlığını son qoymuş, Şəki ve Şamaxı şəhərlərini almış, Osmanlı dövləti ilə bir neçə il müharibə aparmış, daha sonra Sultan Süleymanla sülh içerisinde yaşamaq üçün saziş bağlamışdı. Romanada Şah Təhmasibin döyüş qəhrəmanlığı, diplomatik məharəti, siyasi iradəsi də ətraflı əks olunmuşdur.

O, bir şah kimi qətiyyətli, düşmənləriñe, ona xəyanət edənlərə qarşı amansız olmuşdur.

Romanada Şah Təhmasibin hakimiyyət dövrü bir neçə əlamətdar tədbirləri ilə yadda qalır. O, şərabxanaları, qumarxanaları, fahişəxanaları ləğv etmiş, məktəblər, mədrəsələr açmış, məscidlər tikdir-

Ölüm mələyi

miş, Hüseyin Vaizin Kərbəla hadisələrində bəhs edən "Rövzətüş-şuhəda" əsərini tərcümə etdirmişdi. O, xalqı düz yola dəvət etmiş, alimlərə, üləmalara, ziyanlılara ehtiramla yanaşmış, yetimlər himayədarlıq göstərmüş, yetim oğlan və qızlar üçün yetimxanalar açmış, sənətkarlığın, ticarətin inkişafına şərait yaratmış, xalqın güzəranını yaxşılaşdırılmışdır. Bu xeyirxah əməllərinə görə rəyyiyətin hökmədən məhəbbəti artmışdı. Şah özü də xeyirxah əməlləri ilə təskinlik tapırdı.

"Kartli çarı Simon farağat durmurdu, tez-tez Şəkiyə, Şirvana həcum edirdi. Buna görə də dörd dəfə Gürcüstana həcum edib onları yerində oturtmuşdu. Sonuncu dəfə qaynı Şamxal Sultan Çərkəz Kartli çarını əsir götürüb Qəzvinə – onun hüzuruna getirmişdi. O, İslami qəbul etmədi. Amma şah ona heç bir cəza vermedi. Bir müddət dövlətxanada saxladı. İslami qəbul etmədiyinə görə yox, dəfələrlə məmələkətin sərhədini keçib elsiz-ayaqsızların qanını tökdüyünə görə onu Əlamut qalaşına saldırdı. Axi hər kəs tutduğu əmələ görə öz mükafatını almalıdır".

Şah Təhmasibin müsbət keyfiyyətlərindən biri də gənclik dostlarını unutmağası, onlara qayğı göstərməsi idi. Şah bir gün ona məlumat verən Kor Şahəli ilə səhbətində uşaqlıq dostu Əmirəslan bəyi soruşur.

Kor Şahəli şaha belə cavab verir:

– Ciyninə xırqə salıb İrani-Turani dolasıq qaydırıb vətənə, həqiqət, ədalət axarıram deyib indi də xəlvətə çəkilmiş, düz qırq gün meşənin ortasında xan çınarın koğuşunda xəlvətə qalıb.

Şah tapşırır ki, onu tapıb yanına gətirsin. Əmirəslan bəy səherisi gün şahla üzüze oturub səhbət edirdi. Hətta şah uşaqlıq xatirələri ilə bağlı yazılmış Qazi Cahan Qəzvinlinin bir beyt şeirini də oxuyur.

**Nə gözəl tərəqqi etdilər bisək,
Katib, nəqqas, Qəzvinli, bir də eşşək.
Onlar bu maraqlı səhbətlə də ayrırlar!**

Romanada maraqlı surətlərdən biri də Pərixan bəyimdir. O, həm gözəl, həm də ağıllı idı. Mükəmməl təhsil almışdı. Şeir, sənət həvəskarı idid. Atası onu çox sevirdi. Gənc qız da hərdən atasının yanına gelər, onunla müxtəlif mövzularda səhbət edərdi. Şah qızının fərasətini görüb onu öz müşaviri təyin etmişdi.

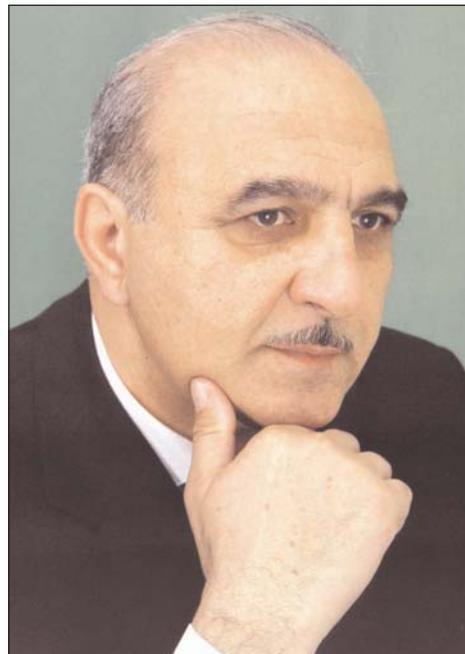
Dövrün görkəmlə şairi Mövlana Möhtəşəm Kaşı Pərixan bəyime bir qəsidi həsr etmişdi. Pərixan da ona bir neçə qızıl pul göndərmişdi. Kaşı az sonra Şah Təhmasibə həsr etdiyi qəsidiəsini Pərixan bəyim vəsitsələ şaha çatdırmışdı. Şah bu qəsidəni oxuduqdan sonra qızına demişdi ki, bu şeirdə Kaşının istedadı yox, dəllallığı üzə çıxıb. Mən şairi dəllal görmək istəmirəm.

Romanada təsvir olunan səhbətlərdən şah Təhmasibin klassik ədəbiyyatı dərinən bildiyini görürük.

Romanada bəzəi hadisələr haqqında İbrahim mirzənin dili ilə məlumat verilir. Əsərdə Osmanlı ordusu ilə döyüşlər, sonra bağlanan sülh haqqında danışılır. Sultan Süleymanın oğlunun atasına bağışlanmaq üçün yazdığını məktub və onun cavabı yada salınır.

Romanada şah Təhmasibin son gecəsi də yaddaşqalan təsvirlərə qələmə alınmışdır.

13 may 1576-cı ildə axşam şahın vəziyyəti ağırlaşır. Onun xəyalında keçmiş günlərin uzun illik xatirələri canlanır. 100 minlik qızılbaş ordusu hər yerdə onu bir ağızdan coşğun avazla "Heydər! Səfərdi bizim pirimiz, qırxımıza taydi bizim birimiz" sədaları səslənir. "Bu inam, bu eti-

qad, bu eşq onu qələbədən qələbəyə aparırdı".

Şahın oğlanları arasında hakimiyyət uğrunda mübarizə süjetdə mühüm yer tutur. Şah hakimiyyətin acgöz bir ejdahə olduğunu, ayrı-ayrı arvadlarından doğulmuş uşaqlarının bir-birinə qənim kəsildiyini aydın görür və bundan ciddi narahatlılıq keçirirdi.

Doqquz qardaş, səkkiz bacı, üstəlik gəlin, yeznə, qayın, əmi, dayı, xala, bibi və onların uşaqlarının hakimiyyət üçün necə bir təhlükə təşkil etdiyi göz qabağında idi. O, hər ehtimala qarşı olacaq təhlükəni aradan qaldırmaq üçün müəyyən tədbirlər görə də, təhlükə tam sovuşmamışdı. Sarayda atasının yanında qalan Heydər də yaşa dolduqca gələcəkdə şah olmaq həvəsi ilə yaşıyırı.

Şah Təhmasib dünyasını dəyişən gecə onun gərcü arvadından olan oğlu Heydər mirzə atasının yanında qaldığından bu anlarda özünü taxta sahib olmağa dəha yaxın hesab edir. Anası da oğlunun özünü şah elan etməsinə çalışır. Heydər mirzə hətta atasının tapşırığı ilə şah adından onun vəsiyyətini yazar.

Heydər mirzə şah ölen an onun barmağından möhür üzüyünü çıxarıb öz barmağına taxır və "vəsiyyəti" möhürləyir, qılıncını belinə bağlayır. Saray ehli bir anda vəziyyəti bilib narahatlılıq keçirir.

Sahin meyiti ise ortaçıda qalib. Saray əyanları hərə bir tərfədə gizlənib vəziyyətin sonunu gözləyir. Həkim Əbu Nəsiri meyit olan otaqdakı buxarının içərisində tapıb öldürür. Bu qarşıqlıqda Heydər mirzə de oldürülr.

Şəhər şahın da, Heydər mirzənin də meyitlərini yuyub dəfn edirler.

Axund isə dəfndən sonra səltənət və padşahlıq xütbəsini İsmayıllı mirzənin adına oxuyur. İsmayıllı mirzə Qəhqəhə qalasından çıxaraq Qəzvinə doğru hərəkət edir.

Romanın ən ziddiyətli surəti – İsmayıllı mirzədir. Müəllif onu bir şəxs olaraq hərəkətli təsvir etmişdir. Döyüslərdə qəhrəmanlığı ilə seçilən İsmayıllı bir ığid sərkərdə kimi böyük nüfuz qazanmışdı.

Osmanlılar məharibədə İsmayıllı mirzə Qarsı üç gün mühasirədə saxlayıb. Osman Çələbinin qoşununa qalib gəlməmişdi. Düşmənləri ona misilsiz sücaətini "Dəli İsmayıllı" adı verməklə etiraf edirdiler.

Romanada Pərixan bəyimin İsmayıllı mirzəyə xüsusi rəğbeti, vurğunluğu var. Pərixan bəyim onu hər cəhdən bütün şahzadələrdən üstün tuturdu. Hətta doğma qardaşından da çox sevir. Çünkü İsmayıllı mirzə onun nəzərində misilsiz bir qəhrəmandır. Onun belə düşünməye

əsası ve haqqı da vardır. İsmayıllı mirzə hələ on dörd yaşından əlində qılınc hərb meydanına atılmışdı. Hələ onda Pərixan bəyim anasının bətnində idi. O, bu dünəyaya bir il sonra (1548) gələcəkdi. Sonralar bileyənki ki, atası şah Təhmasib ona xəyanət etmiş qardaşı Əlqəs mirzənin yerinə on dörd yaşılı İsmayıllı mirzəyi Şirvan hakimi təyin etmişdi... Lakin İsmayıllı mirzənin ərköyün böyüməsi, itətsizliyi atasını həmişə narahat edirdi.

Şahın oğluna qəzəbinin əsl səbəbi isə onun Osmanlılarla bağlanmış 1555-ci il tarixli sazişin ağır şərtlərini qəbul etməməsi idi. İsmayıllı çılğın təbiəti, ərköyünlüyü bu şübhələri daha da artırır. Bu itətsizliyinə və ondan şübhələndiyinə görə atası onu Qəhqəhə qalasında dustaq edir.

Hər bir insan üçün dustaq həyatı olunduqca kədərli hadisədir. Xüsusən qəszadə üçün bu əsl dehşətdir. İsmayıllı mirzə hətta yeni doğulacaq qızının üzünü görməmişdi. Ona görə də müəllif bu illərdə İsmayıllı həyatını, arzularını, düşüncələrini ətraflı təsvir etməli lazımdır.

İsmayıllı mirzəni daha çox düşündürən, narahat edən bu Qalada ağır, üzücü, sonu görünməyən dustaq həyatı yaşamalı olmuşdu.

"...O, hərədən zindan qoyununa siğınan qaranquşların taleyi düşünür, fikirləşir ki, zindanda dünyaya gələn elə zindanı özüne Vətən sayar. Amma heç vaxt zindandan Vətən olmaz. Ancad elə ki, qaranquşlar bala çıxarırlar, haradan olsa yem gətirib balalarını yedizdirib böyüdürlər, sonra qanadları üstə alıb onlara uçmaq öyrədərlər. İsmayıllı mirzənin rəngirəhu açılırdı. Çünkü qaranquşlar gəldikləri kimi də ucub gedirdilər. İsmayıllı dəstə ilə ucub gedən quşların arxasında sonsuz kədərlər baxardı". Çünkü quşların qalaya gəlməyə də, qaladan geri qayıtmaga da imkanları vardi. İnsan isə bu imkandan məhrumdur.

Müəllifin bu təsviri İsmayıllı daxili çirpıntılarını, dəruni hissələrini aydın göstərir və onun intiqam hissili yaşamasını şətləndirən başlıca səbəblərdən biri kimi diqqəti cəlb edir.

İsmayıllı mirzənin siyasetində bir müsbət cəhət diqqəti cəlb edirdi. Şah siyliklə sünñiliyi yaxınlaşdırmaq istəyirdi. Türk xalqlarının qarşılıqlı düşmənciliyində bu fakt həmişə mənfi rol oynamışdı.

Müəllif roman üzərində işləkən o dövrə aid mövcud tarixi mənbələrdən, xüsüsən İsgəndər bəy Münşinin "Tarix-i aləmarə-yi Abbasi" əsərindən geniş istifadə etmişdir. Ona görə də romanda tarixi faktların sənətkar təxəyyülü ilə canlandırılmasında tarixi həqiqətə sədaqətini yaşıyanın uğuru kimi qiymətləndirmək olar.

Müəllif romanını epiloqla bitirir və qəhrəmanlarının sonrakı tələyində oxucularını agah edir. Düşünürəm ki, eser tarixi həqiqətlərə söykənən, psixoloji və həm də hər zaman müasir səslənəcək ibarəli bir romandır. Əsərdən çıxarılan nəticəcə çoxqatlı, çoxçalarlıdır. Onlardan biri də budur ki, Allah qarşısında günahı olan hər bir bəndə gec-tez öz günahına görə cəzasını alacaqdır. Romani oxuyub başa çatandan sonra düşünürən ki, nə üçün əsərlər keçib, dəyərlər dəyişsə də insan xisləti dəyişməz qalır.

**Yavuz Axundlu,
professor,
22 iyul 2012**

Nüfuzlu söz sahibi

(Rüstəm Kamalın 50 yaşına)

Rüstəm Kamalın ədəbi-fəlsəfi mühakimələri təzə olduğu qədər də bənzərsizdi. Deyəcəyi fikri milli kontekstdə ümmülləşdirmək bacarığı güclüdür. Obrazlı düşünüyündə təşbəhləri və məcazları yadda qalır, təhlil etdiyi mövzu barədə aydın və tamamilə yeni fikir söyləyir.

Paleontoloqlar daşı, torpağı rəngindən tanıdları kimi, R.Kamal da sözün alt qatını (sətiraltı fikri də demək olar) üst qatından oxuyur və onun çalarlarını müyyəyen edir. Bizim yaxşı tanıdığımız bir müəllifi bəzən o yenidən keşf etmək iddiasında olur və bu, onda çox gözəl alındır.

Rüstəm Kamala inanmamaq mümkün deyil, çünki o təkcə elmi məntiqə yox, həm də vəhylə danışır. Onu belə məqamlarda görmüşəm və sevinmişəm.

Haqqında danışlığı şeirdən qabaq özünü keşf edir. Geniş miqyaslı düşünür və düşündürür. Sözün sehrinə doğru çəkir. Sözdə də xalılarımızdakı rəngləri, boyaları axtarır. Söz gərək yazılmamasın deyir, toxunsun. Sözu müəllif yox, qoy müəllifi söz təqdim etsin. Şairdə heykəltəraşı görür. Söz yonulmalıdır ki, heykəlləşsin, söz-vətən olsun. Ədəbiyyat millətin xidməti pasportu rolunu oynayır. Yaziçı yoxdur, əsər var; əsər yoxdursa, yazıçı da yoxdur.

Rüstəm Kamal ədəbiyyatdan danışanda boyundan çox uca görünür.

O, diqqət ayırdığı yazıçının, şairin, alimin əsərindən danışarkən həm mətnlərəsəsi fikirləri oxuyur, həm də müəllifi onun özüne və müasirlərinə tanıdır. Sonra da yaşadığını mühit haqqında poetik və global mühakimələr yürüdür. Bu, onun yaradıcılıq əslubu, yazı manerasıdır.

Kamal Abdulla, Nizami Cəfərov haqqında nəşr etdiyi kitabları dediyimə misal ola bilər. Xalq şairi Zəlimxan Yaqubun yaradıcılığı da onun təhlilində oxucuya çox xoş təsir bağışlayır.

İşar-istəməz Asif Əfəndiyevi (sonralar "Asif Ata" yazdırıldı) xatırladım. Həm də təessüfle xatırladım ki, belə bir kulturoloji dünyagörüşə malik tənqidçi, ədəbiyyatşunası alim unudulubdu.

Rüstəm Kamalın yubiley gecəsində akademik Teymur Bünyadov Asif Atanın adını çəkdi və Nizami Cəfərovla mənə üzünü tutdu ki, yadınızdadır mı? Əlbəttə, yadımızdan çıxmamışdı.

Mən vaxtile "Ədəbiyyat və incəsənət" qəzetiñin baş redaktoru olduğum vaxtlarda, tənqid və ədəbiyyatşunaslıq şöbəsinin müdürü işləyən Nizami Cəfərovun ondan aldığı gözəl bir müsahibəni çap etmişdim. Zəng vurub minnetdarlıq edirdi. Əslində bu müsahibə üçün mən ona minnətdar idim.

Asif Əfəndiyevlə Rüstəm Kamalın əslub yaxınlığını aydın görmək olur. Bundan başqa, bir tənqidçi kimi sevdiyi və haqqında yazdığı kitabda yüksək qiymətləndirdiyi Nizami Cəfərov onun ruhi qidasıdır.

Bütün bunlar göstərir ki, Rüstəm Kamal ədəbi tənqidə böyük nəfəslə gəlib; o dünən yə mədəniyyəti qaynaqlarını ədəbiyyatını və fəlsəfəsini gözəl bilməklə milli zəmində inkişaf edir. Azərbaycan ədəbi-tənqidçi fikrinin Böyük nümayəndəsi kimi tanınır və sevilir. O, artıq geniş miqyaslı fəlsəfi ümumiyyətlərlə "Rüstəm Kamal ədəbi mühiti" formalasdırıñ nüfuzlu söz sahibidir. Biz dostları da onun yüksək istedadını və insani keyfiyyətlərini görüb sevinirik.

Nəriman HƏSƏNZADƏ
Xalq şairi
Bakı 08.07.2012

Təhlənin söz mühitindən damlalar

Bu günlərdə "Qanun" nəşriyyatında çapdan çıxmış "Təhlədənəm özüm, dağlar..." Təhlə çökəyi ədəbi antologiyasının tərtibçisi Nəriman Əbdülərəhmanlı, redaktorları Rafig Hümmət və Kaman dar Mamocoğludur.

Tarix üzrə fəlsəfə doktoru Əsəd Əliyev (Təhləli) "Təhlənin tarixinə, etnoqrafiyasına qısa bir baxış" adlı yazısında Təhlə adlı bu məkanla oxucunu tanış etməyə çalışıb. Alim təhləlilərin özünəməxsus adət və ənənələri, dünyagörüşü, yaşam tərzi barədə maraqlı məlumatlar verib.

Təhləlilərin xüsusiətlərənək, saza olan münasibətini müəllif belə ifadə edib: "Təhlə toylarının yarasığı aşıqlar id. Aşıq olan məclisdə kimsənin cinciri çıxmazdı. Saz havalarını ana layası qədər müqəddəs sayan təhləlilər aşiq sənətinin bütün sirlərinə bələd idilər.

Ona görə də hələm-hələm aşıqlar təhləlilərin toy-nişan məclisine ayaq basmağa cürət etməzdilər".

Ə.Əliyev bir vətəndaş yanğısı, sevgi dolu şair qəlbə ilə qələmə aldığı zengin məlumat-

larla dolu olan bu yazıının həm də yaxın gələcəkdə ərsəyə gətirəcəyi bir kitaba başlangıç olduğunu söyləyir.

"Təhlə: Yurdumu-zun sözü, sözümüzün yurdu" adlı yazısının müəllifi Rüstəm Kamal isə Təhlə söz adamlarının, xüsusişə şairlerinin etno-poetik portretini çizmişdir: "Təhləlilər qoşmanı son dərəcə qənaətlə deyir; qoşma, gəraylı nəfəsi ən yaxşı halda üç bəndə çatır; qətiyyən qafiyə israfına yol vermir; Təhlə şairi qafiyə, sinonim dalınca qacırı, içindəki mətbəbin izharına önmə verir; Xəstə Qasımın, Dədə Ələsgərin qoyub getdiyi dəyərlər onun üçün yenə də qüvvəsindədir..." Müəllifin qənaəti belədir: "Təhlə-sözün səsənən üstün olduğu yerdir".

R.Kamal belə bir nəticəyə gəlir ki, heç bir təsir – nə yad etnosla, dillə və dinlə gündəlik yaxın təması, nə də iri sənaye mərkəzləri, böyük şəhərlər (Tiflis, Rustavi) arasında olması təhləlilərin poetik təxəyyülünün siqlətini poza, əski lügətini unutdura bilməyib. "Təhlə şairinin

inancı tərəkəmə sözü-nün məntiqinə tabe olmaq zorundadır. Tərəkəmə ruhu şairlərin dağlara şeir yazmaq ənənəsini şərtləndirir".

Təhləlilər üçün sözü düzgünlüyü, haqqı-həqiqəti ifadə edən şair Novruz ustadı hesab olunur. Elə buna görə şair dünyadan köçəndə onun ölümü də ümumxalq matəminə əvvəlib. Bəlkə elə bir Təhlə şairi tapılmaz ki, onlar üçün xüsusi bir obrazda əvvəlib. Şair Novruzu şeirlərini şair Allahverdi Təhləli toplayaraq "Dağlar, əylə, yər gərənsün" adlı kitab da nəşr etdirib.

Antologiyada klassik el şairləri ilə birgə müasir ədəbiyyatımızın tanınmış nümayəndələrinin əsərləri də öz əksini təpib. Qeyd edək ki, kitaba daxil olan yazıların əksəriyyətini şeirlər təşkil etsə də nasırın əsərlərinə yer ayırlıb.

"Təhlədənəm özüm, dağlar..." adlı ədəbi antologiyadan ədəbiyyatşunaslar, folklorşunaslar, həm də bütün oxucular bəhrələnə bilərlər.

Mina RƏŞİD

Xəbərsız ötməyan zamanın şehri

(Əvvəli 9-cu səh.)

Sona xanımın publisistik qeydlərinin çox az qismi kitaba daxil edilib. Cəmi 9 yazısı ilə təkrarən tanış olmaq imkanı mövcuddur. Onları ümumiləşdirən cəhət hər birindəki vətəndaş mövqeyinin mütləq surətdə Azərbaycançılıq ideyası ilə uzlaşmasıdır. Həssas oxucu heç həmin terminlə rastlaşmadan da müəllif mətbəbinin nədən ibarət olduğunu dərk edir. Yoxsulluqdan şöhrətin əlçatmadır zirvəsinədək yüksələn Əzim Əzimzadənin, misilsiz sənətkar Bəhrəz Kəngərlinin portretlərini sözə yaradarkən bu ştrixləri qabarıl nəzərə çarpdır. Şəhid şairimiz Mikayıl Müşfiq ruhuna hörmətin bundan qaynaqlandığını hiss etdirir. "İki sevda arasında aşiq və ya Azərbaycan Heyranı" İrfan Ülkü barədə yazar-kən də ənənəsine sadıq qalır.

Mən vətənpərvərlikle Azərbaycançılığın sərhədlərində fərqli görmürəm. Birinci digərindən ayrı təsəvvürə getirmək yanlışlıdır. Baxın, Azərbaycanın uğurları dönyanın müxtəlif ölkələrinə səpələnmiş soydaşlarımızda necə fəxarət doğurur. Qarabağ probleminə onların dəstəyi izdihamlı aksiyalarla müşahidə olunur. Milli Qəhrəmanımız Mübariz İbrahimovun ölməz iğdiriyinə doğan doğma reaksiyaları xatırlayaq. "Kaspı" qə-

zeti də bu təlatüm fonunda bir müsabiqə keçirdi, nəticədə "Mübariz yol" kitabı yarandı. Sona xanımın həmin kitaba önsözündən sətirlər: "Vətənin "daşları" – insanları ərazi və torpaq bütövlüyü uğrunda sinəsini sıpərə, qeyrətini silaha çevirə bildiyi yerde sözün əsl mənasında vətəndaş olmayı bacarırlar. Yaxın və uzaq keçmişimizin qəhrəmanlıq tarixinde belə BÖYÜK VƏTƏNDƏŞLARIMIZ saysız-hesabsızdır".

Müəllif publisistin müstəqilliyimizin 20-ci ilində mediamızın inkişafına baxışlarına da belə doğma hissələr hakimdir. Zaman-zaman parçalanmış torpaqlarının yalnız Cənubi Qafqaza düşən qismində 1918-ci ildə cümhuriyyət yarada bildiyini, bu sevincin ömrünün cəmi 23 ay çəkdiyini deyərək Azərbaycançılıq məfkurəsinin 70 illik sovet imperiyası dövründə də şüurlardan silinmədiyi, milli tələbat səviyyəsine qalxdığını yazır. Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyə başlaması ilə sıradan çıxmada olan tarixi, mənəvi dəyərlərimizin yenidən dirçəldilməsi, ədəbiyyatımızda Cənub mövzusunun qabardılması və digər kompleks işlərin həyata keçirilməsi barədə fikirlər ona görə materialda ifadəsini təpki ki, mediامız hər zaman Azərbaycançılıq ideyasını müşahidəçi kimi seyr

etməyi özünə siğışdırmayıb. Bu baxımdan da "Publisistik etüdlər"lə tanışlıqdan sonra oxucunun beşinci fəslin müttaliəsinə hazırlanmasına ehtiyac qalmır. Tələbat onun mövzunu necə inkişaf etdirə biləcəyinə maraqlanır.

Kitabda təqdim olunan əsər 9 bölmədən ibarətdir. Fundamental məsələyə məsuliyyətli alim, tədqiqatçı, vətəndaş baxışları oxucu tələbkarlığına adekvat cavabdır. Bu baxımdan silsilə yazıları mövzusu olan bir əsər barədə ətraflı yazımızı sonraya saxlayıb qısa qeydlərə kifayətlənmək istəyirik.

Sona xanım oxucunun Azərbaycançılıq ideologiyasının köklərinə varması üçün onu tarixin dərin qatlarına səyahətə dəvət edir. Ulu Zərdüşt, "Avesta"ni, "Kitabi-Dədə-Qorqud"u, "Koroglu" das-tanını, Şah İsmayıllı Xətaini, Təbrizin "Şairlər məqbərəsi"ndə uyuyan poeziya nəhənglərini xatırladır. Əsərin "Azərbaycan maarifçiləri və azərbaycançılıq" bölməsinin girişində yazır: "Azərbaycançılıq ideologiyasının ardıcıl və məq-sədyönü formalaşması prosesi elmi ədəbiyyatda XIX əsrde təşəkkül və inkişaf tapan maarifçilik hərəkatına aid edilir".

Milli oyanışa xidmətin ziyanlı məfkurəsinə təsirində Azərbaycanın ikiyə bö-

lənməsi faktoru daim katalizator rolunu oynayır. A.Bakıxanovun "Gülüstanlı-İrəm"ini azərbaycanşunaslığın ilk elmi qaynaqlarından biri kimi dəyərləndirən alim tarixi ardıcılıqla M.F.Axundovun, C.Məmmədquluzadənin, M.Ə.Sabirin, M.Ə.Rəsulzadənin və digər görkəmli şəxsiyyətlərin mənsub olduqları cərəyanların bu istiqamətdəki xidmətlərinə işiq salır.

Təqdirəlayiq haldır ki, müəllif bir çox yazarlardan fərqli olaraq "Azərbaycançılıq ideyası Azərbaycan Sovet Sosialist Respublikası dövründə" bölməsi ilə on illərin qadağalarının aradan götürə bilədiyi ideologiyanın daşıyıcıları barədə də müfəssəl məlumatlar verir. Bu gün isə dünya azərbaycanlılarının müstəqil Azərbaycan Respublikasını özlərinin qibləsi, istinadgahı saymalarında ulu öndər Heydər Əliyevin dəhəsinin, onun ideyalarının layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin misilsiz xidmətlərinin yeri və roluna konkret misalların, sənədlərin, faktların dili ilə məntiqi aydınlıq gətirir.

Sona xanım yekunda "qeyd olunan araşdırmaclar hələlik azərbaycançılığın bütöv, tam ictimai-siyasi təlim, vahid baxış və görüşlər sistemi kimi elmi-akademik həllini tapması üçün kifayət deyilir" deyir. Biz də müəlliflə razıyalıq.

Gedən yerim olaydı...

Vaqif YUSİFLİ

O, çox maraqlı insan id. Ölümündən beş ildən artıq keçir. Tez-tez onu xatırlayıram. Heç cür mümkün deyil onu beynin və ürəyin yaddaş səhifəsində qoparıb atmaq. Doğrusunu deyim ki, həm aramızdakı yaş fərqi, həm də xasiyyetimizə görə biz dost ola bilməzdik. Dostluq daimi, bəlkə gündəlik münasibətlər tələb edir. Və onun hər gün görüşdüyü, ünsiyyət bağılığı həmkarları vardi ki, hər gün olmasa da, onlar bir yerde, bir otaqda cəmləşir, ədəbi səhbətlər aparır və sonra..bu səhbətlər yeyib-içməkə davam edirdi. Bəli, biz dost deyildik, önce deyim kimi, o, yaşıca məndən 22 il böyük idi (atamdan da bir yaşı böyük idi), amma o, mənim sevimli şairlərimdən biri idi. Yaradıcılığı barədə bir neçə məqalə yazmışdım və çox xoşuna gəlmışdı bu yazılar. Ona görə də anadan olmasının səksən illiyi münasibətli (2006. avqust) İctimai Televiziyanın həyətində, açıq havada təşkil olunan verilişdə aparıcı Yusif Günaydından xahiş etmişdi ki, birinci söz Vaqif Yusifliyə verilsin. Ölümündən sonra hər il avqustun 12-də həmin veriliş təkrar olunur.

Səhbət Xalq şairi Qabiləndən gedir. Onun yaradıcılığından, özünəməsus, son dərəcə bənzərsiz bir şair olmağından danışmaq istəmirməm. Bu barədə sağılığında çox yazıları. Onun poeziyasında elə nümunələr var ki, heç bir mübaliğəyə yol vermədən deye bilərəm ki, bu əsərlər əsrlər üçün yazılıb. "Qoy danışın təbiət", "Sehv düşəndə yerimiz", "Astara yolları", "Suqovuşanda", "Uzaq səfərlər kapitani", "Məhəbbət deyil", "Tramvay parka gedir", "Yağlı havalarda, küləkli havalarda", "Dəniz yandırı məni", "Gedən yerim olaydı", "Mərsiye", "Ümid sənədir ancaq", "Nəsimi bazارında"... Və əlbəttə, bu bənzərsiz şair nümunələri ilə yanaşı, "Nəsimi" poemasının ayrı-ayrı səhifələri. Deyim ki, bu şeirlərin bir qismi ədəbiyyat tarixinin ayrı-ayrı səhifələrinin parlaq çizgiləridir. Məsələn, Vaqif Səmədoğlu yazar ki, bizim nəslin bir çox şairi Qabilin "Tramvay parka gedir" şeirləndən çıxıb.

Altıñ ildən artıq yaradıcılıq yolu keçən bir şair üçün bəlkə də bu say çox azdır, ancaq səhbət böyük poeziyadan gedir və böyük poeziyanın yaddaşına hətta bir-iki ölməz şair nümunəsi ilə həkk olunmaq xoşbəxtlikdir. XX əsrin çox istedadlı bir şairi-Səməd Mənsuru bircə şeiriyle ("Rəngidir") xatırlayıraq. Halbuki, onun satirik və lirik şeirləri də

"Xəstəxana təəssüratları" silsiləsindən

az deyil.

Şairlik çox sırlı bir aləmdir. Biz tənqidçilər əksər hallarda şairin istenilən bir şeirindən çox asanlıqla danışırıq. O şeiri təhlil edirik, şairin göstərdiyi poetik hünəri və ustalığı nəzərə çarpdırırıq. Ancaq etiraf edək ki, necə nəzəri bir təfkkür, poeziya sənətinə bələd olan bir mütxəssis kimi "silahlansaq" da, o gözəl şeirin yaranması möcüzəsinə baş vura bilmirik.

Budur, "Gedən yerim olaydı" şeiri. Hər cür ictimai pafosdan uzaq, sırf subyektiv, intim duyğuların ifadəsi. Ancaq bu subyektiv, şəxsi, intim duyğuların təcəssümü olan şeir hamımızın etirafına çevrilir.

Harasa gedən yerim olaydı.

**Çətin bir ünvan axtaraydım,
Gelişimə inanmayaq,
Gelişimi gözləməyəq
insan axtaraydım.**

**Raketdən sürətli nə var dünyada;
Təki...**

**Gedən yerim olaydı.
..Axşam düşəndə**

**Çataydım
Sildirilmiş dağlara sığınmış bir kəndə.**

İt zəncir gəmirəndə

Adam çıxayıdı səsa.

Bir cüt pərişan gözlə

Göz-gözə,

Bir xoş mehriban üzlə

Üz-üze

Dayanaydım.

Hər bir insanın qəlbində belə həzin, çox kövrək duyğular yarana bilər. Qabil də insan tənhalığının poetik şeiriyyətini yaradıb. Mən bunu bu il, iyun-iyul aylarında iki müxtəlif xəstəxanada, təngə geldiyim, havasına öyrəşməyib fiziki gücümüz tükəndiyi palatalarda açıq hiss elədim. O zaman "Gedən yerim olaydı" şeirinin yadımda qalan misralarını öz-özümə piçildiyirdim və birdən-birə içimdəki sağalmamaq qorxusundan yaranan o ümidsizlik qəlpələri parça-parça olurdu. Bax, poeziyanın gücü bunda imiş!...

Qabil və onun poeziyası ilə mənim çox sevdiyim Əli Kərim və poeziyası arasında demək olar ki, heç bir əslubi və semantik bağlılıq görmürəm. Bunlar tamam ayrı-ayrı şairlərdir. Deyim ki, altmışinci illərin əvvəllərində Qabil də M.Rahim, N.Xəzri, O.Sarivəlli ilə bir "cəbhədə" yeni, modern şairlərə qarşı mübarizə aparırdı. Amma çox keçmədi ki, altmışinci illərin o cavan novator şairləri özlərini təsdiq etdilər və necə deyerler, döyüslər bitdi. Xatırlayıram ki, heç cür yenilikləri bəyənməyən, onları klassik ədəbiyyatımızın ənənələrinə qarşı mübarizədə suçlayan Məmməd Rahim İsa İsləməzadənin "Gülələr demədi" şeirinə ayrıca bir məqalə həsr etmiş, tərifləmişdi.

Mətləbdən uzaq düşmək istəməm. Qabil və Əli Kərim həm fərdi əslub, həm də poetik düşüncə etibarla fərqli şairlər olublar. Ə.Kərim zənnimə. Heç vaxt "Qoy danışın təbiət" və "Sehv düşəndə yerimiz" tipli qabilənə şeirlər yazmadı. Qabil də "iki sevgi", "Atamın xatıresinə", "Babəkin qolları" poetik düşüncəsinə məhrəm şair olmamışdır. Hətta Ə.Kərimin Nəsimiye həsr etdiyi "Şəhidliyin zirvesi" və Qabilin "Nəsimi" poeması da eyni mövzu ya həsr edilsə də, tamam fərqli nümunələrdir. Lakin Qabilin şeirlərini oxuya yanda elə məqamlarla üzləşdim ki, is-

tər-istəməz Əli Kərimin poetik məna dolu misraları arasında canbirlik, qanbirlik hiss etdim. Qabilin "Tramvay parka gedir" və onlarla bu tipli yarı istehsalat, yarı qəlb dialektikasını əks etdirən şeirləri ilə Əli Kərimin o zaman neftçilərə həsr etdiyi şeirlər yan-yanaya düzülsə, qətiyyən aralarında ciddi bir fərq nəzərə çarpmaz. Mənəcə, Qabilin "Küləkli havalarda, yağlı havalarda", "Suqovuşanda" şeirləri, "Sənsiz dənizə çıxdım, Dəniz yandırı məni" misraları ilə Ə.Kərimin bir çox sevgi şeirləri bir sevgi tendirində bişiblər. Bir dəfə, televiziya verilişlərinin birində Əli Kərim yaradıcılığından söz açan Qabil dedi ki, Əli Kərim doğrudan böyük şairdir və heç kim buna şəkk eləməsin.

Qabil müellimin bir ayağı klassik poeziya ərazisində, bir ayağı isə bu çağların şeir məkanındaydı. Çox az şair tapılar ki, klassik poeziya ənənələrini yaradıcı şəkildə Qabil kimi davam etdirə bilsin. Söhbət ondan getmir ki, sən əruzu bilirsən, klassik şeir formalarına yaxşı bələdən. Yox! Əsas odur ki, XXI əsrin polifonik şeir əslubları arasında klassik şeir əslubunu yeni, müasir poetik təfəkkür modelinə siğışdırıbilsən. Bu mənada Qabilin 20 Yanvar şəhidlərinin xatıresinə həsr etdiyi "Mərsiye" şeiri klassik şeir formasının ehyası kimi qiymətləndirilməlidir.

**Tutulub vahimədən nitq bu gün,
dil bu səhər,
Bəzəyib Abşeronu qanlı qərenfil
bu səhər,
Bakı fəryad eləyir,**

gözdən axır sel bu səhər.

**Gəmilər nalə çəkir,
ərşə çıxır zil bu səhər.
Gecəni atəş ilə qırımızı dan eylədilər,
Xalqımı-millətimi güllə-baran eylədilə!**

Vaxtilə Abbas Səhhət yazdı ki, Mirzə Ələkbər Sabirin şeirləri ərəb məşrutə hərəkatına bir ordudan ziyadə xidmət etmişdir. Doxsanıçı illərdə də poeziyamız bu missiyani yenidən üzərinə götürdü.Qabilin həmin illərdə qələmə aldığı "Çalsın Azərbaycan haray zəngini", "Qeyrət, a vətəndaşlar", "Çalma, qaboy", "Bu gün idman vaxtı deyil", "Xəcalət", "Qərenfillərdən uzaq", "Çadırlar", "Çadırlara alışmayı", "Yanıq Kərəmi", "Nəsimi bazarında", "Rəqs", "Haray, tələsir, gəlin!" və nəhayət, "Ümid sənədir ancaq..." şeirləri vətəndaşlıq cəsaretindən doğan poetik nümunələrdir. Həmin şeirləri Qabil xaos və hərcmərlik dövrünün yaratdığı ictimai-siyasi, mənəvi-psixoloji abhavaya keskin etiraz kimi qələmə almışdır. "Çadırlara alışmayı!"- bu, o deməkdir ki, ruhunuz sönməsin, xarici ölkələrin pay-puşuna göz dikməyək, əlinizə silah götürüb torpaqları azad edək. "Yanıq Kərəmi"yə oynamaq olmaz, bu gün hər kəs işğal olunmuş Vətən torpaqları barədə düşünməlidir. Qabilin bu şeirləri fransız yazarı Apollinerin belə bir fikrini xatırladır: "Yaddan çıxarmayaq ki, hər hansı bir millətdən ötrü ruhən işğal olunmaqdən silah gücünə işğal olunmaqdən daha təhlükəli ola bilər".

Dəyirmi masalarda
İzi var dirsəklərin.
Ağla sığan səhəbəti,
Sözü var dəstəklərin,
Yardım bağlamasında

Özü var dəstəklərin.
Lap ləl-cəvahir olsun
Hər yardımın dəyəri.
Ümid sənədir ancaq
Azərbaycan əsgəri!

Ali qonaqlar gəlir
Dünyanın hər yerindən.
Ürək yanır, göz dolur
Şəhid qəbirlərindən.
Düşünüb daşınram
Özlüyümdə dərindən.
İntiqam ala bilməz
Qana qan ola bilməz
Məzarları bəzəyən
Ehtiram çiçəkləri...
Ümid sənədir ancaq
Azərbaycan əsgəri!

+++

Bu məqamda mən Qabilin dillər əzberi olan "Qoy danışın təbiət" şeirinə üz tuturam. Əger Azərbaycan təbiətinin gözəlliklərini əks etdirən şeirlərdən ibarət bir poetik toplu tərtib edilsə, Qabilin bir neçə şeiri və heç şübhəsiz, "Qoy danışın təbiət" şeiri orada özünə yer tapacaq. Bu şeiri xarakterizə edən bir cəhət diqqəti xüsusiələ cəlb edir- sünii və qeyri təbii görünə bilən heç nə yoxdur- "patetika istisi, ritorika soyuğu" (Yaşar Qarayev) bu şeire yaddır.

**Başımın üstündə çətirli meşə,
Yuyunmuş, daranmış, ətirli meşə.
O yazda yaşıldı, payızda əlvən.
Bir ağaç kehraba, bir ağaç mərcan.
Bir yarpaq günəşin şöləsində zər,
Bir yarpaq buludun özünü silər.
Dinim, ya dinməyim, dinləyim əlbət
Qoy danışın təbiət!**

**Budaqdan ayrılan hər səri yarpaq
Elə bil uşaqdır, yetim bir uşaq
Üşüyür, büzüşür saplaşında nəm,
Vüsalla, hicranla doludur ələm.
Xoşdur o ilk bahar, bu son bahar da.
Ürək məna gəzir bu duyulgarda
Hansi məxlüqda var belə şeiriyyət?
Qoy danışın təbiət!**

Professor Tofiq Hacıyev "Qabilin qabilliyyi" adlı məqaləsində yazır: "Qabil deməli olduğu sözü heç vaxt saxlama'yıb. Həmişə düşünüb: Tanrı bu şairlik istedadını ona verib ki, xalqına gərek olan sözü desin". Bu mənada Qabilin sözün əsl mənasında xalqa bağlı olan bir şair hesab edirik.O.heç vaxt xalq haqqında mücərrəd danışmayıb, onun sevincinə şerik olub, dərdindən-sərindən yazıb.

Bu isti yay gündən böyük şairimiz Qabilin xatırladığım yazını başa çatdıranda birdən-birə onun 61 il önce qələmə aldığı bir şeiri xatırladım: "Küləkli havalarda, yağlı havalarda". Dəhşətli istinin əlindən necə can qurtarmaq olar, qoy payız gəlsin, qoy küləklər əssin, yağışlar yağışın, sanki Qabilin şeiri məni o küləkli, o yağışlı payız havasına çəkib apardı.

**Külək əsir...üşüyür yenə daş -divar,
Səkilərindən üzünə düşür damcılar.
Küçələrdən tələsik keçib gedirlər,
Səni xatırlayıram, qəlbimdə kədər-
Biz də belə gedərdik.
Küləkli havalarda, yağlı havalarda.**

**Külək əsir közərir odum, yanıram,
Yağış yağır, gözümdən yağır sanıram,
Səni, səni xartar, səni gəzirəm.
Başqa vaxtı hicrine bir cür düzürəm,
Ancaq döze bilmirəm
Küləkli havalarda, yağlı havalarda.**

Qabilin sənət şedevri

1969-cu ildə ədəbiyyatımızda çox böyük səs salan "Səhv düşəndə yerimiz" adlı bir şeir çap olundu. Bir aləm açıldı, cəmi 6 bənddən ibarət olan bu şeirin müəllifi həle o zamanlar çox da məşhur olmayan Qabil İmamverdiyev idi.

Mükalimə mövzusu olan "Səhv düşəndə yerimiz" çox keçmir ki, hər evə, hər məclisə, müəssisə və tədris ocaqlarına ayaq açır. Xalq tərəfindən reğbetlə qarışılan bu balaca poeziya şedevri böyük bir tapıntı kimi az qala hər gün el arasında, ciddi toplantı və müşavirələrdə, satirik yazınlarda, radio və televizionlarda da, "Kirpi" jurnalında və digər mətbuat səhifələrində bir zərb-məsəl, qanadlı ifade kimi işlənməyə başladı.

Qabil yaradıcılığında, ümumən ədəbiyyatımızda nadir hadisə olan "Səhv düşəndə yerimiz" həcmə kicik olsa da, məzmunca, mənaca, ictimai siqlieti etibarı ilə böyük mətləblərdən xəbər verir.

Xalq şairi Cabir Novruz "Səhv düşəndə yerimiz" şeirini çox sevdiyini bildirərək xeyli sonralar yazdı:

"O, 1969-cu ildə-tamam ayrı bir dövrə yazılsa belə, elə bil ki, səksəninci illərin sonu-doxsanıncı illərin əvvəllərində məmləketimizde bir-birinin ardınca kövlən edən hadisələr milli fəlakətimizdən qabaqcadan xəbər veren həyəcan təbili, hay-haray idi. Səhv düşəndə yerimiz... Yerimiz səhv düşəndə... Bu oldu bizim son vaxtlar başımıza gələn fəlakətlərin mənbəyi, əsas səbəbi. İqtidarım və ixtiyarım olsa idi, bu şeiri bənd-bənd, misra-misra iri hərflərə çap etdirib, yerində olmayan böyük-lü-kiçikli bütün vəzifə sahiblərinin başı üstündə bir xəbərdarlıq kimi asardım:

Duman dağı dolanar,
Qiyamət olar.
Duman yola sallanar,
Müsibət olar.
Müsibət oluruq biz,
Səhv düşəndə yerimiz.

+++
Ümman gəmisi çayda
Oturar, üzməz!
Çay gəmisi, dağ boyda
Dalğaya dözməz!
Dözümsüz oluruq biz,
Səhv düşəndə yerimiz.

+++
Muğan həsrət yağışa,
Buludlar xəsis...
Yağış tökür Talişa,
Hey-hey gərəksiz...
Gərəksiz oluruq biz,
Səhv düşəndə yerimiz.

+++
Ağ biləklər, gül əllər
Tarlada qabar.
Bir qeyrətsiz yekəpər
Qızılğıl satar.
Qeyrətsiz oluruq biz,
Səhv düşəndə yerimiz.

Tarın pərdələrini
Düzenə qurban!
Yerdəyiş et birini,
Xaric vurarsan.
Xaric səslənirik biz,
Səhv düşəndə yerimiz.

Şeir necə səlis oxunursa, hiss olunur ki, o qədər də rəvan yazılıb. Yəni, Qabil bu əsərini yaradarkən heç də

əziyyət çəkməyib, ilhamını zora salmayıb, təbini bərkətə boşça çəkməyib. Misralar, bəndlər haqqdan nazil olurmuş kimi qeybdən süzlüb, beləliklə insan idrakını heyrətə salan bir sənət əseri doğulub. Lakin həmin şeirin doğuluşa qədərki inkişaf prosesi şair daxilində ağrılı, yanğılı və çətin olub. Kim bilir, şair betndəki bu yetişme prosesinin yaşına neçə ildir. Qabil fəlsəfəsinin əsi gerçəkliliyini üzə çıxaran "Səhv düşəndə yerimiz" bir tərəfdən təbiətə cəmiyyətdəki ümumi qanunauyğunluqların təsdiqidir. Bir tərəfdən şair Qabilin, vətəndaş Qabilin milli təfəkkürümüzzdən, milli psixologiyamızdan kifayət qədər bəhrələndiyini sübut edir.

Şeiri oxuyan həssas, duyumlu oxucu dərhal başa düşür ki, şair klassik ədəbiyyatımızın, həm də müdrik xalq yaradıcılığımızın kamil bilicisidir. Ona görə də qısa misralar, ləkən ifadələr dərhal oxucunu ələ alır, onun qəlbini oxşayır, onunla doğmalaşır. Mən bu fikirləri ayrı-ayrı bəndlərin təhlili ilə bölmək istəyirəm.

Birinci bənddə təsvir olunan duman adıçə bir təbiət hadisəsidir. Lakin bu adilikdə şair üçün bir-birinin eksisi olan müxtəlif məqamlar var. Birinci məqamda dağı dolanan duman poetikdir. Yaratdığı gözəlliklə şair qəlbini oxşayan bu duman qiyamət dərəcədə həyətamızdır. Lakin məqsədə aparan yola duman sallanırsa, belə bir məqam insana pis ovqat, ürək sıxıntısı aşılıyır. Hətta, bu cür pessimist anda yüngül bir səhələkarlıq sonu müsibətlə qurtaran qəza-qədərə getirib çıxarırlar.

Belə müqayisə aparan Qabil insanların cəmiyyətdəki yerinin dəyişdirilməsini təbiətdəki zaman və məkan dəyişikliklərindən doğan fəlakətlərlə uzaşdırır.

El deyimine çevrilən "Vay o günə ki, çörəkçi çəkmə tikə, çəkməci çörək ya-pa" ifadəsinin mənası çox sadədir: öz sənəti, öz peşəsi ilə məşğul olmaq əvezinə, bilmədiyi işlərə baş qoşan fərdlər ümumilikdə cəmiyyətin inkişaf qanunlarına zidd gedir, nəticədə, milli müsibətlərə zəmin yaradırlar. Belə zamanda şairin piçilti ilə dediyi sözlər də bir üşyan hayqırığı kimi səslənir:

Müsibət oluruq biz,
Səhv düşəndə yerimiz.

İkinci bənddə şair dəniz və okean gəmiləri ilə çay gəmilərini müqayisə edir: okeanda üzən gəmi çayda üzə bilməz. Onun yeri sahilsiz, dərin nəhrler, ucu-bucağı görünməyən sulardır. Çay gəmiləri isə ümman suları üçün yaranmayıb. Onun zəif gövdəsi dağ boyda dalğalara dözə bilməz. Qabil yaratdığı həmin tablolalar vasitəsi ilə yeri səhv düşən insanların facisini yaşayır və yaşadır. Sənki bütün zamanlarda və bütün cəmiyyətlərdə milyonlarla insanların taleyi-ni həll edən böyük səlahiyyət sahiblərinə özünün "kadr siyaseti"ni təlqin edir.

Üçüncü bənd isə bir daha təsdiqləyir ki, Qabil Azərbaycan coğrafiyasına yaxşı bələddir, ölkəmizin ayrı-ayrı bölgələrini qarış-qarış gəzib, onun dağının da, aranının da spesifik xüsusiyyətlərini yaxından tanır. Nə yazıqlar ki, təbiət heç də həmişə Qabilin arzuladığı səxavətdə olmur. Və yaxud, öz bölgüsündə həmişə mizan-terəziyə dəqiqliklə riayət etmir. Bəzən təşnə könüllerin yanğısına su tökmək əvəzine, suya ehtiyacı olmayan yərlərə lüzumsuz yağış yağıdır. Bir qətrə suyun yeri səhv düşəndə, böyük Nizaminin dediyi kimi "Artıq içiləndə dərd verir", lazımlı olduğu

yere düşməyəndə isə insan əməyini puça endirir. Ən pisi budur ki, bir çox halda insan, yerini səhv salan o bir qətrə su kimi cəmiyyətdə gərəksiz varlığı çevirilir:

Gərəksiz oluruq biz,
Səhv düşəndə yerimiz.

XXI əsrin əvvəllərində belə, şair Qabilin narahatlıqlarına haqq qazandıran mətləblərin bəzisi şeirin dördüncü bəndində öz ifadəsini tapıb. Nə qədər ki, gözümüz önündə "küt biçaq"lara yer verilir, imkan və şərait yaradılır, yaşı işıqlar yanır, nə qədər ki, "QILINC OĞULLAR" təzyiqlərə və təqiblərə məruz qalaraq qında pas atır, mənsub olduğumuz cəmiyyət korşalır. Əslinde korşalan bizim özümüzük, bizim bu günlümüzür, sabahımızdır. Bu faciə isə şair Qabilin vətəndaş hissiyyatından acı təəssüfsüz ötüşmür:

Heyf, korşalırıq biz,
Səhv düşəndə yerimiz.

Təxminən 40 il önce qeyrətimizin başı üstündə həyəcan təbili kimi səsküy salan misraları ilə Qabil sanki bir neçə ildən sonra başımıza gələcək müsibətlərə aqlayırırdı. Və sanki hiss edirdi ki, torpaqlarımız işğala, qız ve gəlinlərimiz düşmən təcavüzünə məruz qala-caq, "sonra gec olacaq". Hayiflər ki, şair harayı öz vaxtında qalın divarları, meşin qapıları keçərək söz sahiblərinə çatmadı. Bəlkə də, belə naqis vəzifə adamlarının qeyrətsiz qərarları "ağ biləkləri, gül əlli tarlada qabar", "namussuz yekəpərlərin əlli isə qızılğıl satar" elədi. Bu məqamda Qabilin fərəyadı od püşkürən qəzəbə çevirilir:

Qeyrətsiz oluruq biz,
Səhv düşəndə yerimiz.

Şeirin sonunda şair Qabil milli sərvətimiz olan tari öz təbincə uyğun kökləyir. Lakin ən lirik anda belə o, fəlsəfəsinə sadiq qalaraq həqiqəti yalandan ayırmaya macəl tapır. Şaire görə tarın pərdələri də xüsusi bir nizamla düzülüb. Bu pərdələrdən birinin yerini dəyişsən, rəvan musiqi axarı da "xarici səslenəcək". Necə ki:

Xaric səslənirik biz,
Səhv düşəndə yerimiz.

Bəli, əsl şeir belə yazılır. Bəli, şeirde xəlqilik olanda o, ilk sözündən son deyimine qədər xalqın halal malına çevirilir.

Şair sözü bəsit və azyaşar olmamalıdır.

Şair cəmiyyətin aynası olmalı, onun ağrı-acısını dərindən hiss etmeli, cəmiyyətdəki özbaşnalığa, qanunsuzluğa, ədalətsizliyə dözməməli, münasibət bildirməli, aşkar etdiyi hədəfləri açıq və amansız tənqid etməlidir.

Qabilin "Səhv düşəndə yerimiz" şeiri şairin Azərbaycan xalqının dilində natəmiz hərəkətlərə, neqativ hallara, yersiz vəzifə tutanlar fonunda həyat səhvliyinə atalar sözü kimi cahanşüməl bir dəruni ifadə səviyyəsinə çıxmış, vətəndaşlıq manifesti kimi daima səslənməkdədir. Burda Qabilin poeziyası elə bir səmə istiqamətlənib ki, konkret hədəf bütün dövrlərə olan naqisliklərə öz prizmasından baxaraq onların cərəyan dairəsini, qorxulu cəhətlərini taparaq ifşa edir, dövrünün, mühitinin qüdrətli ittihadçısı dərəcəsinə qalxır.

"Səhv düşəndə yerimiz" vətəndaşlıq manifesti, vətəndaşlıq harayı, cəsarəti ilə poeziyamızda bədii sənətkarlıqla tam vəhdət təşkil edir. Kiçik həcmli bu şeir Azərbaycan poeziyasında ictimai məna daşıyan sənət əsəri kimi yüksək ictimai-fəlsəfi ümumiləşdirmə dərəcəsinə qalxır.

Təsadüfi deyil ki, Qabil adı çəkiləndə adətən, birinci olaraq "Səhv düşəndə yerimiz" şeiri yada düşür. Əger Qabil elə bircə bu şeiri yazsaydı, onun ədəbiyyat tariximizdə həqiqi söz ustası, qeyrətsiz bir vətəndaş kimi yaşamağa haqqı çatardı. Bu şeir 40 il önce qələmə alınıb. Lakin şeirin müasirlik tutumu o qədər geniş, yayılma və təsiretmə dəlgası o qədər əhatəlidir ki, burada zaman haqqında fikirləşmirsən. Cəmiyyətdə, ictimai həyatda, mənəvi dünyamızda hər şey dəyişir, yeniliyə doğru baş alır,ancaq "səhv düşəndə yerimiz" prinsipi hələ də davam edir.

"Səhv düşəndə yerimiz" ifadəsi o dərəcədə güclü idi ki, xalqın dilində bir zərb misala çevrildi. Şeirin ictimai-siyasi dəyəri də elə bunda idi.

Belə ki, Qabilin şeirde qaldırıldığı problem dünyəvi problemdir, o, bütün dövrlərdə, cəmiyyətdə mövcud olub, bu gün də sözsüz ki, mövcuddur.

Mərhum şairimiz Nüsrət Kəsəmənli də "Səhv düşəndə yerimiz" inç dahiyanə yazılığını göstərərək qeyd edirdi ki, indi ümman gəmisiన neinkı çayda, hətta sahradə araba kimi sürür. Çay gəmileri isə pulun, vəzifənin gücünə dağ boyda dalğaları quzuya döndərir. Biz qanımızda pas atan qılıncclarla bənzəyir. Yerimiz səhv düşdüyü üçün kütləşirik, korşalırıq. Yaxşı ki, Siz Varsınız, Qabil müəllim. Səhv düşən yerimizi göstərən bir şairimiz var. Üzdən məlek kimi görünənləri rentgen şüası kimi daxilini həm bize, həm özünə göstərisən. Onları elə ifşa edirsən ki, özlərini müdafiə etmək üçün əl yeri qoymayırsan.

"Səhv düşəndə yerimiz" şeirindən hiss-həyəcənsiz danışmaq olmur. Dünya gərdiğini sahmana salmaq polemikasına çıxan Qabil "Səhv düşəndə yerimiz" i kəşf etdi. Bu sənət şedevri sanballı yazılarının başlığı oldu. Beleliklə, o, sanki, Qobustan qayalarında dərin cıgilərlə həkk olunaraq, Azərbaycan xalqının dəyəri "daş abidəsi", "elin qanadlı ifadəsi", atalar sözü, zərb məsəli olmaqla vətəndaşlıq passportu aldı.

Qeyd etmək vacibdir ki, bu şeir sənətkarın digər əsərlərinin yazılmamasına bir təkan oldu. Az sözə böyük mətləblər ifadə edən şeir və poemaları Qabilin çağdaş poeziyasında daha da möhkəmləndirdi. O, bir növ, şeirin-sənətin meyarına, məhək daşına çevrildi.

Ədalət MƏMMƏDOV,
Azərbaycan Universitetinin
dissertantı,
tədqiqatçı-filoloq, Qabilşunas

bir nağıl....

məsələ bacardıqca irəli getmək, vaxt itirməmək, mənə əmanət edilmiş bu atları ötüb keçəcəyim son kənddə sahiblərinə çatdırmaq, özümüz evimizə daha tez yetirmək idi.

Alaşar çayı boyu atlar rahat gedirdi. Yol həm köndələn idi, həm də çay keçidlərində, göllərin su tutarlarında qar qaralıb buz bağlayaraq qalmışdı. Belə yerləri atlar arın-axayıñ şütyüreñ keçirdi.

+++

Atlar, hələ ki, rahat yerisələr də, yağan qar kəsib hava ayazlıqca üzüdüyümü hiss etməye başlamışdım. Bu on verstlik çay boyunca kəndlər hər iki tərəfdə, sağ və sol yamaclarda, bir-birindən xeyli kənddə idilər. Uzun yolda, necə deyərlər, bir ins-cins gözə dəymir, arabir uzaqdañ o kəndlərdən itlərin hürüşü eşidilirdi. Gelən baş soyuq olsa da, kişilərlə söhbet etmək heç də bədən deyilmiş. Heç olmasa danışdıqca cənəm tərəpənib hərəkət edir, üşümürdüm. Həm də "söhbet yola köprüdü" deyiblər ax! İndi isə üz tutub danışmağa kimse nə gəzirdi? Yol uzandıqca uzanır. Arxaya baxıb atlara nəzər yetirir, fit çalır, arada eşidib bildiyim mahnilardan da çağırırdı...

Çayın vadisi yalnız belindəki böyük kənddə doğru yoqquşa dırəndi. Yoqquşu qalxdıqca hiss etdim ki, arxadan gələn, yedəyimdəki qoşa atlın hər ikisi yorulub. Irəli getməye hələ ki direnməsələr də, tənbəl-tənbəl yeriñir, əringənlilik edirlər.

+++

Gelib yalnız belindəki böyük kənddə çatmışdım. Səhər bizimlə görüşən kişi evin qabağından yola, mənə tərəf səslənib:

– Ey, qardaşoğlu, atları döndər gel evə. Həm özün qızınarsan, həm də atlaların da yorğunluqlarını çıxaralar. Sən də, atlara da yer taparıq, a bala. Axşamı bizzət qalib sabah tezdən yola düşərsən, – deyə cani-dildən mənə evinə dəvət edib qonaqpərvərlik göstərmək istədi.

Atımın başını çəkib azca yavaşıdım. Üzümü eyvandan səslənən kişiye tərəf tutub:

– Sağ olun, ay əmi! Qala bilmərəm, kəndimizdə anam nigarandi, atam da axşam zəng vurub evə necə çatdığını soruşacaq. Sonra da yedəyimdəki atlara işarə edib: – Bunları da sahiblərinə çatdırımlıyan. Bir də daha nə yolum qalib ki, üç kənd keçib çatacağam evimizə. Allah eviniz abad eləsin, – deyib atımı muçqurdum.

Kişi şaqqanaq çəkib bərkədən güldü. Bilmədim, artıq don vurmaqdə olan, dişidinən dəyən bir oğlanın şirin yalanı ona belə ləzzət vermişdi, ya da "daha üç kəndi ötüb" getməyi qonşu evini keçib getmək kimi "asan" hesab etməyimə belə gülürdü. Hər halda kişinin bu gülüşü çox ürəkaçındı. İxtiyar ardımcı bir dəsəsləndi:

– Allah qorusun səni, a bala, ürəyini sıxma, axşama hələ xeyli var, qar da dəyanıb, daha yağımaz, inşallah, sağ-salamat evinize yetişərsən, – dedi.

Yalın belindəki kəndi keçib uçurumlardakı kəndi üzü enişə, Şəhərətük çayına tərəf enməye başladım. Səhər tüstülenən evlərin həyətindən indi itlər mənim keçib getdiyim yola tərəf hürüşürdü. Bəlkə də onların bu hürüşü həm də qarşidañ axşam xəbərdarlığı idi. Yaxşı ki, evlər

yoldan uzaq idi. Yoxsa bu itlər məni girinc eləyərdi, – deyə öz-özümə düşündüm. Elə bu düşüncələr içindəydim ki, çox da dərin olmayan dərənin qirağında ki yola yaxın tənha evin yanına gəlib çatdım.

Həyətdən yola tərəf, görünür, mal-qarani suya aparmaq üçün kürəklə təmizlənib açılmış ciğirlə iki yekə köpək sürətlə cumub özünü mənə tərəf çatdırıldı. İki yox e, lap beşi olsun, itlərdən meharətlə qorunmadı, yeri geləndə xəlvətə salıb zay itlərin dişini vurub salmaq zirək kənd uşaqlarının hər birinin ən yaxşı şakəridir, o cümlədən də elə mənim də. Əlimdə ağac olmasa da, qırımla özümü qoruyacaqdım. Ancaq o itlərin yedəyimdəki atları ürküdəcəyindən bərk narahat oldum. Özlərini yetirən itlər hücküm edir, sağdan, soldan qarı tozanaqlaya-tozanaqlaya atlın, mənim üstüñə sıçramaga çalışırdılar. Mən də yəhərin üstündən qırmancı itlərə tərəf sağı-sola fırladır, "ay it, çəkil", – deyə arada çımxırırdım da. Elə bu məqamda sol ayağı ilə it vurmaqda ad çıxaran altımdakı kəhər at köpəklərin birinə necə bir təpik ilişdirdi, it üç-dörd metr aralıda aşib qarın içine yumbalandı. Zingildəyib sürüne-sürüne qarı yarib, o biri it də onun ardınca çıxıqları həyətə tərəf götürüldüllər.

Bayaqdan itin mənə hücum eleməsini, atın belindən salmaq istəməsinə heç bir məhəl qoymayan, səs-soraq çıxmayan evdən indi biri itin zingiltisine çıxıb mənə tərəf yol aldı: – Aya, ay kimsən, iti nöş vurdun, indi mən səni, sənin böygünü... ve daha nələr deyə üzərimə hücum keçdi. Mənsə uzaqlaşış dərəni ötmüşdüm. Yeqin ki, bu qalın qarı yara-yaşa kişi gelib mənə çata bilməzdi, ancaq ağızından çıxan yava sözlərin arası kəsiləndi.

Kişinin artıq həddini aşdığını görüb mən də yüngülçə olsa da cavab verməyi lazımlıbildim:

– Ay dayı, itinə acıqlanmaq əvəzinə mən niyə söyürsən, – dedim. – Mən öz yolumla keçib gedirəm də, sən öz itinə acıqlan. Kişinin yerində dayandığını, dəha gelib mənə çata bilməyəcəyini görüb bir az da ürəkləndim: – Özün də ağısaq-qal adamsan, dilinə yiyəlik elə, ağılli danış, – deyə lap öz kəndimizin kişiləri kimi bir az da öpkələndim.

Evdən gələn qadın səsi kişiye:

– Yoldan ötənə nə işin var, qoy yoluñu getsin, çıx gel bəri, – desə də kişi ovunmaq bilmirdi: – Yaxşı, bir də burdan keçərsən, onda baxaram halına, – deyə ardımcı üyüdüb tökü, hədəlayırdı. Mənse artıq uzaqlaşmışdım, təpəni aşmışdım. İndi təpələrlə bir qədər də üzü aşağı enib çaya çatacaqdım. Düşündüm ki, bu kənd doğrudan da yaxşı olub ki, elə əvvəldən xoşuma gəlməyib. Elə adamların hamısı da yeqin ki, bu kişi kimidi... İtlərlə mücadiləm, kişi ilə xoşagelməz səhbatım elə yəhərdəcə bir az hərəkət eləməyimə, əl-qol atmağıma səbəb olsa da canımın üzüdüyüñi hiss edir, oturduğum yerdə bütüşmek istəyirdim...

+++

Bu da Şəhərətük çayı. Yazı-yayı qılıltı ilə axan bu çayı da qarın şaxtası ram eləmişdi. Çay elə bil axmir, dincəlirdi. Məcrasının ən dərin yerindən indi bir yaz arxının suyu axırdı. Beləcə daha bir çayı keçərək qayanın döşü ilə uzanıb qalxan dar ciğirlə bir az irəlidəki, qarşidañ kəndə doğru qalxmaqba başladım.

Yoqquşa dəyən kimi arxadakı atlar yerişini səngitdilər. Atların yoldan kənarə çıxmayaqlarına əmin idim. Çünkü atlar təhlükəni daha tez duyurlar. İşdir-şayət burdan isə bircə qarış kənara ayaq qoyan heyvanın tappiltisi neçə yüz metr aşağıdan axib keçən çayın dibindən gələcəkdi. Bir anda tüklərim ürpəşdi. Fikri me gəldi ki, birdən arxadakı atlardan birinin ayağı ciğirdən qirağ'a düşüb qayan dan uça, elə altımdakı atqarışq məni də çəkib aparacaq. Tez-telesik yüyəni çəkib atımı saxladım. Ayağımı zorla da olsa üzəngidən aralayıb özümü yəhərən sağa, ciğirin üst tərəfinə aşirdim. Kəndə yaxın olduğu üçün bu ciğir açıq idi. Görünür, çayın qirağından ocaqda yandırmaq üçün kör-kötük aparanlar olmuşdu. Irəli keçib atlari yedəyimdə çək-çəkə çox da uzun olmayan yoqquşu təhdilədim. Ayaqlarım kötük kimiyyidir. Güclə yeri tuturdu. Ancaq gücüm toplayıb irəliliyirdim. Yüz, yüz əlli metrlik qayani keçib genişliyə çıxan kimi atı ciğirdə saxlayıb yoluñ hündür tərəfinə keçib, özümü yəhərin üstüne aşirdim. Yun nalçanı altımda birtəhər rahlayıb atı sürdüm. Bu qısa yoqquşu addimlərimi irəligeri ataraq qalxmağım məni bərk yormuşdu. Ayaqlarım səhərdən atın belində oturmaqdən cərcənək olsa da, bu, piyada yeriñədən yaxşı idi. Təzədən atın belinə qalxandan sonra bunu hiss etdim. Ancaq ata minəndən sonra də da bərk üzüməye başladım. Çare atımı mahmizləməq, qalan yolu keçib evimizə tez çatmaqdı idi.

Canıma üstütmə çökdükcə atamın işlediyi irəlideki kolxoza aid kənddə qalib gecələmkə də bir anlıq üreyimdən keçdi. Ancaq əlbəəl də yolumu gözləyən anamın qəherənən ölçəyini, atamın axşam kəndə telefon edib evə gelib çıxmadığımı biləndə nə hala düşəcəyini ağlıma gətirib bu qəfil fikrimdən tez də daşındım. Ölsəm də özümü evimizə çatdırımlıyam, – deyə qərarımı elə bil altımdakı, yedəyimdəki atlara elan edirmiş kimi bərkədən öz-özümə söyledim.

Gelib kəndə girmişdim. Yolun kənarındakı evlərdən hansındansa sadə bişən çörəyin xoş ətri ətrafa yayılmışdı. Acıdığımı birdən hiss etdim. Boynumu döndərib gözəci atın tərkindəki heybəyə baxdım. Heybədə yemək çox idi. Ancaq atamdan ayrılandan sonra üreyimdən çörək yemək keçməmişdi, heybəyə əl də vurmamışdım. İndi əlimi uzadıb heybədən çörək götürmək istədim. Elə o anda da günorta dişləyib yediyim külçə çörəyin arasındakı donub buza dönmüş yaxmacın xartiltisini xatırladım. İçim bərküşüdü. Çörəkdən, yeməkdən vaz keçdim. Əlimi heybədən geri çəkdim.

Kəndin ortasında, yoluñ kənarında bir kişi əlinde kürək lejimə qədər qarla örtülü damın qabağına yol açırdı. Bu kişini elə bu ətrafda gedən baş da görəməydəm. "Rəhbərlərlə" ehtiramla salamlılaşib sağıllaşmışdı. İndi mən də salam verib, ötüb keçmək istədim. Balabəcaboy kişi əlini işdən saxlayıb başını qaldırdı. Salamımı alıb yolu necə qayıtdığımı soruşdu. Alababat gəldiyimi dedim.

Kişi məni evə dəvət etdi.

– Yox, getməliyəm, sağ olun, – deyib yoluma düzəldim. Elə bu dəmdə, təpənin üstündə, aşkaradakı evdən birisi səslənib:

– Eynulla, hey! – deyə səsləndi.

Kişinin adı Eynullaymış. Eynulla kişi üzünü səs gələn tərəfə tutub:

– Yaşılxan, nə deyirsən, – deyə hay verdi. Hə, bunun da adı Yaşılxanmış.

– Eynulla, o uşaq kimdi, üç atnan hardan gəlir, bu axşam çığı hara gedir? Bir öyrənib desənə, – deyə sicilləmə sorğu-sual yağdırmağa başladı.

Eynulla kişi:

– Partkomun oğludu. Atasıyla sədri rayona yaxın maşın yoluna qədər "aparib" (aparib, a...) indi də atlarını geri qaytarı.

Yaşılxan kişi canıyananlıqla:

– Sən bir bunların işinə bax e, adam qıtdıqdi? Məyər balaca uşağı da bu havada belə ağır yola apararlar? – dedi və indi də məni səslədi:

– A bala, axşamdı, getmə, sazaq da düşür. Atını saxla, evə gel.

Mənsə bircə kəlmə ilə "sağ olun", – deyib atımı sürdür.

Adı Yaşılxan olan kişi yenə də qonşusuna çağırıb:

– Əə, Eynulla, qoyma uşağı getməyə, yazılıq, donub eləyər, – deyəndə ciyinim üstdən dönüb təpədeki kişiye tərəf boylandı. "Yazlıq" sözü acığma gelmişdi. Bərkədə: – Yazlıq niyə oluram ey, – deyib hırsıla atımı bir qırmancı ilisdirdim, kəhər yerindən sıçradı, arxadan qoşulan atları da elə dardı ki, az qala mən qarışq yəhəri yerindən qoparacaqdı...

Adamları baməzəlikdə ad çıxarmış bu gùney kəndinin ucqardakı evlərini də arxada qoyub, atları sahiblərinə verib sonra da öz kəndimizə gedəcəyim axıncıncı kəndə tərəf üzü yuxarı irəlilməyə başladım. Bu kəndə qalxan yol sət yoqquş olmasa da, elə də rahat, kondələn də deyildi. Ancaq buraların yoluñ-izini yaxşı tanıyırdım. Oxuduğum məktəb bu kənddə idi. İndi qarı yara-yara atlara keçdiyim bu yerləri sinif yoldaşlarımla yaz-yay aylarında çox gəzib dolanmış, elə bu yolla necə dəfə aşğıdan axib keçən çaya balıq tutmağa, xıllarda cimməyə getmişdim. Ürəyimdən keçdi ki, kaş məktəb yoldaşlarından, dostlarından biri indi mənimlə olaydı. O da atın birini minəydi. Onda ne yol, nə də adamı kəsib keçən bu şaxta heç vecimə də olmazdı...

...Vecimə olmazdı nədi, şaxta indi məni qovururdu. Atlar yavaş-yavaş yeriñir, Baxşəlinin tərifli kürən madyanı isə lap sürüñürdü. Donurdum, ayaqlarım tamam keyimmişdi, arada dabənlərimi üzəngiye diriyir, ancaq onları hiss etmirdim. Yanaqlarım örtülü olsa da göynəyirdi. Hə, qulaqlarım da mənimki deyildi. Ancaq xırda bir çıqqılıtını da eşidirdim. Yun papaq, üstündəki şərf qulaqlarımı qorumuşdu.

Kəndə çatmağla lap az qalmışdı. Kürən madyan isə yerimək istəmirdi. Yaya vəl çəkəndə xırşış qalan bədöyöküz kimi yola qaxılıb qalmaq istəyirdi.

Atımı lap yavaşılmışdım. Allaha yalvarırdım ki, kaş heç olmasa kəndin girəcəyinə qədər bu atları çıxara biləydim. Xəber salıb sahibini çağırıar, atını verib yolumla gedərdim. Kürən madysansı gah finxırır, gah da büdrəyərək yerimək istəmir, məni yolumdan lengirdirdi. Dayanmaq isə olmazdı. Dayandımmı, atları apara bilməyəcəkdim. Arxadakı atlарın yuyənindən yapışdırıcılar qarışına dərəcədən öz atımın bərabərəne çəkdim. Gütümü toplayıb qırmancı tolayaraq "qeyrət" göstərmək istəməyən atlın sağırsına döşədəm. "Əməliyyatım", zalimliyim fayda verdi. Atlar elə bil son güclərini toplayıb irəlidərilər. Bir necə dəqiqədən sonra irəlidəki kəndə çatmışdım.

Elə birinci evi keçən kimi elə beləcə, qarasına:

– Ay Baxşəli dayı, Baxşəli dayı heyv, yola çıxın, gəlin atınızı aparin, – deyə gütüm gəldikcə haray saldım.

(Ardı 28-ci səh.)

“Fikir, söz və məlumat azadlığının, plüralizmin inkişaf etdirilməsi” istiqaməti üzrə

“Internet mediası o qədər artıb ki, peşəkar jurnalist tapmaq müşkül masalaya çevrilib”

“Trend” informasiya agentliyinin Baş redaktorunun müavini, Azərbaycan redaksiyasının rəhbəri Emil Hüseynlinin “525-ci qəzet”ə müsahibəsi.

– Əvvəlcə rəhbəri olduğunu “Trend” informasiya Agentliyinin Azərbaycan xəbərlər xidmətinin fəaliyyəti haqqında məlumat vermənizi istədim. Agentliyin Azərbaycan xidməti nə vaxtdan fəaliyyət göstərir?

– “Trend” informasiya Agentliyinin hər bir redaksiyasının, o cümlədən agentliyin “beyin mərkəzi” sayılan Azərbaycan redaksiyasının da inkişaf strateyi var. Əvvəla onu qeyd edim ki, 2004-cü ildən agentliyimizdə köklü islahatların aparılmasına başlanılıb. Bu islahatlar çərçivəsində agentliyin Azərbaycan dilində fəaliyyət göstərən bölümü yaradıldı. Sonralar bu bölüm redaksiya şəkilində formalaşdırıldı. Agentliyin rəhbərliyi tərefindən Azərbaycan redaksiyasının daha da inkişaf etdirilməsi öhdəliyi qoyulub. Sözsüz ki, baza teməlimizdə operativlik, qərəzsizlik və peşəkarlıq durur. Yeni informasiya istehsalında ilk növbədə bu prinsiplər tətbiq edilir. Ötən dövrdən bəri redaksiyanın tərkibi genişləndirilib, yeni rubrikalar yaradılıb. Redaksiyanın əməkdaşları tək jurnalist kimi yox, həmcinin vətəndaş kimi ölkənin, dövlətçiliyin inkişafının qarantini kimi formalaşdırılıb. Bu gün peşəkar jurnalist, həm də sözün əsl mənasında ölkənin vətəndaşı olmalıdır. Əgər bizim Dağlıq Qarabağ boyda dərdimiz varsa, hər bir jurnalist bu dərdi çiynində gəzdirməlidir. Qələminin hər cizma-qarasında bu dərđə şərīk çıxmışdır. Və yaxud genefonumuzu şikət qoya bilecek ekoloji mühitin düzəlməsinə dəstək lazımdır, jurnalist buna əməyini sərf etməlidir. Rəhbərlik etdiyim redaksiyanın hər bir jurnalistinə bütün bunlar aşilanıb. Məhz ona görədir ki, son 3-4 ilde “Trend”in Azərbaycan redaksiyası erməni vandalizmini çılpayıqlı ilə göstərən, Dağlıq Qarabağ probleminə aid “Sözün bitdiyi zaman” adlı sənədli filmi çəkib efiş buraxıb, ekoloji maarifləndirmə sahəsində videoçarxlar çəkib, maarifləndirici köynəklər, kepkalar hazırlayaraq orta məktəblərdə aşağı sınıfların paylayıb.

Əslində gördüyüümüz işlər hər bir vətəndaşın görə biləcəyi idir və bu, olduqca vacibdir. “Sözün bitdiyi zaman” sənədli filmi üç dildə Azərbaycan, rus və ingilis dillərində hazırlanıb və dünyadan bir çox ölkələrində, o cümlədən Ukrayna, Fransa, Türkiye, Almaniyada yayılmışdır. Erməni vandalizmine dünya şahid oldu. Söz yox ki, biz bu istiqamətdə işimizi daha da gücləndirəcək və ortalığa yeni layihələr qoyacaqıq.

“Bəzi informasiya agentlikləri və portalları “operativliyi” yalançı vaxtları qoymaqla qazanmaq istəyir”

– Yeri gəlmışkən, bu gün ekspertlər hesab edirlər ki, Azərbaycanın internet mediasında “düşmənin dəyirmanına su tökən” informasiyalar yer alır?

– Haqli bir məqama toxundunuz. Təessüflər olsun ki, mən bu problemlə bağlı həmkarlarımı qınamaq məcburiyyətin-

dəyəm. Sizə çox da uzaq olmayan bir faktı qeyd edim. Bu günlərdə bir əsgərimizin esir düşməsi xəbəri yayıldı. Bəzi informasiya portalları və agentlikləri bu xəberdən dərhal sonra onun atasının hərbçi olduğu haqqında informasiya yayıdlar. Bununla da ermənilərin əziyyət çəkmədən bir informasiya əldə etmələrinə köməklik göstərdik. Hətta bundan sonra Əsir və itkin düşmüş, girov götürülmüş vətəndaşlarla əlaqədar Dövlət Komissiyası rəsmi saytında bəzi mətbuat orqanlarını bu siyasetdən əl çəkməyə çağırıldı. Əslində Azərbaycan müharibə şəraitində olduğu üçün media bu mövzuya çox həssas yanaşmalıdır. Bəzən görürsən ki, istintaq sırrı sayılan bəzi məlumatlar internet mediasında çox asanlıqla yer tapır.

“Düşmənin dəyirmanına su tökən” informasiyaların olmasına qoyaq bir kənara, etik normalara siğmayan məlumatların internet mediasında yer alması jurnalistlərin adı iş rejimine çevirilib. Azyaşlı qızın qaçırmılması və yaxud onun hansısa oğlana qoşulub qaçması barede məlumat yazılanda həmin qızın adı, soyadı olduğu kimi yazılır. Bununla da həmin qızın gələcək taleyinə müdaxilə olunur. Bir neçə il önce Neft Akademiyasında terror aktı törəddildi, internet mediası meyitlərin şəkillərindən ibaret fotosessiya yaymağa başladı. Mən başa düşmüram, bizim bəzi həmkarlarımız dünya mediasını, çox uzaq olmayan Türkiyə mediasını izləmirlərmi? Siz təsəvvür edin, “Trend”in Neft Akademiyasında çəkdiyi fotosəkkilərin birində qan izləri var idi. Türkiyənin məhsur qəzetlərinin biri “Trend”in fotosəkkini qoymanda, hətta həmin şəkildəki qan izlərinin üstünü örtməsdü. Bizim saytlarımız isə insan cəsədini açıq şəkildə nümayiş etdirirlər. Bilirsiniz, Azərbaycan mediasının ucuz sensasiya dalınca qəcdəgi dövr keçməlidir. Avropanın media evində mövqelərimizi möhkəmləndirmək istəyiriksə, yolumuzu dəyişməliyik.

– Bu gün Azərbaycanın internet mediası sürətlə inkişaf edir. Hazırda ölkəmizdə bir çox informasiya agentliyi, xəbər portalı var. Onların arasındakı rəqabət barədə fikirləriniz necədir? Bəzən agentlik rəhbərləri xəbər-

lerin istinad məsələsində problemlərin ortaya çıxdığını bildirirlər.

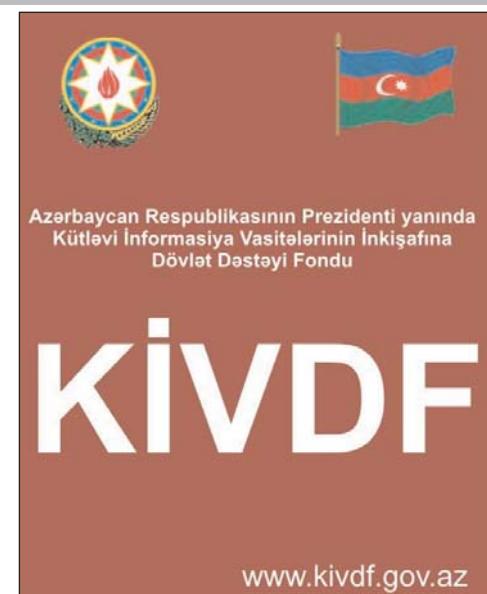
– Öncə onu qeyd edim ki, “Trend” informasiya agentliyi olaraq, biz Azərbaycanda yaranan hər bir xəber agentliyinin, portalın fəaliyyətə başlamasını sevinc hissi ilə qarşılıyırıq. Çünkü media bazarında alternativlik nə qədər çox olarsa, bir o qədər söz və məlumat azadlığı artar, bir o qədər jurnalistlərin peşəkarlığı artar, media nümayəndələrinin sosial bazası güclənər. Men inanmaq istədim ki, onların hər biri Azərbaycan mediasının nüfuzunun möhkəmlənməsində maraqlıdır. Sağlam rəqabət olan yerdə inkişaf da olur. Təsəvvür edin ki, son illər internet mediası o qədər artıb ki, peşəkar jurnalist tapmaq müşkül məsələyə çevrilib. Bütün bunlar onu göstərir ki, internet mediası inkişaf etdirikcə, onların sayı artıqca, buna parallel olaraq gənc peşəkar jurnalistlərin yetişdirilməsi həyata keçirilməlidir. Yəni hər bir informasiya agentliyi, xəber portalı bu sahədə xüsusi siyaset həyata keçirməlidir. Yoxsa belə getsə, peşəkar jurnalistikə “qocalar”, nəticədə bir neçə illerdən sonra Azərbaycan jurnalistikası tənəzzülə uğrayar. Ona görə də bütün həmkarlarıma bu sahədə öz təcrübələrini gənc jurnalistlərə “xərcləməyi” tövsiyə edirəm.

Internet mediası mühitində sağlam rəqabətin olub-olmamasına gelincə, ürek ağrısı ilə söyləyərdim ki, bəzə həmkarlarımın əməlliəti sağlam rəqabətdən uzaqdır. Bəzən elə hallara rast gəlirsən ki, bunun mövcudluğuna inanmaq istemirsən. Bəzə informasiya agentlikləri və portalları “operativliyi” yalançı vaxtları qoymaqla qazanmaq istəyir. Özü də həmin agentliklər bunu özlərinin adı iş rejimine çeviriblər. Məgər oxucunu aldatmaq peşəkarlıq sayılır? Diger tərəfdən, bəzən informasiya agentliyi ilə xəbər portalını dəyişik salırlar. Xəbər portalı olan bəziləri özlərinə ictimaiyyətə informasiya agentliyi kimi sırmak istəyirlər. Bu da oxucunu aldatmağa hesablanan əməldir. Sözsüz ki, indi sadaladığım faktlar ölkənin internet media bazarında olanların çox kiçik hissəsinə şəmildir. Ancaq bütünlükle Azərbaycanın internet mediasında sağlam rəqabət mövcuddur və bu amil Azərbaycan dövlətçiliyinin inkişafına, möhkəmlənməsinə töhfəsini verir.

O ki qaldı məlumatların istinad məsələsinə, bu sahədə vəziyyət dəyündüyünüzdən də bərbaddır. Biz bəzən gün ərzində yaradıcılıq işimizi atıb istinad məsələlərinin həlli ilə məşğul oluruq. Əsas problem xəbər portalları ilə bağlıdır. Təsəvvür edin, vəziyyət o yera gəlib çatıb ki, xəbəri qoyan kimi istinadsız filansız xəbər portalları öz saytlarına yeləşdirirlər. “İnsaflı” xəbər portallar heç olmasa, vaxtı düzgün qoysurlar, bəziləri isə səndən xəbəri götürüb vaxtı səndən də tez qoysurlar. Və o neticəyə gəlmək olur ki, sən demə xəbəri onlar yox biz olduğumışq. Çox qəribədir, cəmiyyətin digər təbəqələrindən dürüstlüyü tələb etdiyimiz halda, bəzə mətbuat nümayəndələri dürüstlükdən çox kənar qalır.

“Mətbuatda “bişib” mətbuat katibi olanın işi daha yaxşı alınır”

– Dövlət qurumlarından və ya özəl təşkilatlardan informasiya almaq məsələsində hansısa çətinliyiniz olur-

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin
İnkişafına Dövlət Dəstəyi Fondu

KIVDF

www.kivdf.gov.az

mu? Ümumiyyətlə, hansı dövlət qurumu bu gün media ilə daha sıx əməkdaşlıq edir?

– Mən ad çəkmək istəməzdim. Çünkü bütün dövlət qurumları ilə münasibətlərimiz var. Kiminə adını çəkib, digərini çəkməsəm, yeqin ki inciyərlər. Ancaq bu sahədə son illər nə derəcədə müsbətə doğru nəticələrə sahib çıxmışqsa, bir o qədər də həllini gözləyən problemlərimiz var. Bilirsiniz, dönbətən dövrələrə nəzər yetirsek, dövlət qurumlarının mətbuat xidmətlərinin media ilə koordinasiyalı işləməsi istiqamətində indi çox böyük müsbət çalarlar görərik. Dövlət bu sahədə ötən illərlə müqayisədə müvafiq işlər görüb, tapşırıqlarını verib. Müxtəlif illərdə media kapitanlarını bir araya toplayıb, bu problemi birgə çözüb. Bir çox dövlət qurumlarında ictimaiyyətə əlaqələr şöbəsi sözdən praktiki fəaliyyətə keçib, yeni simalar gəlib, müasir standartlar tətbiq edilir. Bəlkə də bunun nəticəsidir ki, mətbuatda dezinformasiyaların sayı kəskin şəkildə azalıb. Çünkü jurnalist istədiyi informasiyani dəqiqləşdirmək üçün dövlət qurumlarının mətbuat xidmətlərindən en azından “he” və ya “yox” cavabını ala bilir. Bununla jurnalist həm öz informasiyasını verə bilir, həm də qarşı tərefin mövqeyini ortalığa qoyur. Dövlətin bu davamlı siyasetini təqdir etmək olar.

Lakin dövlət qurumlarının bütün mətbuat xidmətlərinin fəaliyyəti heç də el əcalıb alqışlanması səviyyədə deyil. Mən hesab edirəm ki, mətbuat xidmətinin rəhbəri jurnalist peşəsinin nə olduğunu anlamalıdır. Yəni mətbuatda “bişib” mətbuat katibi olanın işi daha yaxşı alınır. Son 2-3 ilde bəzə dövlət qurumlarının mətbuat xidmətlərində edilən dəyişikliklər, yəni mediadan getirilən insanların işi indi göz qabağındadır. Müasir standartlar tətbiq edirlər, hazırladıqları press-relizlər bu günün tələblərinə cavab verir, jurnalistlər ünsiyyət qura bilirlər. Bilirsiniz, yenə ad çəkmək istəmirəm, bu gün elə mətbuat xidmətinin rəhbərləri var ki, onlar bəzən jurnalistikə ilə şairliyi səhv salırlar. Elə press-relizlər göndərirlər ki, orada informasiyalılıq deyilən bir şey olmur. Bəzən dörd səhifəlik məlumat gönderirlər, inanın ki, o yazının içərisində 2-3 cümləlik nəsə tapanda, onlara alqış yağıdırıq. Mənim fikrimcə, mətbuat xidmətləri “cavanlaşmalıdır”. Digər tərəfdən, mətbuat xidmətlərinə elə təmsil olunduğu dövlət qurumlarının rəhbərliyi və digər idarələri sərbəstlik yaratırlırlar. Onların da sorğusunu operativ cavablaşdırırlırlar. Çox təessüf ki, bəzə dövlət qurumlarında ictimaiyyətə əlaqələr şöbəsi diqqət ayrılmazı baxımdan digər şöbələrlə müqayisədə sonuncu yerdedir. Bu amil də onların fəaliyyətinə mənfi təsir göstərir.

**ELNUR
(Ardı var)**

ORALARDADA KİMLƏR VAR: SERİALLAR-3

TÜRK SERİALLARI TÜRK YAZARIN ARAŞDIRMASINDA
Nuriyə Akman araşdırıldı, biz uyğuladıq.

riskini ortadan qaldırmış olur. Təbii prodüser onlara qazanmaq istərir, sonra kisəsinin ağızını açır. Çekilişdən dekorasiyasına qədər bütün istehsala xərclənən pulların prodüserə dərhal dönməsi mümkün olmur. Bəzi seriallarda başa-baş nöqtəsinə gəlmək on hissəsinə tapır. Serial tutmuşsa daha sonra pul qazanılmağa başlayır. Baxaq görək daha nələr olur?

REKLAMVERƏNLƏR CƏBHƏSİ

Gündüz Özdemir: Reklama artım, problemi həll etməz.

Televiziya seriallarının gerçek müdürü olan reklam verenlərdən görüş almaq imkanı təpə bilmədim. Firmalardan və dənəkdən rəsmi görüş götürə bilmeyince mən də Reklamverənlər Dərnəyi eksi başqanı Gündüz Özdemir ilə dərnəyin qurucu başçısı Ömer Kayalıoğlu ilə əlaqə saxladım.

Gündüz Özdemir, reklamların müdətə uzandıqca təsirini itirdiyini çoxları düşünür. "Reklamların qısalması hər iki tərəf üçün de faydalıdır" - deyir. Lakin reklam qiymətləri artdığı zaman da kiçik firmaların reklam verə bilməz halə gələcəyini xatırladır. Özdemir, yeni **RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMU** qanununun da serial müddətlərinin qısalmasının da reklamverenlərin təsir etməyəcəyi fikrində. Ona görə qiymətlər hər vaxt reklamverenlər media arası bazarlıqla təyin olunacaq.

Ömer Kayalıoğlu: Bu bir yumurta-toyuq hekayəsi.

Ömer Kayalıoğlu da serialların çox uzun olduğunu, gərəksiz təkrarlarla təməşəçini sıxlığından düşünənlərdən. Reklam qiymətlərinin Amerika ilə müqayisə edilməsini isə doğru tapmır. Çünkü Amerikanın televiziya reklamının Türkiyənin eyni olmadığını düşünür. O da Gündüz Özdemir kimi "reklam qiymətləri televiziylərlə reklamverenlərin bazarlığıyla təyin olunur" - deyir. Onun eşi şikayəti televiziyaları serial vizion halına getirən anlayış. Kanalların seriallar üzündən öz sifətlərini edir: "Serial varsa reklam verən verər, yoxsa verməz. Mənəcə bu bir az yu-

Serialar gecələrimizi zəbt edib. Axşam 20.00-də televiziya başına oturan bir mübtəla, 90 dəqiqəlik serialın, təkrarları, reklam aralarıyla birləşdə az qala, haradasa gecə yarısına qədər bir-birinə bənzər hekayələrə xərcləyir ən qiymətli zamanını.

Harada ağladacağı, harada güldürəcəyi, necə hirsələndirib necə sevdirecəyi incə-ince hesablanmış ticari hekayələr...

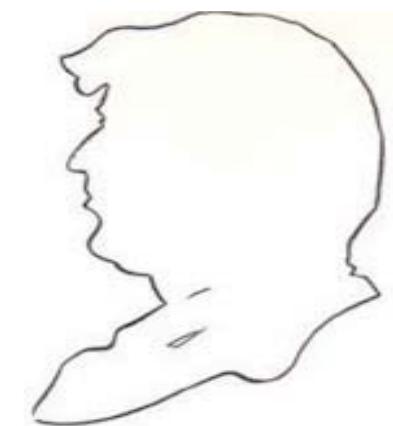
Təməşəçinin üşyanını eşitmədik bu güne qədər. Amma uzun zamandır film qrupları serialların uzunluğundan şikayətçi. Müddəti 45 dəqiqə ensə hem də insani şərtlərdə çalışacaqlarını, hem də etdikləri işin keyfiyyətinin artacağını söyləyirlər. Lakin tələbləri heç cür həyata keçə bilmir. **RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMUNUN** bu mövzuda sankiya gücü yox. Problemi həll etmək tərəflərin işi. Bir tərəfdə televiziya kanalları, bir tərəfdə prodüserlər, bir tərəfdə reklam verənlər var. Lakin onları nümayəndərləriyle görüşdüyümdə anlayıram ki, iqtisadi mənfeətlərin getirdiyi bir məqam var ortada. Hər kəs topu bir-birinə atır.

Sistem belə işləyir: Prodüserlər bir televiziya kanalıyla müəyyən bir rəqəmə razılışırlar. Kanal serialın götürdüyü reytingə görə haqq verir.

Bələcə kanallar, ən başdan böyük pullar verib serial tutmazsa itirmətir, sonra kisəsinin ağızını açır. Çekilişdən dekorasiyasına qədər bütün istehsala xərclənən pulların prodüserə dərhal dönməsi mümkün olmur. Bəzi seriallarda başa-baş nöqtəsinə gəlmək on hissəsinə tapır. Serial tutmuşsa daha

müraciət olursa bunu təmin etmək üçün çalışmaq lazımdır. Türkiyədə serial müddətlərinin uzunluğuya əlaqədar həm təməşəçilərdən, həm də seriallarda işləyənlərdən və set vəzifəlilərindən şikayətlər alır. Serial müddətlərinin qısalılması üçün gedişlər və göstərişlər edildi. **RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMU**na müraciətlər də oldu. Niye müdaxilə etmirdəyənlər vardi. 27 dekabrda İstanbulda seriallар və izdivac proqramlarıyla əlaqədar olaraq məsul insanlarla bir yiğinəqədər etmişdik. O yiğinəqədə da serialların bu qədər uzun olmasından şikayətçi olduğunu ancaq bir sıra konjonktürel səbəblərle serial müddətlərinin uzandığını ifadə etmişlərdi. O zaman sənətçilərin yüksək ödəniş almaları, rəqabət mühiti, reklam yerləşdirməliyə əlaqədar yaşınan çətinliklər kimi faktorlar üzərində dayanmışdır. Hətta bu mövzu, "**RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMU**" başqanı oyuncu ödənişlərinin azaldılmasını isteyir" - deyə təhrif edilmişdi. Təbii ki, bələ bir şey söz mövzusu deyil. Orada belə bir paradox yaşanır sanıram. 45-50 dəqiqəlik serialda hissə başına bir oyunçu, məsələn 30 min lirə alırsa, bu hissənin müddəti 90 dəqiqə olunca yene eyni pulu alır və nisbi olaraq xərc düşür. Bu səbəbdən iki hissə üçün 30 min lirə ödəniş alıñır. Bu prodüser və neşrçinin məraqlarına uyğun gəlir, bu daha az ödəmənin bir istiqaməti. İşin bir ölçüsü bu. Reklam qiymətlərinə **RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMU** qarşı bilməz; reklam qiymətini bazar təyin edir. Ancaq bəzi televiziyonçular reklam tətbiqləri səbəbindən reklam müddətlərinin uzadılmasını tələb edirlər. Yəni 45 dəqiqəlik bir se-

müraciət olursa bunu təmin etmək üçün çalışmaq lazımdır. Türkiyədə serial müddətlərinin uzunluğuya əlaqədar həm təməşəçilərdən, həm də seriallarda işləyənlərdən və set vəzifəlilərindən şikayetler alır. Serial müddətlərinin qısalılması üçün gedişlər və göstərişlər edildi. **RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMU**na müraciətlər də oldu. Niye müdaxilə etmirdəyənlər vardi. 27 dekabrda İstanbulda seriallар və izdivac proqramlarıyla əlaqədar olaraq məsul insanlarla bir yiğinəqədər etmişdik. O yiğinəqədə da serialların bu qədər uzun olmasından şikayətçi olduğunu ancaq bir sıra konjonktürel səbəblərle serial müddətlərinin uzandığını ifadə etmişlərdi. O zaman sənətçilərin yüksək ödəniş almaları, rəqabət mühiti, reklam yerləşdirməliyə əlaqədar yaşınan çətinliklər kimi faktorlar üzərində dayanmışdır. Hətta bu mövzu, "**RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMU**" başqanı oyuncu ödənişlərinin azaldılmasını isteyir" - deyə təhrif edilmişdi. Təbii ki, bələ bir şey söz mövzusu deyil. Orada belə bir paradox yaşanır sanıram. 45-50 dəqiqəlik serialda hissə başına bir oyunçu, məsələn 30 min lirə alırsa, bu hissənin müddəti 90 dəqiqə olunca yene eyni pulu alır və nisbi olaraq xərc düşür. Bu səbəbdən iki hissə üçün 30 min lirə ödəniş alıñır. Bu prodüser və neşrçinin məraqlarına uyğun gəlir, bu daha az ödəmənin bir istiqaməti. İşin bir ölçüsü bu. Reklam qiymətlərinə **RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMU** qarşı bilməz; reklam qiymətini bazar təyin edir. Ancaq bəzi televiziyonçular reklam tətbiqləri səbəbindən reklam müddətlərinin uzadılmasını tələb edirlər. Yəni 45 dəqiqəlik bir se-

Tofiq ABDİN,
abdin41@mail.ru
tofigabdin.com

rial 2 reklam banti girir. 90 dəqiqə olunca da 4 bant girir. 'Reklam müddətlərini uzatsanız, bizi bir az daha sərbəst buraxsanız serial müddətlərini qısalda bilərik' - deyilir. Bunun çox inandırıcı bir tərifin olmadığı sanıram. 45 dəqiqədə 20 dəqiqəlik araya 2 reklam banti girirsiz. 90 dəqiqəyə çıxdığınız zaman 4 reklam banti girirsiz. Yəni 90 dəqiqəyə çıxdığınızda 20 dəqiqə, 15 dəqiqəyə enmir. Reklam müddətlərinin uzadılması bizim tərifimizdən edilə biləcək bir şey deyil. Biz 20 dəqiqədə bir reklam tənzimləməsini də 15 dəqiqəyə çəkirkər deyə bilərik. Qanun buna yol vermir. Daha da əhəmiyyətli bu mövzudakı tənzimləmə yalnız qanundan qaynaqlanır, Türkiyənin tərəf olduğu əcnəbi ölkələrlə televiziya müqavilələrindən qaynaqlanır. Müqavilədə 20 dəqiqədən əvvəl reklama girmək qadağandır deyə bir hökm var. Türkiyə, qanunla tənzimləməni müqavilədən çıxış edərək həyata keçirir.

RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMU

Avropa ölkələrindəki serial müddətləri, müddətlərin təyin olunmasında hansı aktyorların təsiri olduğu istiqamətində bir iş başlatdır. Bu iş yeni nəticələndi. Avstriya, Bolqarıstan, Almaniya, Danimarka, İspaniya, Finlandiya, Fransa, İngiltərə, İtaliya, Hollandiya, Polşa, Portuqaliya, Rumınıya və İsviçərə əhatə edir. Yoldaşlarımızın etdiyi araşdırma, Avropa və Amerikada serial müddətlərinin 20 dəqiqə ile 60 dəqiqə arasında dəyişdiyini təsbit etdir. Müasir dünyada 20 dəqiqədən qısa, 60 dəqiqədən uzun serial yox. Serial müddətləri ortalama 45 dəqiqə. Bir çox serialın ABŞ istehsali olduğu diqqətə alındığında, ABŞ-da da vəziyyətin fərqli olmadığını görürük. Türkiyədə isə serial müddətləri 80-90 dəqiqə və ya daha uzun. Kənar müdaxilələrlə 2,5-3 saatda qədər çıxır. Bir də reklamları əlavə etdiyinizdə müddət 4 saatə qədər uzanır. Bu təməşəçilər baxımdan qəbul edilə bilən bir şey deyil.

Bu ölkələrdə serial müddətlərinin necə təyin olunduğu da araşdırıldı. Bu 45-60 dəqiqəni kimin təyin etdiyinə baxdıq, nəşrçimi, təməşəçimi, təməşəçilərini, program prodüserlərini yoxsa **RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMU** bənzəri nüfuzlarmı, dövlətmə? Etdiyinizdə serial müddətlərini **RADIO-TELEVİZYA ÜST QURUMU** bənzəri təşkilatların sahiblərinin təyin etdiyini təsbit etdir.

BİZLƏRDƏ NƏ DÜŞÜNÜRLƏR : Sevinc Mürvətqizi, "525-ci qəzet" in yazarı

nöqsanlardan xali deyillər. Çəkilən serialların heç de hamisi dərin məzmunlu, baxımlı olmur, müasir tələblərə cavab vermir, bəzən en adı məişət filmi seviyyəsindən yuxarı qalxmır. Amma bütün bunlara baxmayaq etiraf etmək lazımdır ki, Türkiyə serial çəkimi sahəsin-

də xeyli irəliləyişlər əldə edib. Və bu gün seriallar Türkiyə televiziyalarına böyük məbləğdə reklam pullarının axınına səbəb olur. Bəzi serialların çəkilişi hətta əvvəlcəden alınmış reklam pulları hesabına aparılır. Azərbaycanda serialların yarımcıq dayandırılmasını bə-

yənməyənlər sırasındayam. Bizi "Lider" televiziyasında yayımlanan "Möhəşəm yüz il" serialını izleyirdim. Çok məraqlı və baxımlı, müəyyən mənada tarixi özündə eks etdirən (təhriflərə də olsa) serialın qəfil dayandırılması əlbəttə ki, ürəyimcə olmadı. Ümumiyyətə, bütün televiziyalarda serialların yarımcıq dayandırılmasını əleyhinəyəm. Ən azya-

yımlanan seriallar sona çatdıqdan sonra yeni əcnəbi serialları verilişini dayandırmaq olardı. Televiziya qarşısına çoxsaylı təməşəçilərini toplayıb, sonra da davamlı və məraqlı izlədikləri serialları kəsmək fikrimcə, təməşəçilərlərə hörmətsizlikdir. Mərhələli şəkilde və her bir serial bütünlükə bitdiyindən sonra bu qərarı tətbiq etmək olardı.

“Gülüstan”, “Şəbi-hicran” və yaxud

İsfandiyar VAHABZADƏ

**“Xatırıldır qalan,
Hepsi boş, hepsi yalan...”
(Əski bir Türk mahnisindan)**

— Təəccübə əseri götürüb vərəqləməyə başladım. Vərəqlədikcə də təəccübüm bir az da artırdı. Çünkü atamın yazmış olduğu “Gülüstan” poeması, cəmisi 6 səhifədən ibarət idi. Ondan artıq deyildi. Süleymanın gətirdiyi “Gülüstan” isə 70-80 səhifə idi. Bəs onda Süleymanın özü demişkən, bu 70-80 səhifəlik əser nəmənədir? Bu haradan çıxdı? Süleyman gedəndən sonra əseri götürüb diqqətlə oxumağa başladım. Oxuduqca da gözlərim təəccübədən böyüyürdü. Həm də gülmək tutmuşdu məni. Bəri başdan deyim ki, bu atamın vaxtı ilə yazmış olduğu “Gülüstan” əsəri deyildi. Yox, qətiyyən o deyildi. Əvvəla, əser əruzda yazılmışdı. Atamın yazdığı “Gülüstan” isə əruz vəznində deyildi. Doğrudur, əsl “Gülüstan”ın bir çox beytləri, misraları lap dəqiq desək, bəzi fikirləri elə bu “Gülüstan”da da işlədirildi, amma bu əser o əser deyildi. Əsər başdan-başa Pəhləvi sülaləsinin, şahlıq üsulu idarəsinin əleyhine yazılmışdı. Bir tərəfdən çar Nikolay, o biri tərəfdən Rza şah Pəhləvi hey tənqid olunurdu. Bunların isə heç birinin bir-biri ilə qəti əlaqəsi yox idi. Uyarı belə yox idi. Axi 1813-cü ilin o məşhur “Gülüstan” mütqaviləsi bağlananda, heç Pəhləvi sülaləsinin şah olmaq haqqında gümanı belə yox idi. Rza şah Pəhləvinin atası mehtər olub. O mehtərin atasının kim olması isə 1813-cü ildə məlum deyildi. Bəs onda Pəhləvi sülaləsi niyə və nədən ötrü bu qədər tənqid olub, lənətlənməlidir. Özü də atamın adı ilə. Hələ bütün bunlar bir yana qalsın, əsər boyu arada bir o dövrkü Amerika prezidenti Cimmi Karterin də adına duz salınırdı. Gülməlidir, özü də çox gülməlidir. Axi Süleyman özü deyirdi ki, biz elə bilirdik ki Bəxtiyar Vahabzadə 50-60 il bundan əvvəl vəfat edib. O zaman farslar demişkən, xub. Bəs onda bu belə isə Karter 50-60 il bundan əvvəl harada idi? Sözün düzü bu əser olduqca bekara bir əsər idi. Heç oxumağına vaxt itirməyinə belə deyməzdii. Hər halda, Bəxtiyar Vahabzadə qələminin məhsulu deyildi bu. Amma mənə bir məsələ məlum oldu ki, cənubi Azərbaycanda bu əsər hər kimin əlinə keçirdi, kimin əlinə düşürdüse, özündən bir-iki beyt bura artırıldı. Hər kim bu əsəri oxuyubsa ürəyini bura boşaldıb. O taylı, bu taylı millət, vətən, Azərbaycan de-

yib, yanın üzəklər, öz üzək sözlərini bura yazişlər, bura döşəyiblər. Artıq bu əsər bir növ o necə deyərlər, şifahi xalq ədəbiyyatına, folklorə çevrikmişdir, Bəxtiyar qələmindən kənara çıxmışdı, özü də xeyli kənara çıxmışdı.

Ertesi gün Süleyman yenidən otelə yanına gəldi. Bu dəfə tək deyildi, Mustafa ilə gəlməşdi. Mustafa Səyidzadə ilə. Yenə də bir xeyli səhbət etdi. Mən fikir verib görürüm ki, Mustafa da elə Süleyman kimi mənimlə səhbət edədə gözlərini çarpayıbmın baş tərəfindəki, dolabçanın üstündəki atamın şəkildən çekmirlər. Hərdən gözlərini şəkildən yayındırb mənə baxır, sonra yenə də gözlərini şəkərliklər. Səhbət yenə də “Gülüstan”dan düşdü. Mən daha onlara demədim ki, ay Süleyman sənin mənə verdiyin bu “Gülüstan” atamın yazdığını o “Gülüstan” deyiləx. Ve yaxud da, bu “Gülüstan” o “Gülüstan”dan xeyli ferqlişir. Bu “Gülüstan”, o “Gülüstan” deyil. Vallah bu o deyil. Demədim. Doğrudur atamın yazdığını o əsl “Gülüstan”dan bəzi misralar, bəzi fikirlər təhrif olunmuş halda elə bu “Gülüstan”da da işlənlərdi, amma bu daha o deyildi axı. Hər iki “Gülüstan”dan yadimdə qalan bir-iki misranı misal getirirəm. Məsələn. Əsl “Gülüstan”da deyilirdi ki:

**“Lap yaxşı eləyib doğrudan bize,
Biri baran dedi, biri xər dedi.”**

Cənubi Azərbaycanda, atamın adından yazılmış “Gülüstan”da isə:

**“Siz bize xeyli zamandır
ki deyirsiz heyvan,
O taylı bəradərlərimə isə
həmən xər deyilir.”**

Yaxud əsl “Gülüstan”da deyilirdi ki,

**“Hani bu əsrin qoç Koroğlusu,
qılınc Koroğlusu, söz Koroğlusu.”**

O biri “Gülüstan”da isə:

**“Bizim o boyda böyük, nəhəng
Koroğlumuz var,
Bəs harda qaldı, gəlsin.
Həm şəmşirlə, həm sözlə,
Nərə çəkib çığırınsı,
qoy öz sözünü desin.”**

Və sairə...

Göründüyü kimi fikir eyni, mənə eyni, amma deyim tərzi və yazılış forması fərqli idi, həm də çox fərqli idi. Yəni belə bu formada, vəzni pozuq, aydın fikir ifadə etməyən misralar ikinci “Gülüstan”da kifayət qədər idi. Əsər boyu elə belə də davam edirdi. Ən təəccüblüsü isə o idi ki, poemanın altında bir müəllif kimi atamın adı yazılmışdı. Sözün düz poemanı tam oxuyub, altında da bir müəllif kimi atamın adını görəndə xəcalət çəkdi, utandı. Amma heç nə demədim. İstəmədim ki qətblərini qırırm, onları pərt edim. Çünkü Süleyman mənə bu əsəri elə sevinə-sevinə getirmişdi ki... İndi də bu əsərdən elə sevinə-sevinə, ürəyi atlana-atlana danışdırı ki... Elə Mustafa da... Və mən hiss elədim ki, görünür Cənubi Azərbaycanda hər kəs bu hissə keçirirmiş. Elə ona görə də bu cızma qaranın müəllifinin atam olmadığını demədim. Qoy cənubda elə gəzən bu yazının müəllifinin elə məhz atam olduğunu da bilsinlər – deyə düşündüm. İndi fikirləşirəm ki, bu hadisənin üstündən 30-35 ilə yaxın bir vaxt keçib. Bu elə də az bir vaxt deyil.

Yəqin ki bu poemanın həcmi bəlkə də indi artıq 100-150 səhifəyə çatıb. Çünkü yuxarıda dediyim kimi, əsər boyu get-gedə poemanın vəzn pozuntusundan, misra ölçülərinin dəyişməsindən hiss olunurdu ki, bunu oxuyan hər bir kəs, böyük, kiçik, atamı tanıyan da, tanımayan da, özündən bura nəsə artırır, yazır. Sanki ürəyini boşaldır, öz arzularını deyir. Mövcud rejimin qorxusundan, özlərinin deye bilmədiklərini atamın adından yazırlar. Hm... Nə olsun, qoy yazsınlar, üzəklərini boşaltıslılar. Mən “yox, vallah-billah bunu mənim dədəm yazmayıb” deməkə onlar bunu cırıb atan deyillər ki... Mən də bir ucu Təbriz, o biri ucu Ərdəbil car çəkib əsəri inkar edən deyiləm ki... Qoy yazsınlar – deyə düşündüm. Çünkü mənim də uzaqdan-yaxından eşitdiyimə, bildiyime görə, eyni tendensiya öz Azərbaycanımızda da gedirdi.

Sonralar mən Bakıya qayıdış, bütün bunları atama danışında, güldü, amma təəccüb etmədi. Dedi: “Ay oğul, biliyəm. Lap yaxşı eləyib deməmişən ki, bunu mənim atam yazmayıb. İndi pis də, zəif də, yaxşı da olsa, qoy elə bilsinlər ki, mən yazmışam. İndi kimse, nədənətəsəsə təselli tapmalıdır, ya yox? Deyək ki, bu da onların təsəllisidir”. Sonra atam mənə özümüzdə, yəni bu təyada yazılan “Gülüstan” poemasını getirib göstərdi. Və bu “Gülüstan”da da bəzi əcaib, heç bir-biri ilə uyarı olmayan misraların, fikirlərin əlavə olunmasını görəndə gülmek məni tutdu. Çünkü elə eyni qeyri-dəqiqlik və eyni vəzn pozuntusu bu “Gülüstan”da da var idi. Görünür elə burada da el-el gəzən bu “Gülüstan” poeması kimin elinə düşmüşdüsə, özündən bura bir neçə beyt artırmışdı. Yeganə fərqli isə onda idi ki, bu “Gülüstan” əruzda yazılmamışdı. Bu təyada yəni Şimali Azərbaycanımızda yazılan atamın yazmış olduğu “Gülüstan”da, əlavə olunmuş bir misranı nümunə göstərirəm. Məsələn:

**“Bakıda binalar çoxalır,
İçində ruslar, ermənilər qocalır.”**

Və sairə...

İndi yadimdə qalan birçə bu misralıdır. İndi bunu hər kim yazıbsa, mən biliyəm. Şübhəsiz ki, bu cür səviyyəsiz bir yazını mənim atam yaza bilməzdə. Əsər elə bu cür səviyyəsiz misralarla davam edirdi. İndi düşünürəm ki, əgər əsl “Gülüstan” bir tərəfə qalıb, o taylı-bu taylı hər iki qondarma “Gülüstan”lar bir birinə qarışır üzə çıxsayıd, əsərin nəyə, kimə, hansı dövrə və ən ümədəsi isə hansı hadisəyə həsr olunduğu yəqin ki bilinməzdii. Geləcək nəsilərin də bunun ayırd olunması üçün tarixçilərden, edəbiyyatçılardan ibaret böyük bir komissiyanın təşkil olunmasına ehtiyac olacaqdır. Çünkü bu qondarma “Gülüstan”lar da əsl “Gülüstan”dan heç bir əsər əlamət yox idi. Amma heç yaxşı ki sonralar əsl “Gülüstan” bəzi jurnalarda, kitablarda çap olundu. Və yəqin ki bu qondarma “Gülüstan”lara da son qoyuldu.

Sonra Süleyman qapıdan çıxarkən təkrarən bir də şəkər baxıb dedi:

— Vallah, ağayı Vahabzadə, heç inanmağım gəlmir ki, bu elə Bəxtiyar Vahabzadə olsun. Mən fikir edirdim ki, ağayı Vahabzadə yekəpər, işşəman cüssəli, iri vücutlu, saçları da qar kimi ağarmış, sinli birisi olmalıdır. Bu isə ariq, zərif, başı da hələ tam ağarmayan, saçlarına yenicə dən düşən bir kisiidir (bu şəkildə atamın 51, “Gülüstan”

əsərini yazanda isə 31 yaşı var idi). Bəs o taylı-bu taylı yekə bir Azərbaycanın dərdləri, əzabləri 40 milyonluq bir xalqın milət yükü bu ariq vücuda, bu ariq bədənə necə sığırıb? Axi o bu böyük dərdi özündə sığdırımlıdır ki, bəle bir yazını yazib üzə çıxarsın... Bu dərd onu incitməsə, ona əzab verməsə, o bunu yaza bilməz ki. Bəs bu boyda dərdi bu ariq vücuda necə çəkirmiş? Hm... Amma nə deyim vallah, bu boyda dərdi bu ariq vücuda sığa bilməz axı.

Süleyman qapıdan çıxarkən dediyi bu sözələr mənə çoxdan olub keçmiş, rəngi saralıb solmuş bir hadisəni xatırlatdı. Və bu hadisə sanki yüngül bir meh kimi yaddaşımı qayıtdı. Ötəri ağ-qara xırıltılı səsli, köhnə retro filmi kimi, gözlərimin öündən bir anlıqda gelib keçməye başladı. Burnuma biz tərəflərin payız etri dəydi.

Hə... Tarix indi dəqiq yadımda deyil, 1959-1960-cı ilin payızı olardı. “Şəbi-hicran” poeması da yeni çapdan çıxmışdı. Radio, televizor, qəzet, jurnal hamısı elə “Şəbi-hicran” poemasından yazar, “Şəbi-hicran” poemasından deyirdi. Atam da cavan bir kişi idi. 33-34 yaşı olardı. Yادимa galır ki, tək elə birçə bu poemanın qonorar puluna süd rəngli “Volqa M-21” markali avtomobil almışdıq. O vaxtlar şəhərdə “Volqa” maşını tək-tük idi. Bu maşını hər adam ala bilməzdi. Yox, o dövrde də pullu, imkanlı adamlar çox idi. Lap elə lazımı gəlsəydi, o papaq altında yatan oğlanlar 2-3 avtomobil də ala bilərdilər. Belə oğlanlar var idi, amma “qarğı, məndə qoz var”, “mənəm-mənəm” deyən oğlanlar yox idi. Çünkü hər bir məsələyə nəzarət güclü idi. Hami da bir-birinin yolunu gözlayırdı. Heç kim də öz həddini aşıləmirdi, öz həddini bilirdi. Hər bir məsələ müəyyən çərçivə daxilində görüldürdü. Hə... Həm də təzə mənələ köçmüştü. Evimizdə heç fərli başlı mebel dəstti də yox idi. Elə bu poemanın yerdə qalan puluna da, o dövrlerdə ən dəbdə olan “Tülpan” fransız mebeli almışdıq. Daha uçmağa qanadımız yox idi.

Bu o vaxtlar idi ki, şeirə, poeziyaya böyük hörmət var idi. Şairin-yazıcıının sözü hər yerdə keçərlər idi. Bir telefon zənginə istənilən məsələni aşırmaq olardı. Ondan da başqa, insanların da işi bir-birlərinə elə bir böyük məsələlərə görə düşüb eləmirdi. İndi nə bilim, yayda istirahət evlərinə getmək üçün putyovka, təzə nəşr olunan kitablara yaxılmaq, onları tapıb almaq, teatra, kinoya bilet, konsertə dəvətnamə və bu kimi indi uşağa belə gülünc görünə biləcək adı məsələlər. Vəssalam. Əlbəttə, o vaxtlar şair də, yəzici da elə əsl şair yəzici idilər. Daha cizma-qaraçı, böhtənçi deyildilər. Ağillarına gələnə yazmırıldır. Yazmaq xatırınə yazmırıldır. Ədəbiyyat aləmində olan öz uğursuzluqlarının günahını da elə onda-bunda görmürdülər, heç nədən də çəkinib eləmirdilər. Gündəmdə qalmaq üçün heç kimi ləkələmirdilər. Eh... Nə deyim vallah...

Hə... Bilmirəm nə məsələ idi isə, Yəzicilər İttifaqından 3 nəfər gənc şairi atımı, Qasim Qasimzadəni, bir də Novruz Gəncəlini Azərbaycanın cənub bölgəsinə, Lənkərana, oxucularla görüşə göndərirdilər. Atam da təklif etdi ki, oxucularla görüşə onun təzə aldığı maşınla getsinlər. Mən də o vaxt balaca uşaq idim, 6 yaşım olardı. Hələ heç məktəbə də getmirdim. Uşaq olmağıma baxmayaraq atam hara gedirdi. Mən də özü ilə aparardı. Uşaq idim, hər bir

ağac elə həmənki palid ağacıdır...

əhvalat da mənim üçün maraqlı idi.

Elə sürücümüz də əslən Lənkəran tərəfdən olan, Fərman adlı cavan oğlan idi. Atamın tələbəsi idi. Bizdə 1959-cu ildən düz atam dünyasını dəyişənə qədər, yeni 50 ildən də artıq bir vaxtda, xüsusi avtomobilimiz olmasına baxmayaraq, atam heç cürə maşın sürməyi öyrənə bilmirdi. Ha öyrənməyə çalişırısa, düz əməlli sürə bilmirdi, elə bil ki sükən əlindən qaçırdı. İndi hərdən bir uzaq yola çıxanda, düz yolda sükan arxasında oturur "bir qurdumu öldürüm" – deyib 5-10 kilometr sürər və elə bununla da kifayətlənərdi. "Əşşı, yoruldum, bəsdir" – deyərdi. İndi Fərman da bu dünyada yoxdur. Atamdan çox-çox əvvəl dünyasını dəyişib. Atam onu bir qardaşı kimi sevərdi. Aralarında yaş fərqi az olduğundan, atam ona da "qardaşım" deyərdi.

Hə... Qərara alıdalar ki, çox da ele istiyə düşməyək deyə yola gecə çıxışları ki, səhər tezdən də Lənkərandan olaq. Xəyalınız indiyə getməsin. İndi Bakıdan Lənkərana xarici markalı avtomobil ilə 2 saat, uzağı 2 saat yarına gedib çatmaq olar. Amma o vaxtlar yolların bərbad halda, maşının da ki sovet istehsalı olduğundan, 6-7 saatda həmən mənzil başına gedib çatmaq olardı. Yادимa gəlir ki, mən Qasıim Qasimzadə ilə atamın arasında arxada, Novruz Gəncəli isə qabaqda oturmuşdu. Fərmandan ki öz yerində, sükən arxasında. Biz yola çıxdıq. İndi bilmirəm, bu bir təsadüf idi, yoxsa qəsdən həmin gün yola çıxmışdıq. Çünkü həmin gecəni radioda yenə də "Şəbi-hicran" poemasını verirdilər. "Şəbi-hicran" a qulaq asa-asə yol gedirdik. Novruz Gəncəli də poemaya qulaq asa-asə ara bir nırçidayır, hərədən bir də başını bulayıb, arxaya çevrilərətəmək atama "Ə... köpəy oğlu, nə gözlə demisən" – deyir, yenə də ireliyə çevrilərətəmək. Mən də öz uşaq aqlımla bu sözün mənasını tam dərk etmir, "Novruz Gəncəli atamı söyür" deyə düşünür, ürəyimdə "köpəy oğlu sənsən, sən özünsən" deyirdim. Arada bir tez-tez yuxuya gedir, sonra da ayılırdım. Poema səhərə kimi davam etdi. Lənkəran tərəf sərhəd zonası olduğundan, o dövrlərdə ora getmək üçün xüsusi icazə tələb olunurdu. (Çox qəribədir. O zaman heç birinin ağlına belə gəlməzdi ki, vaxt gələcək, aralarında oturan bu balaca uşaq, yeni mən, o biri təyada, yeni irənda uzun müddət yaşayacağam. Ve öz Azərbaycanımızda uşaq olan "Gülüstan" poemasını o biri təyada müzakire edəcəyəm. Ay aman... Deyirəm bu dünyanın nə qədər çox atışmaz yolları var). İndi bilmirəm, uşaq idim, yadimdə deyil. Amma yadına gəlir ki, bir də ayıldım və gördüm ki seher təzə-tezə açılır. Maşınımız dayanıb. Qarşida da zolaqlı bir şlaqbaum yolumuzu kəsib. Hərbi geyimli 2 nəfər maşına tərəf əylilik, rusca nəsə deyirlər. O vaxta qədər mən hərbi geyimli adamları ancaq ele kinolarda görmüşdüm, həyatda görməmişdim. Onlar nəsə dedi, atamla Novruz Gəncəli maşından düşüb sərhəd köşkünə tərəf getdilər. Həyatimdə birinci dəfə idi ki, hərbi geyimli adamları gördürdüm. Qorxudan Qasıim əminin əlini tutmuşdum. Yavaşça soruşdum ki, Qasıim əmi onlar kimdirler. Qasıim əmi də yavaşça, zarafatla dedi ki, nemeslərdir, amma qorxma. Mən heyrət içində idim. Ay aman... İstərişməz, yavaşça, piçilti ilə Qasıim əminin sözlərini təkrarladım: "Nemes-

lər..." Sözsüz ki, orada nemes-zad yox idi. Qasıim əmi mənimlə zarafat edirdi. Bakıya qayıdan sonra həyət yoldaşlarını başıma yiğib, orda mən nemesləri görmüşdüm deyirdim. İndi bu hadisənin üstündən 50 ildən də artıq bir vaxt keçib, amma Qasıim əminin o sözləri yadımdan çıxmır. Elə bil ki beynimə həkk olunub. Harda bir hərbi geyimli adam görürəməsə, sanki Qasıim əminin o piçilti ilə dediyi sözləri eşidirəm "Nemeslərdir, amma qorxma". Sənədlər qaydasında idi. Şlaqbaum götürüldü, biz yenə də öz yolumuzu davam etdik.

Təzə-tezə payızın nəfəsi duyulur, etrafdan ot, çəmən, reyhan ətri gelir. Maşın sürətli irəliliyindən çölün ətri maşına dolur, səhərin sərin şəhli havasını sinəmizə çəkirdik.

– Ay Fərman, qarşısında bir çayxana olmalıdır deyəsən, saxlayarsan bir çay içərik, yorulduq.

5-10 dəqiqədən sonra deyilən yerə çatdıq. Yavaş-yavaş səhərin sərin mehi əsirdi. Payızın ilk ayı idi, Lənkəran tərəfin cənub bölgəsi olmasına baxmayaraq buradakı hava Bakıdan sərin idi. Biz isə gecə çıxmışdı ki istiyə düşməyək. İri gövdəli, yekə bir palid ağacının altında oturub çay içirdik. Qarşı tərəfdən ensiz bir ark da axırdı. Vallah indi bunu kime desəm inanmaz. İndi bu setirləri yaza-yaza, sanki həmin o arxin şırıltısını da eşidirəm. O payız mehini də duyuram. Hətta o iri gövdəli, budaqları aşağı sallanan ağacın yarpaqlarının ətrini də hiss edirəm. Həqiqətən hiss edirəm.

Mən dünyanın çox ölkəsində olmuşam. Demək olar ki, qarış-qarış bu dünyani gəzmişəm. Hər ölkənin də, hər yerin də özünə məxsus kafesində, restoranında bir sözə iaşə obyektində çörek yemişəm. Avropanın belə yerlərində olan o səliqə-sahman, o təmizlik, o çəngəl, bıçağın parıltısı, qabqaşığın stol üstüne səliqə ilə düzülüşü, xidmətçinin qar kimi, ağappaq köynəkdə olması, təmizliyi, eyni zamanda quruluğu, müştəriyə yaxınlaşdırma səni şəkildə gülümşəyib salam verməsi, o qədər səliqə sahmanlı, cilanmış olur ki, bütün bunlar ilk baxışda, ilk dəqiqələrdə müştəriyə olduqca xoş təsir bağışlayır. Sonradan isə bütün bunlar adamı bezdirir. Sanki adamın sərbəstliyini, asudəliyini əlindən alır. Mən belə yerlərdə heç bir səmimiyyət filan görmürəm, arxayıncılıq görmürəm. Şəxsən mən bele düşünürəm. Amma özümüzdə... Əşşı, biz ayrı aləmik...

Hər yol kənarında qoyulan o səliqəsiz, pıntı çayxanalar, o natəmiz kababxanalar, o çirkli süfrə, əyri-yürü alüminium çəngəl, bıçaq, o paslı, saralı, çapma araq stekanı o qədər mənən doğmadır ki, Avropanın yüz elə səliqə, sahmanın yemekxanasını özümüzün bircə dənə o səliqəsiz, yayda ot, qışda kömür iyi gələn çayxanasına dəyişmərəm, vallah dəyişmərəm. Nədənsə son vaxtlar mənən elə gəlir ki, o çapma stekanda deyilən ən adı, ən məzmunsuz, adəmi bezdirən, uzunuzadı bitib tükənməyən o izharı məhəbbəti saqlıqların hamısı, par-par parıldayan o bühlər qədəhdə deyilən konkret saqlıqlardan daha təbii, daha səmimidir. Nəsə mənən elə gəlir ki, bühlər qədəhdə deyilən saqlıqlar səmimi deyil, sünidir.

İndi deyilənlərə görə elə bizdə də, bizim özümüzdə də yol kenarlarında tikilən yeni iaşə obyektləri öz səliqə,

sahmanına görə o Avropada tikilən o kafelərdən, o yemekxanalardan geri qalmır. Ola bilər. Təki olsun. Mən çox-dandır vətəndə olmuram, ona görə də heç nə deyə bilmərəm. Amma indi nə olursa olsun, necə olursa olsun, təki o səmimiyyətimizi itirməyək, simamızı itirməyək, özümüzü itirməyək, özümüz olmağımızı saxlaya, özümüz olaq, özümüzə oxşayaq. Lənkərana çatmamış o yolun qirağında olan o çayxana, o yemekxana, bəlkə də mənim həyatımda gördüyüüm ilk çayxana idi. Ondan sonra bu dünyanın ən müxtəlif yerlərində olmağımı baxmayaq, harda olmuşamsa, o dadlı, o şirin səmimiyyəti görə bilməmişəm. Xidmətçi bizdən ötrü az qala əldən-ayaqdan gedirdi. Yox bu adı xidmətçi xidməti deyildi. Alacağı pula görə də deyildi, bu nə idisə indiki dövrə qədər gəlib çatmayan, dillə deyiləsi mümkün olmayan ayrı bir şey idi, saf səmimiyyət idi. Burada sünilikdən heç bir əsər-əlamət yox idi.

Səhər erkən olmasına baxmayaq, çayxanada adam az deyildi. Hələ get-gedə çoxalır, hələ gəlirdilər də. Bizim oturduğumuz stola baxıb, öz aralarında nəsə danışındılar. Mən üzülməyim deyə atam pencəyini çıxarıb mənim ciyinimə salmışdı. Elə bil ki əynimə yekə bir palto geyimmişəm. Pencəyin ətəyi yerlə sürüñürdü. Özümüzü çox pis hiss edirdim. Onsu da ariq olan atam, köynəkdə bir az da ariq görsənirdi. Mən pencəyi əynimdən çıxarmaq istəyirdim. Atam isə, ay oğul soyuq olar, qoy qalsın deyirdi. İndi isə bu setirləri yaza-yaza kövrelirəm. Atamla bağlı bir epizod yadına düşür.

Atam dünyasını dəyişməmişdən 2-3 il əvvəl birlikdə bulvarda oturmuşduq. Mən pencəkdə idim, o isə köynəkdə. Birdən nəsə hiss etdim ki atam üzüyür, pencəyimi çıxarıb ciyinə saldım. Ay aman... Elə bil ki, atam əyninə yekə bir palto geyimmişdi. Pencəyin ətəkləri yerlə sürünməsə də, atam sanki onun içində üzürdü. Gözlərim doldu, kövrəldim. Üzümü yana چevirdim. Axi mən niyə belə yekəldim, böyüdüm. Axi sən niyə yiğildin, ay ata... Nəyə görəsə özümüz günahkar bildim. Mənə elə gəlirdi ki, atam vaxtı ilə olan öz uca boyunu, qamətinini, sağlamlığını, mənə verib onun üçün də belə kiçilib. İstədim çıçırmı ki, ay ata, aksi sən niyə belə yumağa dönmüşən. Axi sən belə deyildin. Ucaboy, şümal oğlan idin. Mən səni yenə də elə görmək istəyirəm. Nə olar, yenə də elə ol.

Birdən başımı qaldırıb gördüm ki, bütün çayxanaların gözü elə bizdədir. Baxışları ilə gah atam, gah Qasıim Qasimzadəni, gah da Novruz Gəncəlini göstəridilər. Qasıim əmi deyirdi ki, deyəsən bizi kimsəsə oxşadırlar. Üzü bir az tüklü, əynində də səliqəsiz, çay ləkəli, qısa aq xələt geymiş xidmətçi oğlan da tez-tez bize yaxınlaşdır, şirin Lənkəran ləhcəsi ilə "daha nə lazımdır, nə istəyirsə" soruşur və bizim "heç nə lazımdır, deyil, çox sağ ol" deməyimizə baxmayaq, bizim sifariş vermədiyimiz bəzi şeyləri də stolun üstüne düzürdü:

– Ay qardaş, vallah lazımdır, çox sağ ol, biz yol üstəyik, gedəsiyik, tələsirik, götür bunları.

– Yox, yox nuş olsun, yeyin.

Tez də çəkilib gedirdi.

Yəqin indiki dövr olsayıdı, düşünəndik ki, bu çayçı, çayxana müdürü,

atamgılı kimlərləsə səhv salıblar. Ya elə bılıblər ki bunlar prokuratura işçiləridir, milisdəndilər, ya nə bilim təftişdəndilər, müfəttişdilər, daha nə bilim kimlərdir. Yoxsa tanımıdları adama bu qədər hörmət olmaz.

Birdən qonşu stoldan cavan bir oğlan dostlarından ayrılib bizim stola tərəf yaxınlaşdı. O da yadımdadır ki, əyninə göy rəngli, dama-dama bir köynək geymişdi. Yaxınlaşıb ədəblə salam verdi, sonra dedi ki:

– Mən çox üzr istəyirəm, biz bir həftədir eşidirik ki, Bakıdan Lənkərana şairlər gələsidirlər. Oxularla görüşə. Bu gün axşam da klubda onlarla görüş olasıdır. Bütün bu tərəflərin də Astaranın, Masallının, Lerikin sakinləri dünən axşamdan burdadırlar. Şairlərlə görüşmek isteyirlər. Bize də dünən Bakıdan şair Azad Talışoğlu deyib ki, bəs şairlər artı yoldadırlar. Biz də səhər tezdən buraya gəlmışik ki, klubda onlara yaxınlaşmaq mümkün olmayıacaq. Heç olmasa onları burda görək, heç olmasa onları bir kəlməkəsək. O gələn şairlər sizlərsiz?

1959-60-ci illər idi. Hələ heç nə atam üzdən tanınırı, nə də Qasıim Qasimzadə, nə də ki Novruz Gəncəli. Ancaq elə adları eşidilmişdi.

Qasıim Qasimzadə gülərək dedi:

– Bəs sən özün nə fikirlərsən, biz heç şairə oxşayıraq, yoxsa yox?

Cavan oğlan gülümşəyərək:

– Əlbəttə, üz gözünüzdən, təhərətəhərənəzən hiss olunur ki siz elə şairsiniz. Amma bir məsələni də bilmək istəyərdik.

Novruz Gəncəli:

– Hə, buyur.

– Biz bilmək istəyirik görək, Bəxtiyar Vahabov sizlərdən hansızızsız? (o vaxtlar atamın familyası Vahabzadə yox, Vahabov idi) Sonra heç cavab gözlemədən, oturduğu qarşı stoldakı dostlarını göstərərək dedi ki, bəs o biri dostlarımla mərc çəkişmişik, görək Bəxtiyar Vahabov bunlardan hansıdır? Bir dostum deyir ki, Bəxtiyar Vahabov budur deyib, Qasıim Qasimzadəni göstərdi. O biri dostum isə sizi göstərir (Novruz Gəncəlini). Deyir ki, yox sən səhv edirsən, Bəxtiyar Vahabov budur. Mən isə... bir az duruxub... bu oğlanı deyirəm, barmağı ilə atamı göstərir. Deyirəm ki yox. Bəxtiyar Vahabov budur. Özü də əla bir qonaqlıqdan mərc çəkişmişik. Kim uduzsa sabah axşama qonaqlıq verəsidi.

Atamgil gülüşdülər.

Novruz Gəncəli Qasıim Qasimzadəni göstərərək deyir:

– Qardaş, sən mərci ududun. İndi get sabahkı qonaqlığının tədarükündə ol. Bəxtiyar Vahabov budur, deyib Qasıim Qasimzadəni göstərir.

– Hə?...

Həmənki cavan oğlan bir qədər təccüb edir. Sonra öz pərtliyin bürüze verməyərək:

– Nə olar. Olsun. Sizin hər üçünüzə də canım qurban. Sonra Qasıim Qasimzadəyə baxaraq: – Mən əsl Bəxtiyar Vahabovu gördüm. Elə bu mənə bəsdir... Hə... Amma mən elə bilirdim ki... Yaxşı bağışlayın siz Allah. Əgər artıq, əskik danişdışma üzr istəyirəm, – deyib uzaqlaşmaq istəyirdi ki, Qasıim əmi gülə-gülə:

– Ay qardaş dayan!

Əli ilə Novruz Gəncəlini göstərərək, bu zarafat edir, men Bəxtiyar Vahabov deyiləm. Bəxtiyar Vahabov budur – deyib atamı göstərir.

(Ardı 29-cu səh.)

Məhamməd Əmin

Şirməmməd HÜSEYNOV

Nə Qafqasiya, nə də İran

Kazımoğlu cənabları İran azərbaycanlılarından Mirzə Abdullah cənablarının "Xosrov Pərviz" nam əsəri həqqində yazmış olduğu "Bir mütaliə"ndə istirdad qəbilindən olaraq bir "iranlı qardaş"ın "Gaveyi-ahənkər" ile "Xosrov Pərvizi" hər ikisi qədim İran tarixindən götürüldigi üçün yekdigərile müqayisə edərək: "Əgər Xosrov Pərvizin də müəllifi iranlı olmasa idi, o vəqt o da alqışlanar, həqqində mədhiyyələr yazılırdı" hökmünü verdigini söyləyir ve böylə (mələm olsa da) xüsusi səhəbə əsnasında "əhalicəsine" söylənilen bir mütaliəyi haman ümumə təşqil edərək "iranlı qardaşlarımızın ruhunda iftiraq və ixtilaf bir ibtila vardır. Əvəmi məhərrəmlikdə təkiyə açmaqdə və təziye saxlamaqda təbrizli, ərdəbilli və həmedanlı gözləyən kibitək bir az savadlısı da bəzi ümumi məsələlərdə iranlı və qeyri iranlı sözünü araya salmaqla haman bir ixtiyar çıxarmaq istiyor. Daha doğrusu qeyri-ixtiyari olaraq ruhu və aldığı təbiyəsi ona bunu söyle diyor" hökmünü veriyor.

Kazımoğlunun bu cümləsi "iranlıların ruhundaki iftiraq"dan bəhs etdiyi üçün degil. İranlı deyə özündən ayırdığı "ərdəbilli, təbrizli və həmedanlı"nın milliyətlərini təyindəki yanlışlıqdan bəhs etmək üçün iqtibas ediyoruz. Kazımoğlu cənablarının Aras çayının o tərəfində bulunan azərbaycanlılara başqa cinsdən bir xəlqə baxar kibitək görünən fövqüzzikr "mütaliəsi" yalnız olsa idi, şübhəsiz ki, biz onu mövzui-bəhs etməzdik.

Məttəəssüf, kendimizi başqa bir cinsdən, qafqasiyalı tələqqi edib de Azərbaycanı iki hissəyə bölən Aras çayı məvərasında yaşayan iranlılar (Iran türklərinə) yuxarıdan aşağı bir nəzerle baxmaq ələlkəsə ruhumuza sirayet etmiş bir xəstəlikdir. Məlum bir taqım səbəblərə Qafqasiyada türk ədəbiyyat və mətbuatı tərəqqi etmiş, yaman-yaxşı bir yol tutub ilərələmişlərdir. Bu hal bizim bəzi cavalarımızı Qafqasiya türklərinin kendi başına etnoqrafik bir vücut təşkil etdiyi fikrinə salmış, əhvali-siyasiyyə icabi olaraq irandakı qardaşlarını tanımamağa, onları iranlı sanmağa başlamışlardır. Məsələn, yuxarıda iqtibas elədigidimiz fəqərədə bir təbrizli ilə ərdəbilli iranlı tələqqi olunaraq kendilərinə məxsus xüsusi bir "ruhi-iftiraq"da nisbət verilər. Dəlil olaraq Təbriz və Ərdəbil həmsəhrilərinin məhr mülklərde ayrı tekyə saxladıqları göstərilir. Şamaxı, Qarabağ və qubalıların ayrı-ayrı olaraq məhərrəmlik tekyələri saxladıqlarını göstərərək qafqasiyalıların da "ruhi-iftilaq və infiraqla" xəstə olduqlarını iddia etmek olmaz mı?...

Fəqət söz burasında degildir. (Əvvəli ötən şənbə saylarımda)

Ön söz

Azərbaycan milli qurtuluş hərəkatının ideoloqu və lideri, ilk həqiqi demokratik Xalq Cümhuriyyətimizin banisi M.Ə.Rəsulzadənin zəngin içti-mai-siyasi və ədəbi-bədii publisistik ərsinin I cildi (1903-1909) 1992-ci il-də, II cildi (1909-1914) 2001-ci ildə işıq üzü görmüşdür. İndi onun 1915-1916-ci illərdə dövri mətbuatda dərc olunmuş əsərlərinin III cildini oxuculara təqdim edirəm. Zənnimcə, 10 ildə təmənnəsiz hazırladığım bu əsər Azərbaycan tarixi və bütövlükdə I dünya müharibəsi dövrü tarixi ilə məraqlananlar üçün faydalı olacaqdır.

Yanlışlığın kökü daha dərindədir. Qafqasiya türkə demək özü bir yanlışlıqdır. Çünkü yuxarıda denildiği vəchlə böylə etnoqrafik bir kütlə olmadığı kibitək şobələri arasında da bu adla tanınmış bir şobə yoxdur. Azərbaycan türkü, Azərbaycan şiyəsi, Azərbaycan ədəbiyyatı var. Ola da bilər. Fəqət Qafqasiya türkçəsi və Qafqasiya türkü olamaz. Bu gün nə "Xosrov Pərvizi" yazarı Mirzə Abdullah iranlı, nə də Kazımoğlu qafqasiyalıdır. Onların ikisi də azərbaycanlılardır. Birincisinin əsəri, ikincisinin də mütaliəsi nə iranca yazılmış, nə də qafqazca. İkisi də türkçə yazılmışdır.

Biz, özümüzü qafqasiyalı sananlar bu həqiqəti bir kərə bilməli və anlamalıyız ki, yurdumuzda mühacir və mehman sıfətində yaşayan "iranlı"lar, az bir istina ilə İran Azərbaycanından gəlmiş iranlılardır. Onların dili də, məişəti də, adət və əxlaqları da bizimkinin eynidir. Başqa dörtlər olamaz da. Çünkü hamımız bir kütlənin (Azərbaycan türkünün) parçası, bir məcmuin hissəsiyiz, xəlq təbirincə, "hamımız bir bezin qıraqıyz", Aras çayının qismən bu, qismən də o tərəfində bulunan türklər, bir kərə bilməlidir ki, nə iranlı, nə də qafqasiyalı bəlkə: azərbaycanlıdır.

**M.Ə.
"Açıq söz", 14 oktyabr 1916,
№303**

**Mələm – işarə, əlamət
Təşqil – ağırlatma, ağırlığını artırma
İstirdad – geri istəmə, geri alma
İftiraq – ayrılma, fəraq
İbtila – mübtəla olma
Mehr – nikahlıq
Təkyə – mərasim, yiğincaq**

Hicrətdən 1335

"Hicrət" müsəlmanlardan ömrü böyük və xilaskar bir vəqət təşkil etmiş idi. Şəreyye-müqəddəs, özünü degil, islamın işini Məkkədə zühurə gələn Əbu-Cəhlanə irtica nəticəsinde xətərli görərək Mədinəyə köçməyi (hicrəti) təhti-qərara almış və bu günün mislində (məhərrəmin əvvəlində) bir neçə sadıq səhəbe ilə bərabər Məkkəyi tərk etmişdi. Milletlərin, ümmətlərin, dövlət və məmləkələrin tarixlərində öyle günlər və saatlar vardır ki, onların bu, ya o suratlə istifadəsi bütün tarixi alt-üst edər, özündən sora gələcək vəqət və hadisələrin bu, ya o məcra'yə döñə bilər. Hicrət günü də islam tarixində öyle hökmü-nafiz qəti dəmlərdən birini təşkil etdi. Buna görə də müsəlman ərəblər o günü səbil ələrəm el-müləfil kibitək ərəblərce mebdəyi-tarix təşkil edən əhəmiyyətli vəqəələr dərəcəsində əzhanə müəssir bir hadisə tələqqi etdilər və onu islam tarixinin məbdeyi qərar verdilər. Həm həqiqətən də öyle idi. Həzrəti-Nəbi

məhtərem o "hicrət"i etməsydi və yainki Mədinəyə degil, əvvəlcə düşnүüldügü vəchlə Həbəştanə hicrət etsə idi, ehtimal ki, "tarixi-islam" tamamilə başqa bir yolda cərəyan edəcəkdi.

İşte, islamiyyətin mövqeyini möhkəmləndirmək işində böyük bir əhəmiyyət və qiyməti olan "hicrət"-dən bu gün qəməri hesabla 1334 il keçmiş oluyor.

Yuxarıdakı tarixi mütaleama görə məhərrəmin əvvəli islam aləmindən ömrü bir sevinc gündür. Hicrətdən 63 il keçinceyə qədər bu böylə idi və ondan sonra dəxi bu haliyla qalmışdı. Fəqət 63-cü ildə vəqət olan Kərbəla faciye-i-kəbirəsi islam tarixində mənəvi zərər və xəsarəti etibarı ilə ürəm seylanıandan, fil ilindəki düşmən istilasından daha bədər bir hadisə təşkil etmiş oldu. Bu hadisə islam ürəfa və səlahəsini rəncur etmiş və idareyi-islamda zühr edən bu müəssif zülm hadisəsi ürəkləri dağdar etmişdi. Bu rəncur ürəklərdən bədə siyasi məqsədlər arxasında koşanlar istifadə edib "matəmi-şühədə" təzkarə şəklində çıxaraq büzg, kin və intiqam hissələrini becərən bir nümayiş şəklinə salınmış olud. Nəticədə bütün aləmi-islam üçün sevinci bir gün təşkil edən cürrei-məhərrəm bu alemin bir qismi-mühümündən ömrü ibtidai-mətem təşkil etdi.

İşte, buna görə də biz bu gün yenidən səne-i-hicriyə daxil olmaqla bərabər matəm günlərinə də daxil oluyor, əzə məclislərinin açıldığı seyr ediyorum.

Kərbəla haileyi-əziməsi yadına saxlanılan millətləri neçə ildən bəridir ki, qorxunc və qanlı hailələr daxilində bulunduğumuz halda icra ediyorum. Fəqət nə qədər diqqət olunaq bir hikmet ki, dünya rəzməgahindəki sair millət və heyətlər təqdis və təqdir etdikləri pişvəyən-islamın ehtiramını onlara bənzəməkdə, onların əzm və məqsədi yolunda çalışmaq və fəda olmaqdə görüyorkən, biz bu vəzifəyi təhqiri-nəfs, təziri-vücud (özünü qırbaclamaq) və təzibi-bədəndə görüyورuz... Fəqət nə qədər aldaniyor nə qədər yanılıyoruz. Bu yanıldığımızı bir bilsəydi, bildirə bilsəydi istə eşlə böyük məhərrəm savabını ancaq o zaman qazana bilərdik.

Ehtimal ki, vəqtənək ağlamaq, ağılatmaq, təzir və təziyyəti-vücud vəsitsilə xəlqi həyəcan və gələyəna gətirib də neyi isə müdafiə etmək mümkün imiş; fəqət imdiki zaman da, mübarizəyi-həyatı cəhənnəm nümun mərəkələr şəklində təcəlli edən hazırkı həyatda faiq gələ bilək üçün ruh təhqir degil, təşviq olunmalı, bədən təzir degil, təbiyə edilməlidir. Əfrədi-millətdə əzm, mətanət və etimad nəfs xisətləri pərvərdə olunmalıdır, yerlərdə topraq-

Əsərləri Üçüncü cild (1915-1916)

larda sürünməyib göylərə qalxmalı, yüksəlməlidir!

Böylə yapıllısa zənn edilməsin ki, məhzən yerdə sürünməmək, nəfəsin təhqir etdirməmək, irazla tabe olmamaq üçün fəda olan böyük şəhidin matəmi tutulmayıb qalacaq, yadlardan çıxacaqdır. Xeyr, o zaman bu matəm daha müvafiq və şühədi-Kərbəla şənине layiq və məqul bir tərzdə icra oluna biləcəkdir.

Bu ilki məhərrəmliklərdə arzu etdigmiz bu məcranın yol alacağını göstərir kiçicik bir cığır görərsək, ona da sevinər.

**M.Ə.
"Açıq söz", 16 oktyabr 1916,
№304**

**Məbdə – başlanğıc, mənşə
Şəre – qanun və nizam qoyan**

Qurama

Müəllimlər toplandılar. 25 il kəndlərinə yoldaş və rəhbər olmuş bir müəllimi artıq istəfə edib getdiyi üçün yola saldılar. Nitqlər söyləndi. Ruscalar su kibitək axıb getdi... Keçmişə aid söylənən sözlərdə az olsa da bir qüvvət vardi. Fəqət gələcəkdən kim bəhs edə bilərdi...

Burası bütün natıqların dilini qısıyordu. Bən o məclisdə yoxdumسا da, o məclisi yuxuda görmüş, özüm də məktəbdən lambarda gedən zati-məhtərəmə qarşı nitq söylemişdim. Nitqimin axırkı parçasından yadımda qalan fəqərəsi budur:

- Ay möhtərem müəllim, sən çalısdın, yorulmadın, çünkü yorulmuş olsaydın istirahətə çekilərdin, halbuki daha məşəqqətli öngünlü bir işə, xəlqin malını girov alıb, axır günündə kəndsinə pul borc verən əhəmiyyətli bir idarəyə gediyorsan. Orada işlərin daha ağır olacaq. Fəqət, qəm etmə. Sən 25 illik müəllimlik həyatınla iləridəki lambardçılığınızı yün-güllətmisən, artıq müştərilərin savadsız degil, mallarını girov qoymaq istədikdə zayavleniyini başqasına yazardırmə ehtiyacında degil, özləri yazar, özləri öz tərəflərindən qol da qoya bilərlər!

Nitqimi əl çalıb alqışladılar. Əllərin şaqquqtısına oyandı...

Oyandıqdan sonra ki, eşlərəkə "Nicat"dadır. Nitq deyən də buradır.

Burada artıq bir müəllim degil, yubiləsi yapılan bir mühərrir id. "Kaspı" mühərrirri C.Dağıstanı "Nicat"ın lütf və təqdirini qazanmış, şərifinə bir ziyanət çəkilməsidir. Zətən "Nicat" bu il mövsümi təqdir və təşviqlə başlamışdır. Əvvəlcə Nizami, imdi de Cı...

Əcəba, heyretmi ediyorsunuz, münasibətləri yokmu?

Neçün? Birincisi Xəmsesi ilə məşhur isə, ikincisi de "Siyahısı" ilə mərufdur.

Bundan başqa Dağıstanı "yeganə mühərrir"dir ki, lazımlı olanda "xüruc" edib rusca yazıyor və "milləti müdafiə" ediyor".

Görünür ki, zəmanəmiz xeyli ilərələmiş Bakının həyatı-təqdirində bir

Atüstü bir nağıl....

(Əvvəli 20-21-ci səh.)

– Baxşəli dayı da demə amadə imiş, elə bil bütün günü məni, yox e, yəqin ki, atının qayıtmasını gözləyirmiş. Kişi elbələ mənə hay verib: – Yola çıxıram, çıxdım gel a bala, irəli gəl, – dedi.

Atları sürüb kürən madyanın sahibinin dayanıb gözlədiyi yerə gəlib çatdım. Kişi gah mənə, gah da atına baxındı. Bele davamlı baxmağından bilmirəm kişi mənim, ya da atının sağ-salamat dönməyimizə hələm-hələm inanmırı, nəydi.

Handan-hana kişi:

– Şükür Allaha, sağ-salamat qayıdış geldiniz – deyə dilləndi. Sonra da atının yüyüyənini mənim atımın yəhərinin arxasına bağlanan yerdən açıb tamam sisqalamiş, elə hey finxıran kürənin boyununa o biri əli ilə şappıldaraq:

– Amma, qardaş oğlu, atı əldən salmışan ha, – deyib döñüb üzümə baxdı.

Mən nə haydaydım, bu ne hayda, – beynimdən keçdi. Açığımı uda da bilmədim. Kişiye tərəf döñüb əlimi onun atına tərəf uzadaraq:

– Mən sənin atına neyəmişəm ki. Bir də ki, bunun nəyi atdı, boş yəhərnən də özünü gəzdire bilmir. Miniləsi halımı var bunun? Bütün yolu atımla güc vurub sürüyüb getirmişəm, – deyə nərazılığımı bildirib atımı tərəptdim.

Baxşəli kişi arxamca:

– Ə, qardaşoğlu, dayan, qoy açım, o biri atı sahibinə mən çatdırıım, – deyə ardımcı məni çağırkı.

– Yox e, əmanətdi, özüm verəcəm, daha gəlib çatmışam, – deyərək uzaqlaşdım.

Üç-dörd ev keçəndən sonra o atın sahibi ta gəlib mənə çatanacan heyvarın yuyənini öz atımın tərkindən açıb yolu qıraqındakı payaya bənd elədim.

– Ehey, ay dayı, bu da atınız. Sağ-salamat getirib çıxarmışam. Alın aparın.

Sədr minən atın sahibi arxamca nəsə dedi. Ancaq mən daha heç nə eşitmədim.

Kəhər atıma bir qırımcı ilişdirdim. Hiss elədim ki, özüm kimi atım da sanki ağır bir yükdən azad olub. Atın şövqlə yerində sıçramasından, ya nədənsə mən belə hiss elədim.

Çölüm çoxdan buz bağlamışdı. İndi içim də donsaydı kəhər atımızın hünəri, gedib gəldiyim bu uzun yolda tüküñü belə tərpətməməsi, yerini dəyişməməsi məni həm fərəhləndirir, həm de qəhrənləndirirdi. Bu gün bilmədim ki, atam bu ata əbəs yerə "daş döyəndi" demir.

Kəndin içi ilə gediş-geliş

çox olduğundan yolda qar az idi. Bu yerləri çaparaq keçdim. Kəndin axırına, yol ayıricına yetişəndə atamın "ker-rəden ehtiyatlı olarsan" xəbərdarlığı yadına düşdü. İlk dəfə olaraq atımı iki kəndin arasındaki nəhəng qayanın ortasını yalayıb keçən ciğirdən yox, bir az uzaq düşsə də maşın yolu ilə çapdım.

Donmuşdum. Əllərim də, ağızım da, dilim də kötüyə dönmüşdə, sözümə baxmırıldı. Ancaq bilirdim ki, yixilib yera düşməsem, müqəvvə kimi quruyub qalsam belə kəhər at məni aparıb evimizə, həyətimizə çıxarıcaqdı...

+++

Gəlib həyətimizə çatmışdım. Daha doğrusu, kəhər at məni həyətimizə yetirmişdi. Baş-gözüm püsüng bağlaşmış, bədənim qaxaca dönmüşdə. Dilim keyimş, söz tutmurdu. Ancaq hələ qulaqlarım tutulmamış, kar olmamışdım, deyilenləri eşidirdim. Anam üz-gözünə el qatıb atamın qarasında deyinə-deyinə donub taxtaya dönmüş ayaqlarımı atın üzəngisindən güclə qoparıb məni yəhərdən endirdi. Qollarının arasına alıb ağlaya-ağlaya evə tərəf aparır, isti göz yaşları ile donmuş üz-gözümüzən buzunu əritməyə çalışırı. Gözümse hələ də ətrafa baxındı. Yağan qar lopaları düşməkdə olan axşam qaranlığında bərq vuraraq yere çiləyirdi...

İsti yorğan-döşəkdə gözlerimi yumub azacıq çimrədən kimi də qarabasmalar üzərimə həcum çəkir, işiq zolağında par-par alışib yanın qar dənələri səpələyir, gözlerimi qamaşdırırdı.

+++

Möhkəmcə soyuqlamışdım. Deyirdilər ki, sətəlcəm olmuşam. İki gün sərasər yorğan-döşəkdə qızdırma içinde od tutub qalandan, anamın türkəçər tədavülündən sonra axır ki, baxnumdan qan açılmışdı.

Oğlunun al qanını görən anam baş-gözünə döyüb özünü öldürür, nənələrimse: – Şükürələr olsun Allaha, uşaqın canı qurtardı, – deyib sevinirdilər.

Atamla uzaq rayon mərkəzinə yaxın şosse yoluna qədər atla getdiyimdən kənddə hamı xəbərdar idı, salamat qayıtmayı da eşitmişdilər. Belə ciddi xəstələnməyimi isə bir-iki yaxın qonum-qonşudan başqa bilən yox idi. Həm də yaxşı ki, yerde hələ xeyli qar vardi, gedış-geliş çətin idi. Hələ qonşu arvadların ayağı evimizə açılsayıdı, "vay anamın halına" olacaqdı...

Anam, nənələrim (onda

kendimizdəki Gülzar arvada sağ idi, özünün də türkəçərədən başı yaxşı çıxırı) tibbi xidmətdən hələ çox-çox uzaq olan bu ucqararda çərəsizlikdən təcrübədən çıxardıqları, ağıllarına gələnə vardisa hamısını tətbiq edib, burnumdan axıb gedən ləyən-ləyən qanı saxlayıb durdurmaq istəyirdilər. Qan isə dayanırmı, "fontanlayır", başımı aşağı eydikdə baxnumdan anamın qabağıma qoymuş ləyənə, başımı arxaya söykədikdə isə boğazımdan içime axıb gedirdi. Vaxt ötür, qadınlar fədakarlıq göstərib gücləri çatanı əsirgəmir, eşidib-bildiklərini edir, balaca canımın qanını axıb, tükənib qurtarmağa qoymurdular.

Nənələrimdən eşitdiklərim indi mənə əsl təselli olmuşdu. Arxayı idim ki, qan ne qədər axır-axısn, onsuza də olmeyəcəyəm...

Axır ki, bir neçə gündən sonra atam rayon mərkəzindən, raykomun büro iclasından əmin-arxayı qayıtdı. Axı ele həmin rayona çatdıqları axşam qonşu kənddəki kommutatora telefon edib kəndimizdəki ibtidai məktəbin bir neçə evə, o cümlədən, bizim evə də paralel qoşulmuş telefonu ile danişib evə salamat çatdığını öyrənmişdi. Əsas da ele buyud. Xəstələnməyimi isə atamı rayon mərkəzində həradan tapıb kim ona xəber verəcəkdi. Bəyəm raykoməzəng vurub deyəcəklər ki, bəs, filankəsin oğlu ağır xəstədi.. Atam yeddi verstlik yolu qarı yara-yara payı-piyada gəlmışdı. Evə çatan kimi de vəziyyətdən hali olan kisinin ilk işi uzaq dağ yollarında gedib gəlməyin çox sınaqlarından çıxmış kəhər atımızı minib qonşu kənde yollanmaq, bu arada əllərinin şəfəli olması ilə ad çıxarılmış Ələsgər feldşeri tapıb getirmək oldu. (Təhsili yarım həkimlik olsa da, kişi həqiqətən "loğman" idi.) Ələsgər dayının da bir işi vardi ki, dönya dağılıydı, ata minməzdi. Ya atın qabağında, ya da arxasında piyada gedərdi. Elə qıvrıq ki, o atla yox, gərək at onunla ayaqlaşydı. Qabaqda getsə, kişiye yetişmək üçün gərək atı mahmızlayaydın. Özüm bunun şahidi olmuşdum.

Hələ neçə il əvvəl anam xəstələnmışdı. Rayon mərkəzində adlı-sanlı can həkimləri müayinə edib xəstə-xanada yatasmasını məsləhət görsələr də, o razı olmamışdı, dərmanını deyin, evdə müalicə alacağam, – demişdi. Beləcə bir boğça dəvədərman alıb atamla evə dönmüşdülər. Dərmanların da əksəriyyəti iyə idi. Di gəl ki, indi bu müalicəni apa-

caq, gündə eve gəl-get edəcək adam tapmaq elə de asan iş deyildi. Kəndimizdə həkim o yana qalsın, heç feldşer də yox idi. İşimiz yənə bir neçə feldşerin yaşıdı - qonşu kəndə, o kənddəki feldşerlərin arasında əllərinin şəfəli olması ilə ad çıxarılmış Ələsgəre düşürdü.

Atam bu kişiye ağız açıb razılığını almışdı. Qalırkışının "loğmanın" üç kilometrlik kənddən gəlişgedidi. Yaxşı ki, bizim yerdə canlarından şübhəyə düşənlər özlərini "qan qaynayan vaxtdı", – deyib həmisi şə yaz ağız müalicə etdirələr. İndi də hərdən düşünürəm ki, Ələsgər dayının müalicəsinin əsas gücü bəlkə də onun dəvə-dərmanı dəqiq bələb bir dəqiqə o yan bu yan elemədən vaxtında aparması idi. Beləcə bu kişi səhər erkən, kənddə-kəsəkdə yaşıyan ağı xalatlıların gəzdirdiyi ənənəvi, melum çəmədan əlinde o üç kilometrlik yolu keçib bize gəldi. Gelişinin vaxtını, vədəni bildiyimizdən sərvəxt olub həyət-bacada ayıq-sayıq gözləyir, kişini "bəddiyi" ilə ad çıxarmış itimizdən qoruyub eve ötürərdik. Qalırkış axşam düşəndən xeyli ötmüş axırıncı iynəsini vurandan sonra bu kişini qonşu kəndə, öz evinə aparıb çıxarmaq. Atam nə qədər təkid edib dil töksə də, Ələsgər dayı bizdə qalmazdı. Gecənin nə vədəsində olsada, öz kəndlərinə, evinə döñərdi.

Qonşu kəndin qaranlığı çeynəyən kişilərindən fərqli olaraq Ələsgər dayı, sən demə, gecələr evdən bayırət çıxmazmış. Kişi müalicəsinini aparandan sonra mən atımızı minir, qabaqda piyada gedən kişisinin ardınca sürürdüm. O kəndin lap axırındakı həyətlərinə çatandan sonra hər dəfə eyni qaydada dayanıb geri qanrlaraq mənə baxıb: – Sən hələ gözle, mən qapını döyüm, açsınlar, içəri girim, sonra çıxıb gedərsən, – deyərdi. Mən də onun dediyi kimi dayanıb gözləyirdim. Sənəti ilə xatiri hamının yanında əziz olan bu ortaböylü, qıvrıq kişi pilələri qalxıb, şüsbəndli eyvanının qabağındakı tambura qalxır, qapını döyürdü.

Təlnaz xala qapını açıb ərinin içəri salır, sonra da mənə tərəf haylanıb: – Qadan alım, ay balaca kişi, düş atını bağla bir tərəfdə, evə gəl, – deyə məni nəvazişə dindirib evlərinə dəvət edir, anamın da halını döñə-döñə soruşurdu...

Bu günə Ələsgər dayı, deyəsən, evlərinə dönməyəcək, bizdə qalacaqdı. Axşamdan hiss edirdim ki, qonşu otaqda od-ocaq qala-

yırlar.

+++

Yadımda qalanı budur ki, Ələsgər dayı iynəni iynəyə calayıb "qrafik" üzrə canına döşəyir, "ötüb keçəcək, qanaxması da kəsəcək", – deyə ata-anamı arxayı salır, müalicəsinin inamlı davam etdirirdi. Dediyi kimi də oldu. Neçə gündən bəri burumdan açılan qan yavaşyaya kəsildi, qızdırımda da düşdü, halsızlığım da tədricən ötüb keçdi. O kişinin təyinatı üzrə yaz gələnəcən, Novruz bayramınan da xeyli müddət hər gün səher çığı ac qarına anamın axşamdan hazırlayıb qoymuş bir taraş stəkan xam şərbəti mi içdim. İtirdiyim qan da beləcə bərpa olub yerinə gəldi. Yazda yanaqlarım kəndimizin başqa uşaqlarını kimi yenə allanıq qızardı.

+++

İller sonra tale mənə əksər hallarda dəvətlilərinin canına üzütmə salan büronu da, şurəni da aparmağı qismət elədi. Qiş aylarında belə tədbirləri təyin eləyəndə həmişə iş otağımin pencərəsindən bayırə baxıram. Havada bir çisgin, yağış, ya qar görəndə tabeliyim-dəkilərə tapşırıram ki, ucqarlarдан, yolu-izi çətin olan kəndlərdən belə havada adamları çağırıb narahat eləməsiner. Hava açar, dəvət edib "arayışa" tanış edərsiniz...

+++

O iclasda nədən danışmışdır, kimi tərifləmişdilər bilmədim. Heç illər sonra da bunu atamdan soruştmadım. Ancaq orası da vardi ki, kişilərin o bürodan sonra da vəzifə ömürləri bir xeyli uzandı, mən də ölmədim, yaza çıxdım....

Bir də o kişilər yeri gəldikcə o iclaslardan, orada gördüklərindən, o iclaslara sədilik edənlərin dediklərindən çox danişar, bəzən deyilənləri öyündə-nəsihət kimi dili gətirərdilər.

+++

Hələ indi də mənə aydın deyil. Atam o sərt qışda, şaxtalı-boranlı havada o uzaq dağ yolları ilə onları maşın yoluna çıxarmaqçun niyə məhz məni seçmişdi. Olmaya məni sınamaq istəyirdi? Ya da ətrafindakılara oğlunun böyüdüyünyü, cəsarətini, qoçaqlığını göstərmək istəyirdi?!

Nə isə, daha bəsdi, özü mü yorub atları da əldən saldım, mən də dağı-daşı qoypaqanın bütün uşaqlar kimi gecikmədən kənddən-kəsəkdən baş götürüb qaćmaq lazımdı, yoxsa canım axırda kerdə-kurdə, yolda-izdə, aqappaq qarın içinde, aq yağışın altında, at üstündə çıxacaq! Bəmbəyaz buludlarda əriyib dumana qarışır yox olacam...
İyul-avqust, 2012-ci il.

Aydın TAĞIYEV
Şabran şəhəri

Hələ "525-ci qəzet" bizim Şabran'a gəlib çıxmamışdı. Hələ mən bu qəzətin xüsusi bir səbirsizliklə gözlədiyim şənbə sayını alıb vərəqləməmişdim...

Şənbə günü, avqustun 4-də səhər-səhər erkən yazu-pozu işi ilə bağlı "525-ci qəzet"in baş redaktoru Rəşad Məcidə telefon açdım. Telefonda da mənə qarşı həssas, diqqətci olan Rəşad müəllimin səsi bu dəfə tutqun idi. Açığını deymə ki, bunu bir qələm adamını, bəzən gecəni gündüz edən bir yazıçını, naşırı yuxudan kal oyatmağıma yozdum...

Üstündən iki-üç saat sonra qələm dostumuz, rəyon İH-nin başçısı Novruz Novruзов mənə telefon açdı:

— Aydın, o kitabının "imza günü"nü keçirdiyimiz Zərdüstün soyadı Şəfi idı də, — deye soruştı.

Cavabımı eşitdikdən sonra: — Zərdüst vəfat edib, — dedi, — dünən də Qəbelədə dəfn edilib...

Rəşad müəllimin səsinin tutqunluğu o an mənə agah oldu...

Yazıcılar Birliyində qələm dostumuz Rəşad Məcid rəhbərlik etdiyi "Gənc ədiblər məktəbi"nin iki məzunu — gənc yazıçılar Pərvin və Zərdüst Şəfinin təzəcə çapdan çıxmış kitablarının bizim Şabran rayonunda imza gününü keçirmək istədiklərini dedi. Mən də rayona qayıdır icra hakimiyyəti başçısına Rəşad müəllimin bu təklifini çatdırıldım və Novruz müəllim də

Yarımçıq film

dərhal razılıq verdi. İş belə gətirdi ki, bu tədbir qısa bir vaxtda baş tutdu. Elə bil lap dünən idi. Onda işiqili, günlü bir yaz günü, lap dəqiqi aprelin 14-dü, şənbə günü idi. Zərdüstün, Pərvin xanımın kitablarını iki-üç oxucuya çatdırıbildik ki, müəlliflər haqqında söz deyə bilsinlər.

Zərdüstün kitabı haqqında danışan bir oxucu: — Mənim həyat yoldaşım rus dili müəllimidir — dedi. — Zərdüstün kitabından bir neçə hekayəni birgə oxuduq. Yoldaşım "Bu ki bugünümüzün Dostoyevskisi"dir — deye heyretini gizlətmədi.

Digər bir natiq: — Mən bu kitabı bu gecə səhərəcən yatmayıb, oyaq qalıb oxumuşam, — dedi. — Bu yuxusuz gecəmə görə peşman deyiləm. Müəllife min-nətdaram.

Digər bir oxucunun yazılı çıxışı Rəşad müəllimin necə xoşuna gəldisə, metni alıb "525-ci qəzet"də çap etdi.

Qısa görüşümzdə çox istedadlı, gələcəyi uğurlu bir yazıçı olmaqla yanaşı Zərdüstün həm də istedadına tən təvazökarlığının, ədəb-ərkanının şahidi olduq. Ukraynaya getmək istədiyini, kino rejissoru olmaq istədini deyirdi.

O anda mən bir oxucu kimi sevinirdim ki, indən

belə yaradacaqlarını sevə-sevə oxuyacağım bir yazıçımız da var. Sevinirdim ki, ədəbiyyatımızı başqalarına da tanıdacaq bir nasırımız dünyaya gəlib.

Filmərin sonu olsa da, Zərdüstün ömrünün sonu olmadı. Film yarımcıq qaldı...

"Gülüstan", "Şəbi-hicran" və yaxud ağac elə həmənki palid ağacıdır...

(Əvvəli 24-25-ci səh.)

Cavan oğlan əlini əline bərkədən vuraraq:

— Əşşı, mən bilirdim də... bilirdim də...bilirdim də...Bilirdim ki mənimlə zərafat edirsiniz. Siz gəlib burada oturan kimi, mən dərhal Bəxtiyar Vahabovu tanıdım. Uzaqdan gözüm onu aldı. Bildim ki o elə budur. Deyib yenə də atamı barmağı ilə göstərdi. Üzünü atama tutaraq.

— Dünən gecə bütün bura yiğişanlar səhərə kimi radioda "Şəbi-hicran" a qulaq asmışıq. Əşşı, ay qardaş, sən bizi can qoymadın, hamımızı ağlatmışan. Əşşı... Birdən sənki qəhərləndi, çənəsi əsdi, gözleri doldu deyəsən. Sonra qəhərlənə-qəhərlənə "Şəbi-hicran"dan bir beyt dedi:

**Ağladın yayıldı səsin hər yana,
Bülbül bağçalarдан ötdü dedilər.
Gələndə Məhəmməd geldin cahana,
Gedəndə Füzuli getdi dedilər.**

Daha nə ise demək istədi, amma deyə bilmədi, bacarmadı. Qəhər onu boğurdu. Bu dediyi sözər o qədər səmimi, o qədər təbii idи ki... Səmimiyyətdən gözər dolmuşdu, danişa bilmirdi. Sonra hər üçü ilə əllə görüşdü. O biri dostları da digər stollardan durub bize tərəf yaxınlaşdırılar. Novruz Gəncəli güle-güle soruşdu ki:

— Yaxşı bəs sən hardan bildin ki, ne mən, ne də ki bu oğlan, baxışları ilə Qasım Qasızmədən göstərərək, biz Bəxtiyar Vahabov deyilik, Bəxtiyar Vahabov məhz elə bu oğlandır.

Həmənki oğlan gülümsəyərək:

— Vallah mən fikirləşdim ki, "Şəbi-hicran"ı yanan kök, dolu adam ola bilməz deyib baxışları ilə Qasım Qasızmədə və Novruz Gəncəlini göstərdi. Düşünürdüm ki, "Şəbi-hicran"ı yanan adam arıq adam olmalıdır. Əlbəttə, "Şəbi-hicran" kimi poeməni yanan adam gərək arıq olsun. Şam kimi eriməlidir, yanmalıdır ki, "Şəbi-hicran"ı yaza bilsin, ağlamalıdır ki, ağlada bilsin. Yoxsa....

Qasım əmi dərhal ayağa durub, həmin oğlanın alnından öpdü:

— Aferin sənə, halal olsun sənə, düz tapmisan — dedi.

Sonra Novruz Gəncəli ayağa durub stolun pulunu vermək istəyirdi ki, çayçı oğlan:

— Mənim sizə borcum var, sizin mənə yox. Sizin mənim çayxanamda oturub elə çay içməyiniz mənim üçün böyük şərəkdir, iftixardır.

Novruz Gəncəli isə təkid edirdi:

— Əger bir məmləkətin şairlərini ki səhər çay-çörəyinə qonaq edə bilməyəcəyiksə, onda biz nəyə lazımiq ki. Ayıbdır.

+++

Axşam klubda, sözün əsl mənasında adam əlindən tərəfənməyə belə yer yox idi. Evden stul gətirən kim, yera qəzet salıb oturan kim, ayaq üstə duran kim. Bir sözə iyə atsaydın yerə düşməzdi. Hər oxunan şeirdən sonra gurultulu alqışlardan sənki qulaq tutulurdu. Görüş bəlkə də 3 saatə qədər çəkdi. Görüşün də sonunda hamı əllərində şeir kitabları, atam gile yaxınlaşır, daha doğrusu yaxınlaşır, bəlkə də hücum çəkir, kitabın üz səhifelerinə nəisə yazmağı, avtoqraf verməyi xahiş edirdilər. Raykom, ispolkom, prokuror, bir sözə şəhər rəhbərliyi yaddan çıxmışdı. Heç onlara belə əhəmiyyət verən yox idi. Ay hay...

İndi bu hadisənin üstündən 50 ildən də artıq bir vaxt keçib. Hər dəfə televizorda Azərbaycan filmin istehsalı olan "Böyük dayaq" filmində o müşavirə sehnəsi göstəriləndə istər-istəməz gözərimin qarşısında Lənkərandakı şairlərə olan o görüş sehnəsi canlanır.

35 ildən sonra

1994-cü ilin payızı idi. Deyir söz vaxtına çəkər. Yenə də payız fəsli. Lənkərana ezməyyətə getmişdim. O vaxtlar mən mədəniyyət nazirinin müavini vəzifəsində idim. Təqribən elə atamgilin vaxtı ilə Lənkərana oxucularla görüşə getdikləri yaşda olardım. İndi arada 1 il, 2 il yaş fərqi ola bilər ya yox. Yenə də əvvəlki səmimiyyət, əvvəlki hörmət, orada oturma, burada otur qayğısı. Lakin bu qayğı, o qayğı deyildi. Bu vəzifəyə olan qayğı, o isə şəxsiyyətə olan qayğı, hörmət idi. 1959-cu ildən sonra yolum bu tərəflərə düşməmişdi. Hər bir şey menim üçün təze idi. Məndə qəribə bir hiss yaranmışdı. Elə bilirdim ki, yenə də Lənkərana getsəm o iri gövdəli palid ağacının altında oturub çay içsem, yenə də hər şey təkrarlanacaq. Yenə də əyninə

göy rəngli dama-dama köynək geymiş o cavan oğlan, o ağ rəngli, səliqəsiz, çay lekəsi olan xələt geymiş, üzü bir qədər tükülli, çayçı oğlanı görecəyə. Onlarla səhəbət edəcəyəm. Deyəcəyəm ki, ay əmi, ya dindadır? Nə? Əmi?... Nə əmi, mən ne danışırıam? Axi o vaxtlar onlar mənim inidiki yaşımdan xeyli cavan idilər. Mən isə elə gelirdi ki, vaxtı ilə o çayxanada oturub çay içənlərin hamısı yenə də orada ola-caq. Hamısı da elə əvvəlki yaşlarında. Heç kim də qocalıb eləmeyib. Özü də çox qəribədir. Nədənse mənə elə gelirdi ki, indi mənim 38-39 yaşım olmasına, saçlarıma da artıq tək-tük dən düşməsinə baxmayaraq keçmişde çayxanada gördüklerim hamısı elə əvvəlki yaşılarında ola-caqlar. Əvvəlki kimi, yenə də elə o çayxanada oturub, arın-axıyanın söhbət edir, mübahisə edir, şeirdən, poeziyadan danışır, yene də hansı şairəsə görə qonaqlıqdan mərc çəkişirlər. Bircə siyasetdən danışmırlar.

O vaxtki Lənkəran mədəniyyət şöbəsinin müdüründən xahiş etdim ki, məni həmənki o çayxanaya aparsın. Əvvəlcə bilmədi ki haranı deyirəm. Bir təhər izah etdim. Əlqərez, uzun sözün qisası. Maşına əyləşib, Lənkərən bütün ətrafını gəzisəməyə başladıq. Elə harada iri gövdəli palid ağacı görürdüm, maşını saxlatdırıb düşürdüm... Nəhayət ki həmin yeri tapdıq.... Artıq orada çayxana, filan yox idi. Heç çayxanadan belə əsər əlamət də qalmamışdı. Amma deyilənlər görə 1959-1960-ci ildən sonra, məhz elə bu yerdə, 2-3 dəfə çayxana olub, fəaliyyət göstərib, sonra yenə də leğv olunmuşdur. Lakin həmənki o iri gövdəli palid ağacı isə öz yerində idı. Möhkəm durmuşdu. Heç kim onu leğv edə bilməmişdi. Hələ bu palid ağacı bu yerde çox belə çayxanaları yola salacaqdır, ötürücekdir. Çünkü kökü çox dərində idı. Yaşıl budaqları ətrafı dəha da tutmuşdu. Ətrafında isə xeyli cavan ağacalar əkilmişdi. Hər əkilən ağacın da yanında torpağı onu qoruyan direklər basdırılmışdır. Dayanıb diqqətle bu cavan ağacalarla baxırdı. Amma nə qədər diqqət yetirirdim, bu cavan ağacların ne ağac olmasının, hansı növə aid olmasına bilə bilmədim. Nədənse mənə birdən elə gəldi ki, bu növ və fəsiləsi məlum olmayan, dirək gücünə qalan o ağacalar bu qoca palida kinaya ilə baxırlar. Onu bəyənmirələr.

Onun iri gövdəsinə baxıb sanki ağız büzürler. Bu qoca palidin budaqları isə sanki bir az da böyümüşdür, ətrafa bir az da uzanmışdı. Hətta kölgəsi ətrafında əkilən bu dirəklə cavan ağaclarla da düşürdü. Yüngül külək əsirdi. Və hər dəfə də külək əsidi. Çünkü bu cavan ağacların ətrafına bağlanmalarına baxmayaraq, əqidəsiz, məsləksiz insanlar kimi, küləyin əsmə səmtinə uyğun olaraq, sağa-sola yırğalanırdılar, əyləndilər. Bu külək isə, bu qoca palida qətiyyən təsir etmirdi, edə bilmirdi. Gücü çatmadı. Qoca palid heç öz yerindən tərəfənib eləmirdi də. Çünkü bu qoca palid bu həyatda çox şeylər görmüşdü, çox məsələlərdən agah idi. Başından çox boranlar əsmişdi. Həyatda çox bərkə, boşə düşmədü. Həyatın hər üzünə bələd idi. Çünkü dırəksiz böyümüşdü. Qoca palid bilirdi ki, indi dünyada iqlim dəyişib, özü də yaman dəyişib. Qiş yandırıcı, yay isə dondurucu olub. Bu cavan ağaclar isə, bu indiki iqlimə, nə şaxtaya, nə istiye tab getirə bilməyəcəklər. Çünkü heç nəyə hazır deyirlər. Çünkü kökləri yoxdur, dərinə işləmeyiblər. Bir iki ilə onları ya don vuracaq, ya da ki gün yandıracaq. Kəsilib, itib, batacaqlar. Amma bu qoca palid onu bəyənməyib, ona ağz bütənləri də, onlara tərəf uzanan budaqları ilə öz kölgəsi altınla alıb, küləkdən qoruyurdu.

Birdən yağış çiçəkləməyə başladı. Qaçıb palidin altında dayandı. Bu palidin iri budaqları məni yağışdan və get-gedə güclənən küləkdən qoruyurdu. Vaxtı ilə bu ağacın altında oturub çay içdiyimiz zaman ciyinmə salınmış atamın pencəyi kimi.

+++

Hə... İndi Süleyman qapıdan çıxarkən dediyi "o taylı-bu taylı bu boyda millət dərdi, vətən ağrısı bu boyda ariq vücuda necə sığırış" sözələri mənə vaxtı ilə Lənkəranda eşitdiyim "Şəbi-hicran"ı yanan adam gərək arıq adam olsun, Şəbi-hicranı bəlasını öz daxilində yerləşdirsin, yerləşdir bilsin. Bu isə elə bir bələdir ki, hər kimin daxilində yerləşsə, onu şam kimi əridəcəkdir. Və o adam da şam kimi əriyib yanacaqdır ki bunu yaza bilsin. Şam kimi əriyib yanmasan, bunu yaza bilməsən" sözələrini xatırlatdı.

Minsk, 2012-ci il

Uğur olsun, Aysel!

Kökləri minilliklərə söykənən zəngin poeziyamızın boy atan hər təzə sağlam pöhrəsi ədəbiyyatımıza yeni təravət, ab-hava getirir. Şeirlərini müxtəlif ədəbi orqanlardan maraqla izlədiyim istedadlı gənclərdən biri olan Aysel Qarabəylə gələcəyinə böyük ümidi baxdığım şairlərimizdəndir. Onun şeirlərindəki yer boyda, göy boyda qürbət acısı, bu dünyaya sığmayan kədər əslində bu bədbəxt, bu nakam sivilizasiyanın ağrısı, acısı, narahat taleyi idir. Susuzluqdan dodaqları cedar-cadar olmuş quraqlıq bir sehranın, qurumuş qolları üstündən quşları uçub getmiş qoca palidin, çəkdiyi çevre, kvadrat, üçbucaq şəkiliyle əvrədəkili şəhərə gətirən körpəcə uşağın dərdində dünənin, bu günün, sabahın dərdini, damarını axtaran Aysel Qarabəylinin yüksək zövqlə, nəfis tərtibatla çap olunmuş "Bu dünyadan insanı deyiləm mən" kitabını yenice oxuyub başa çatmışam. Və onun poetik təfsirində rəngləriylə məni heyrətə gətirən o qeyri-adi dünyadan sehri içindəyəm. Bu qədər genişliyin, gur işığın, nəhayətsizliyin, parlıtinin qoynunda dünyamızın dərdini daşımaq, içəridən dara çəkilmək "xoşbəxtliyini" yaşayın və oxucusuna yaşıdan Ayselin gəldiyi "Bu dünyadan insanı deyiləm" qənaəti yavaş-yavaş mənə beləli olur. Lermontov, Beethoven, Motsart, Van Qoq, Mikayıl Müşfiq tənhalığının boyuna biçilmiş şeirlərdəki kədərin rənglərinin cəalarlarını isə hər oxucu öz baxış bucağıyla görür, duyar, yaşıyır.

Ayselin şeirlərində bir uşaqqı saflığı, dəcəlliyyi, şuxluğunu da var:

Aysel QARABƏYLİ

Sabah yenə bu gün olacaq,
Evdən çıxıb küçəyə tökülecek insanlar.
Varlığın heçliyində danışacaq yenə pessimistlər,
Güləcək yenə də varlığın heçliyində danışanlara
optimistlər.
İtirəcəklər uşaqlığımızın meşələrində məsumluğumuzu.
Niye, necə, nə üçün suallarına yenə cavab tapılmayacaq.
İzahsız lügət kimi yenə də qəliz görünəcək bu dünya.
Nağıllarda yenə xeyir qələbə çalacaq.
Şaxta babaya yenə inanacaq uşaqlar.

Gün düşür pəncərəmdən...
Günəşdən qopmuş şúa
Zolaq-zolaq şəkillər çekir uşaqqı üzümde.
Öz-özümə gülürəm
Baxdıqca güzgüyə mən.
Qarpıza bənzəyirəm,
Türkmən yemişinə də...
Ancaq xoş gəlir mənə
Bu məzəli sıfətim.
Qoy hər gün səhər-səhər
Bu dəcəl şúa gəlib
Üzümde şəkil çəksin.

Günəşin özü qədər saf olan bu şeirdə nə qədər məsumluq, təmizlik, böyüklik, zərafat, şuxluq, gün işığıyla oynayan bir "uşağın" xoşbəxtliyi var. Eşq olusun, belə uşaqqı saflığı daşıyan poeziyaya!
"Vətən daşı", "Moskva bir uşağın gözü ilə", "Belə ölüme mən lap qıbtə elədim", "Lermontova oxşamaq istəyirəm", "Mən, balaca şahzadə və Don Kixot", "Şopenin nöktrənləri bu yay gecəsinə elə yaraşır..." və başqa gözəl şeirləri ilə Vaqif Səmədoğlu, Ramiz Rövşən kimi görkəmləi şeirlərimizə ruhən yaxın olan Aysel Qarabəylinin yüksək zövqlə, nəfis tərtibatla çap olunmuş "Bu dünyadan insanı deyiləm mən" kitabını yenice oxuyub başa çatmışam. Və onun poetik təfsirində rəngləriylə məni heyrətə gətirən o qeyri-adi dünyadan sehri içindəyəm. Bu qədər genişliyin, gur işığın, nəhayətsizliyin, parlıtinin qoynunda dünyamızın dərdini daşımaq, içəridən dara çəkilmək "xoşbəxtliyini" yaşayın və oxucusuna yaşıdan Ayselin gəldiyi "Bu dünyadan insanı deyiləm" qənaəti yavaş-yavaş mənə beləli olur. Lermontov, Beethoven, Motsart, Van Qoq, Mikayıl Müşfiq tənhalığının boyuna biçilmiş şeirlərdəki kədərin rənglərinin cəalarlarını isə hər oxucu öz baxış bucağıyla görür, duyar, yaşıyır.

Nizami CƏFƏROV,
Filologiya elmləri doktoru,
professor, AMEA-nın müxbir üzvü

Əllərimiz yenə Allaha açılacaq dua üçün.
Kometlər atmosferə girərkən yenə onları
uleduz sanacaqlar.
Leyləklər isti ölkələrə uçarkən yenə
Məkkədən uçub gedəcəklər.
İnsanlardan asılı olacaq yenə Allahı,
ya da şeytanı seçmək.
Nyutonun başına düşən almanın
yenə kirpilər yuvalarına daşıyacaqlar.
İlk sevgi yenə də unudulmayacaq.
Çətin krossvord kimi yenə də
həll edə bilməyəcəyik taleyimizi.
Misir piramidalarının sırrı yenə də açılmayacaq.
Əbədiyyət qədər uzun gələcək yenə
bir an "hə" cavabı alanadək.
Küləklər yenə şimaldan cənuba,
cənubdan şimala əsəcəklər.
İsrail-Fələstin münaqışəsi yenə həll olunmayacaq.
Somalidə yenə körpələr bir qurtum
su həsrətiylə yanacaq.
Ədalət yenə də yer qanunlarında quru söz olaraq qalacaq.
Dağların ən yüksək zirvəsi də
yenə insan oğluna yeniləcək.
İzlerimizi sahildən yenə ya dəniz aparacaq, ya külek.
Yenə dünən bu gündən daha qiymətli sayılacaq.
Taniş gələcək yenə gələcəkdən bir gün dünən kimi.
Mən yenə də oturub şeir yazacam sabahdan.

3.08.2011

Hər küçə, hər dalan
yadına salır sənsizliyi.

Hansı ağaca baxıram,
əlinlə düzəltdiyin yelləncək
göyərin yeddinci qatına dəyərek,
yellənir eləcə səssizcə, kimsəsiz...
Ancaq xəyalımda...

Bozarrı, bozarır dənizin üzü.
Ləpələrinə sevinmək öyrətmədin,
dalğalarına insanları sevmək...
Bəlkə sən yoxsan deyə
sevmir daha insanları dəniz
mənim kimi.
Hər küçə, hər dalan,
hər ağac və dəniz
yadına salır sənsizliyi.
Allahın hər günü
üşədür, dondurur
bu dünyadan kimsəsizliyi.

1.08.2011

+++

Balaca qara qarışqalar
zənci balaları kimi...
Altıdan vurub-üstündən
çıxıclar evimin.
Əlim gəlmir
onları incitməye,
Deyirəm, nə qədər
men varam, sevinin.

1.08.2011

+++

Hisli-paslı çıraq –
işığın kirli üzü...
Gözlərimdə
səndən gizlətdiyim
qaranlıq kədər...
Dayanmışq mükəddər.
Həyatdan ölümə qədər
gündər birtəhər...
Heç birində
yaşamaq yanğışından
yoxdur bir əsər.

31.07.2011

+++

Bir uşağın arzuladığı
bahalı oyuncaq həsrəti kimi,
bir yumruğun
sifətlərde partlayan
nifrəti kimi,
bir sevginin başlılarından
gecə sərxaşlığı kimi,
bir şairin
son şeirinin son beytində
tapişa bilməyən
qafiyə boşluğu kimi
sonsuzdur, nəhayətsizdir
yaşamaq istəyim.

3.08.2011

"Bu dünyadan insanı deyiləm mən"

"Vətən daşı
Vətəndaşın qəbir daşı,
başdaşı...
bir daşını qorunadın,
düşmənin min daş daşıdı...
içimizdən asılan daş
bəlkə elə göz yaşıdı...
Vətən boyda sevgimizin
Adızs qalan başdaşı!"

Sevgi, qınaq, kədər dolu bu misralar
gənc yazar Aysel Qarabəylinin "Yazıcı"
nəşriyyatında işıq üzü görmüş "Bu dünyadan
insanı deyiləm mən" kitabındandır.

Yazıcılar Birliyinin üzvü Aysel Qarabəyli Bakı şəhərində dünyaya gəlib. Bakı Slavyan Universitetinin rus dil və ədəbiyatı fakültəsini bitirib. Şeir və hekayələri "Azərbaycan", "Ulduz", "Yazıcı qadınlar" jurnallarında, "Dünya" dərgisində, "525-ci qəzet", "Yeni Azərbaycan", "Günay", "Palitra", "Kasıpi", "Ədəbiyyat naminə", "Ədəlat", "168 saat", "24 saat" (Türkiyə) qəzet-

lərində, müxtəlif poeziya toplularında, ensiklopediyalarda çap edilib, radio və televiziyyada səsləndirilib.

Şair Zülfüqar Şahsevənlinin redaktoru olduğu kitabı titul vərəqində nəşr belə səciyyələndirilib: "Bu kitab payız nisqilinə bürünmiş, yarpaq-yarpaq saralan bir qəbin, köçündən ayrı düşmüş bir durnanın hayatı-şarayı, uzaq, tənha, qərib ulduzların işığını tutub gedən bir şairin yer üzüne üşyanıdır. İnanırıq ki, istedadlı genç şair Aysel Qarabəylinin könül çırıntılarının toplusu olan bu maraqlı kitab dünyamızın təleyindən narahat olan hər bir oxucunun yol yoldaşı olacaq".

Kitabda şeirlər ən müxtəlif mövzuları əhatə edir. Əsasən vətənpərvərlik, sevgi, felsefi notların hakim olduğu lirika üstünlük təşkil edir. Gənc olmasına baxma-yaraq şairin yaradıcılığında felsəfi-psixoloji lirika özü on plandadır. "Motsart musiqisi kimi bir ölüm arzulayıram", "Van Qoqun beynini qovuran günəş", "Çevrə, kvadrat,

üçbucaq", "Lermontova oxşamaq istəyirdim", "Misir düşüncələri", "Dəli-dəli danış-mağima baxma", "Kimin yuxusudu görürəm, Allah", "Bu dünyadan insanı deyiləm mən" və başqa şeirlərdən gənc yaradıcı insanın həyat, insan ömrü, hiss və yaşanıtlarla bağlı düşüncələri misraların dili ilə oxucuya çatdırılıb.

**Səni xatırlayan qalımı, görən,
Hansi bir yaddaşa illisib adın?
Kimi itirməsen, kimi gəzirən
Bu zülmət dünyanda, sən, tənha qadın?**

Şairin sevgi, həsrət, tənhalıq, ayrılıq hissələrini tərənnüm edən məhəbbət şeirləri gənc, seven qəhrəmanın daxili dünsəsinin qapılarını oxucunun üzünə açır:

**Ömür pyesimin son səhnəsində
Sənin surətini görməyəcəyəm.
Pərdələr enəcək, işıq sənəcək,
Mən səni unuda bilməyəcəyəm.**

Kitabda şeirlərlə yanaşı A. Qarabəylinin "50 qırınlıq narlar və yaxud 26 fevral", "Günahsız günahkar" və "İyirmi iki qızılıglı" hekayələri də yer alıb.

S.MÜRVƏTQIZI

Türkiyəyə qızıl medal qazandıran olimpiyaçı azərbaycanlı çıxdı

Londonda keçirilən Olimpiya Oyunlarında taekvando üzrə yarışlarda finalda iranlı rəqibini meğlub edərək, fəxri kürsünün ən yüksək pilləsinə qalxan Türkiyə idmançısı Sərvət Təzəgül Azərbaycan türkündür.

Qol.Az-in modern.az saytına istinadən yaydığı xəbərə görə, bu haqda İzmir Azərbaycanlıları Dərnəyinin rəhbəri Camal Mehmet-xanoğlu məlumat verib.

C.Mehmetxanoğlunun sözlərinə görə Sərvət Təzəgül 26 sentyabr 1988-ci ildə Almaniyın Nürnberg şəhərində doğulub: "Qarsın Akyaka mahalından köçən Azərbaycan Türklerinin bir boyu olan Qarapapaq Türklerinə mənsub bir ailənin övladıdır. 2011-ci ildə 68 kq-da Dünya çempionu olub. Ayrıca turnirin ən qiymətli idmançısı seçilmişdi".

Ağasəlim Mircavadov: "Nədən qorxmaq lazımdır ki?!"

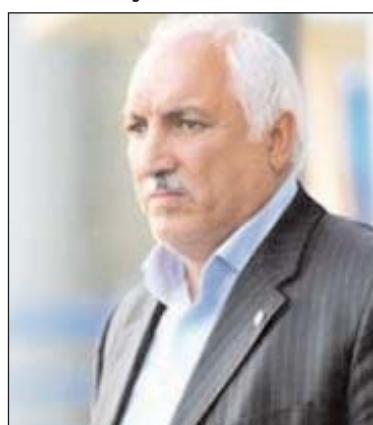
TƏCRÜBƏLİ MÜTƏXƏSSİS "NEFTÇİ"YƏ MƏSLƏHƏTLƏR VERDİ

Supersport.Az-a açıqlanmasında Azərbaycanın əməkdar məşqçisi Ağasəlim Mircavadov Avropa Liqasının "play-off" mərhələsində "Neftçi" klubunun rəqibi APOEL-i dəyərləndirib.

"Püşkatmanı izlədim, çox həyəcanlı idim. Son Azərbaycan çempionunun potensial rəqibləri arasında İngiltərənin "Liverpool", İtaliyanın "Inter" kimi klubları var idi. Ancaq yaddan çıxarmaq olmaz ki, Avroliqada zəif komanda yoxdur. APOEL də güclüdür. Buna baxmayaraq, bu komanda ilə oynamamaq olar. Oynamamaq ayridir, udmaq ayri. Fərq böyükdür: elə deyilmi? Ötən mövsüm APOEL 1/8 finalda "Real"a uduzdu. Deməli, Kipr klubu da inkişaf edib. Lakin müqayisə etsək, İtaliya və İngiltərə klubu deyil" – deyə, Mircavadov bildirib.

Təcrübəli mütəxəssis, "Neftçi"ye məsləhət verib:

"Səfər oyununda üstünlük olması üçün rəqib haqda lazımi məlumat toplanmalıdır. İn-

formasiya zəif olduqda oynamaq ağır olur. Çünkü mənim başıma gəlib. Sizin vasitənizlə bir təklif çatdırmaq istərdim: Avropa yarışlarında oynayan klublarımızda informasiya mərkəzi yaradılmalı və qitə yarışları iştirakçılarının oyunlarının həm videoyazısı, həm sirləri, taktikaları, məşqçi və oyuncuları barədə hərəkətli məlumat toplanmalıdır. Bu, mütləq lazımdır. Bilmək lazımdır ki, rəqib ev və səfərdə necə oynayır. Məlumata malik olduqdan sonra planı qurub, öz oyununu oynamaq

olur. Rəqibi meğlub edərək qrup mərhələsinə düşmək lazımdır. "Neftçi" səfərdə fərqlənməli, heç olmasa qollu heç-heçə ilə gəlməlidir ki, burada asan olsun. 5-6 il bundan əvvəl imkansızlıq olanda qorxu vardi. Allaha şükür, indi bu yoxdur, klublarımızın yaxşı şəraiti, maddi imkanı var. Nədən qorxmaq lazımdır ki?

"Neftçi" "Hapoel"lə hər iki oyunda kobud səhvər etdi. Biri var ki, rəqib xəta etməyə məcbur edir, bir də var özün bunu edirsən. Klublarımızın əsas səhvleri mövqə səhvleridir, futbolçular bir-birilərini gec siğorta edirlər, cinahlar yaxşı işləmir. Standart vəziyyətlərə ciddi hazırlanmaq vacibdir. "Neftçi"nin qapısına vurulan 4 qoldan 2-si künkc zərbəsindən vuruldu. Avropa-da mübarizə aparan klub həşyə hazır olmalıdır. Ən əsası inam, öz oyununu göstərmək mühümdür. "Neftçi" bütün bunlara diqqət yetirməlidir.

Rəşad Sadıqov: "Kapitan olmaq istəmirdim"

"Mən kapitan olmaq istəmirdim. Keçən mövsüm komandanızda kapitan Rəşad Sadıqov idi. Həmçinin Fərhad Vəliyev də bu sarğını daşıyırdı. Lakin Fərhad əsas həyətdə daim olmur. Əsas həyətdə olsayıdı, yəqin ki, kapitan Fərhad olacaqdı".

Qol.Az saytına açıqlamasında bu sözləri "Qarabağ"ın yeni kapitanı Rəşad Sadıqov deyib.

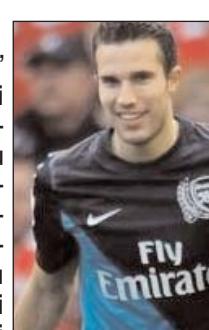
"Rəşad Sadıqov yeni mövsümən "Neftçi"-de çıkış etdiyi üçün məşqçilər kapitanlığı mənə verdilər" – deyə o vurğulayıb.

Ferguson: "Van Persiyə rəsmi təklif etdik, ancaq..."

"Manchester Yunayted" klubunun baş məşqçisi Ser Aleks Ferguson "Arsenal"ın ulduz futbolçusu Robin Van Persini transfer etmək istədiklərini təsdiqləyib. Britaniya mətbuatına danışan şotlandiyalı mütəxəssis Van Persi üçün "Arsenal" a rəsmi təklif göndərdiklərini bildirib: "Van Persi üçün "Arsenal" a rəsmi təklif göndərdiklərini bildirib: "Van Persi üçün "Arsenal" a rəsmi təklif göndərdik. Ancaq onlardan bir cavab almadiq. Çünkü "topçular" digər təklifləri də dəyərləndirirdilər. Ona görə də bununla bağlı sizlərə bir açıqlama verə bilməyəcəyəm. Biz öz işimizi gördük. Səbirərəm".

Qeyd edək ki, Van Persinin "Arsenal"la müqaviləsi gələn mövsümün sonunda başa çatacaq.

Doktor, olmadı...

... O, bizim uşaqlığımızın qəhrəmanı idi. Nağıl qəhrəmanımız. Büyük boy-buxununa görə gördüyüümüz ən böyük adamları, ən çətin işləri onunla uyğunlaşdırıldıq: "Gör nə böyük, lap Əli əmi kimi", "Bunu ancaq Əli əmi qaldırar"... Gelişmiş ilə bir məclisi dirçəldirdi, insanları sevirdi, gözəl, nitq deyirdi, hamiya zarafatı var idi, hamını güldürə bilirdi. Bu dəfə də zarafat etdi. Çok pis etdi özü də, gülmədi heç kim. Güle bilmədi. Tanıyan-tanımayan hamını ağlatdın, Əli əmi!

Hər il uşaqlı-böyüklü hər kəs dekabri gözləyirdik, çünki il boyu bir-birini görməyən qohum-əqrəba hamının xətrini dünyalar qədər istədiyi doktor Əlisəfa Gullərovun evinə toplaşış onun ad gününü bayram edirdi. Əsl bayram. Ancaq indi avqusta nifrat etdik. Həmin günə, o məşum xəbəri alğıımız dəqiqəyə. Nağıl qəhrəmanımız Əli əmi, niyə bu qədər tez və zamansız getdiniz? Niyə yolunu bu qədər gözlədiyiniz Xədicənin nağılıni yarımcıq qoymuş? Niyə sizi bu qədər dəyərləndirən, adı bir kənd uşağından bir tibb ocağının rəhbərliyinə qədər yüksələn həyat yolunuzun yoldaşını, sadıq müşayiətçisini – Pərvanə xanımı tək qoymuş? Bu siyahını xeyli uzatmaq olar. Vaxtsız gedişiniz (ölüm deyə bilmirəm) hər kəsi – qohumları, qonşuları, sağlamlığını size etibar etmiş xəstələrinizi sarsıtdı, yandırıb-tökdü, ağırdı. Axı, hələ qabaqda övlad toyu, nəvələr, gəzəcəyiniz ölkələr, növbədə xəstələr var idi. Ölüm haqqı deyiblər, amma bu haqq olmadı. Heç olmadı. Bir də "Allah sıralı ölüm versin"-deyirlər. Bəs hanı sıra? Niyə pozuldu? Ay yaxşı adamlar, hara gedirsiniz axı?

Bilirik, narahat getdiniz bəlkə də. Xədicə böyükəcək, ali təhsil alacaq, ailə quracaq, atasının arzularını həyata keçirəcək. Sizli həm də Sızsız...

Nigaran qalmayı nə Xədicədən, nə də ömür-gün yoldaşınız Pərvanə xanımdan! Onlar artıq bizə emanətdir. Onlar həmişəki tək sizin onların yanında olduğunu bilir, kölgənizi hiss edirlər...

Allah rəhmət eləsin...

Turac TEYYUBQIZI

Rəşad Məcid, Yaşar Əliyev, Yusif Rzayev və Seyfəddin Hüseynli professor Cahangir Məmmədliyə həyat yoldaşı

SƏKİNƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

"525-ci qəzet"in kollektivi professor Cahangir Məmmədliyə həyat yoldaşı

SƏKİNƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

Əflatun Amaşov və Mətbuat Şurası İdarə Heyeti professor Cahangir Məmmədliyə həyat yoldaşı

SƏKİNƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verir.

BDU-nun jurnalistika fakültəsinin kollektivi professor Cahangir Məmmədliyə həyat yoldaşı

SƏKİNƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

BDU-nun Jurnalistikən nəzəriyyəsi və təcrübəsi kafedrasının əməkdaşları professor Cahangir Məmmədliyə həyat yoldaşı

SƏKİNƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Akif Rüstəmov ailəsi ilə birlikdə professor Cahangir Məmmədliyə həyat yoldaşı

SƏKİNƏ XANIMIN

vəfatından kədərləndiklərini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

Teyyub Əliyev və ailəsi Gullərovlar ailəsinə doktor

Əlisəfa Gullərovun

vaxtsız vəfatından kədərləndiyini bildirir və dərin hüznə başsağlığı verirlər.

25 sentyabr 1981-ci ildə Bakı şəhəri İcraiyyə Komitəsinin sədri Vəkilov İ.İ. tərəfindən Əzizov Tofiq Xanmurad oğlunun adına Ləhiş bağları ərazisində yerləşən bağ sahəsi № 903/829 verilmiş 17337 sayılı müqavilə itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Materialları Anar Cəfərsəy hazırladı

